

LEHEPUU

Ü

LIÕPIL LEHT

V

abaduspäeva ja
rahvuskultuuri

ERINUMBER

KÜÜNLA

„Postimehe“

raamatukaupluses

TARTUS, SUURTURG NR. 16
TELEFON 2-50

võetakse tellimisi vastu

INGLISE

VENE

SAKSA

RAAMATUTE JA AJAKIRJADE PEALE

NB! Kasutage „Postimehe“ raamatukpl. odavate raamatute ostuvõimalust, kus kuni $\frac{1}{10}$ hinnaga võite osta väärtuslikku kirjandust.

RESTORAN „ROOM“

Tartus, Suurturg 7.
Tel. 7-78.

Igapäev rikkalik
rootsilaud
kella 11—3 à 75 s.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA

Ulevi algkoode!

Harald Pello
Üliõpilask. Kultuurtoimk. juhataja.

Pühitseme oma Vabariigi 17. aastapäeva.

Tuletame ühiselt meelde meie rahva võitlusriikast minevikku. Meenutame hardumuses langenud kangelasi, sangarlikke isamaapoegi, kes oma südamedwere on ohverdanud kodumaa vabadusealtarile.

Anname aru meie ühisest seisukorrast olevikus. Hindame kõrgelt neid väärtusi, mida riiklik iseseisvus meile on kätte andnud ning anname oma tõsise tunnustuse kõigele sellele, mida meie rahvas oma ühisel tööl on saavutanud.

Tõmbame sihtjooni meie ühisesse ülesanneterohkesse tulevikku. Tootame tulevikuski töötada käskkäes ja rünnata üksmeelselt neid raskusi, mis meie teele võivad ette tulla.

Meie kõikide pühamaks kohuseks on elada oma riigile ja rahvale, rakendada kõik oma võimed Eesti elu arendamisele, ilustamisele ja atwardamisele.

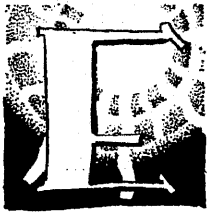
Meie täidame oma kohustuse!

Kaitsku Caewane Issa meie kodu — Eestit!

Harald Pello.
Kultuurtoimkonna juhataja.

J. K Ö P P

Iseseisvuse kandjaks on teadlik kodanik

Eesti iseseisvuse kuulutus seitsmeteistkümne aasta eest toimus olude sunnil õige kitsastes piirides ja väikese kogu poolt, ilma et ta oleks kohe ulatunud rahva laiemate ringkondadeni. Ometi tabati sellega rahva hinges peituvat igatsust ja tahet ning see päev sai esmajärguliseks ajalooliseks tähtpäevaks eesti rahva elus. Sel korral leidis selgema väljenduse teadvus sügavamast vastutuse ja kohusetundest rahva saatuse vastu hetkel, mil meie iseolemist ähvardas suurim hädaoht väljastpoolt ning seespoolgi oli teostumas killunemine teineteisest järsult erinevaiks rühmitusiks ja rahva kui terviku mõtte hävitamise suunas. Et Eesti rahval on ühine saatus, mis on kõige ligemalt seotud eestlaste maa saatusega ja et rahvas tahab seda oma saatust ise kanda ja kujundada, see ilmnis kõige selgemalt aasta hiljem, kui vägede ülemjuhataja teatas Vabariigi Valitsusele, et ühiste pingutuste tulemusena Eesti oma piirides on vaba vaenlastest. Siin oli Eesti rahva kui terviku mõte juba teoks saanud kujul, mida järgnevad meeletlikud võitlused enam ei muutnud.

Iseseisvuse päev sisendab meile ikka jälle teadvuse, et rahva saatus seisab tema poegade ja tütarde käes ja oleneb sellest, kas ning kui palju on neid, kes on valmis ja võimalised täitma oma kohta ja ülesandeid nii hästi saatuslikel pöördehetkil kui igapäevases töös laskma endid juhtida kõrgemaist vaatekohtadest. Ajalugu luuakse igal ajal ja igal kohal, mil ja kus rahvaliikmed täidavad omi kohuseid. Eesti rahva ajalugu küsib igalt põlvelt: mis olete teinud iseseisvuse mõtte süvendamiseks ja kindlustamiseks? Ja nii küsime meie täna iseennestelt: mida ootab iseseisva Eesti ajalugu meilt, eriti akadeemiliselt perelt? Vastuse juures ei ole tarvis palju vaeva näha. Ütleksime praegusel korral lühidalt: Eesti

Rektor prof. Juhan Köpp.

ootab häid, ustavaid kodanikke, kes seda on tõesti ja mitte ainult nime poolest. Püüame piiritella kodaniku-mõistet täpsamalt.

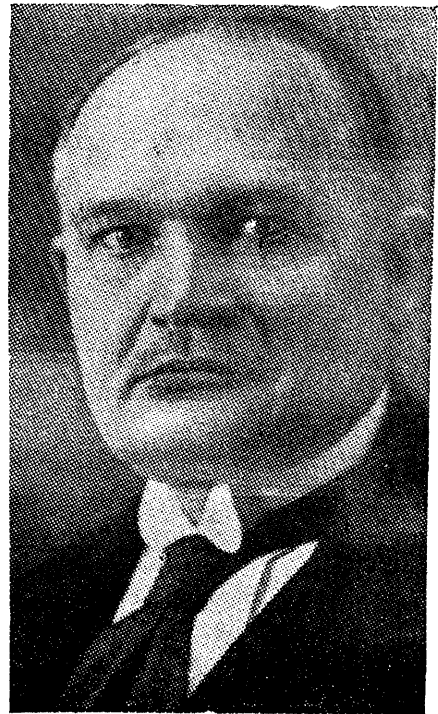
Kodanik on see, kes tunneb: mina olen riik, sest minus saab teoks üks osa Eesti riigi olust. Sellepärast olen mina riigi ehitaja, mitte ainult teiste ehitatud hoone nautija, mina olen andja, mitte ainult selle vastuvõtja, mis teised on valmistanud. Kodanik on see, kes tunneb: mina vastutan Eesti riigi olemasolu eest, vastutan sellel kohal, kuhu minule on määratud osa Eesti riiklikus organismis, vastutan igal silmapilgul, mil täidan neid ülesandeid, mis ootavad lahendust just minult.

Kodanik on see, kes alati ja igal juhtumil teadlik sellest, et tema esimene asi on tema otseste kohuste täitmine — seda ootab temalt riigi ja rahva ajalugu praegusel korral.

Konst. Päts 61-aastane

Väga haruldane on selline juhus, et riigipääl on võimalus koos riigiga pühitseda hällipäeva. Säärane võimalus on me riigivanemal Konstantin Pätsil, kes saab täna 61-aastaseks. On nagu saatuse tahe, et need kaks sündmust on sattunud ühele ajale. Tõsi ju on, et riigivanema Konst. Pätsi elu ja tegevus on lahutamatult seotud Eesti riigi ja rahvaga. K. Päts pole kunagi keeldunud oma abist, kui seda on nõudnud meie rahva ja riigi olukord.

Üliõpilaskond, hinnates kõrgelt neid teeneid, tervitab soojalt härra Riigivanemat, soovides talle õnne ja edu ka edaspidises riigi ja rahva elu korraldamistöös!

Kodanik on see, kes teab alati ja elab selles tundes: mina seisan ja langen ühes oma rahvaga, minu isikliku elu tõus ja rahvaelu areng on lahutamata seoses teineteisega.

Nii erineb kodanik oluliselt a l a m a s t, kes on ikkagi peamiselt ainult valitsev ning juhitav ja eestkostmise all peetav. Kodanik on samal ajal valitseja ning valitsetav, juhtija ning juhitav, on aristokraat ja demokraat ühtlasi, ei muutu aga ialgi lihtsaks karjainimeseks. See-sugune kodanik on igal ajal tõsine Eesti riigi kandja, ehitaja, kaitsja. Temal on jõudu ja kannatlikkust, vaimustust ja ohvrimeelt, ilma milleta ei ole kunagi ega kusagil loodud kodu iseseisvale rahvale.

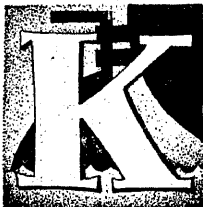
Kas oleme juba kõik lõplikult jõudnud sellele eesmärgile? Kahtlemata on iseseisvuse aastad meid palju kasvatanud, meie oleme edasi astunud seitsme penikoorma saabastega. Ometi vajame veel kasvamist ja arenemist nii väliselt kui seesmiselt, kuni kõik rahvaliidmed on tõesti vabad, iseseisvad, teadlikud Eesti riigi kodanikud.

Kuid meie oleme otsustavalt astunud sellele teele ja siit ei ole enam teed tagasi.

Akadeemilisel perel on siin täita oma osa.

Just tema võib kujuneda mõjuvamaks teguriks vabale iseseisvale ja iseteadlikule kodanikule omase vaimu arendamisel ja kasvatamisel. See vaim, mis valitseb akadeemilises peres, ei jää, ei tohigi jääda ainult akadeemia seinte vahele, need mõtted, seisukohad, aated, mis töötatakse välja ja omandatakse Emajõe kaldal, lähevad ja peavadki minema laiali, et sünnitada liikumist, kujundada elu tervel kodumaal. Siit lähtub vastutus ja sellega ühes kasvavad kohused kõigepealt akadeemilisele kodanikule enesele: saada ikka rohkem tõsiseks, teadlikuks rahvaliidmeks. Vaimselt kõrgemale arengu tasemele jõudnud, Eesti iseseisvuse mõttes sügavalt juurduv Eesti kodanik — see olgu iga akadeemilise mehe ja naise paleus ja püüe. Ja kui Vabariigi aastapäeval palju noori akadeemia kodanikke läheb välja kodumaa erikohtadesse viima selgust ja äratust, külvama vaimustust ja istutama aateid rahva hingesse, siis nähtagu selles oma tulevase ülesande sümboli või ettetähendust ning ärgu lepitagu ainult silmapilgu saavutustega. Ja viimaks peetagu meeles, et anda võib iga mees ikkagi ainult nii palju, kui tal enesel on.

Üliõpilane ja rahvas

ui kodumaa suurele seinakaardile märgime kõik kohad, kust on pärit meie iseseisvusaegsed üliõpilased Tartu ülikoolis, ja ühendame need kodupaigad — iga üliõpilase kohta üks joon — meie kõrgema õppeasutise asukohaga, saame mitmeti huvitava pildi, mis meis tekitab mõtteid ja tundmusi. Sel kaardil pole ühtki linna, alevit ja alevikku, peaaegu ühtki valdagi, mis poleks seotud vähemalt ühe joonega meie Alma Materi asupaigaga — Tartuga. See sihtkoht, kuhu on suundunud üle 14000 üliõpilaseks saanud noore inimese tee, on avaldanud määratumat külgetõmbejõudu üle kogu maa. Ja kui suur hulk elamusi, soove, püüdeid, lootusi ja ühtlasi ka energiakulu nii ülikoolijõudnu enda, aga samuti ka kogu kojujäänud perekonna poolt peitub iga joone taga, mis märgistab iga üksiku teed kodunt kõrgema hariduse saamise töökohta! Milline määratu energiakulu küll on kuhjatud kõigi nende joonte kogusumma taha! Ja seda jõukulutust oma noorsoo heaks on teinud perekond, rahvas ja riik mitte selleks, et vastu saada midagi ainelist. Siin on realiseeritud vanemate armastus, rahva ja riigi poolt kohustused oma tulevikule.

Kui nüüd edasi vaatame teist kaarti, millele on märgistatud Tartus kõrgema hariduse saanud, ülikooli lõpetanud noorte inimeste teed ellu nende uutes töökohtades, siis esineb meile pilt, mis erineb põhjalikult esimesest. Ühendjooni on siin märksa vähem — alla $\frac{1}{3}$ esimese kaardi omadest. Ja nad ei suundu tagasi tulnud teed endistesse kodudesse, vaid osutavad hoopis uusi tegevuspaiksid, mis oma rõhuvus enamikus koonduvad linnadesse. Samades linnades on leidnud endile tegevusvälja ka suur osa neid üliõpilasi, kes pole suutnud lõpule viia oma

Prorektor prof. H. Kruus.

stuumiumi, kas omaenda jõuetusest või ülejõu käinud väliste raskuste tõttu.

Kõrvutatud kaardid illustreerivad tõsiasja: meie külast, alevist ja ka väiksemaid linnadest päritolevate üliõpilaste koduümbrust, seega rahvas neis paikkondades on minetanud oma kasvandiku, kes on valminud tema energiakulutusega, on minetanud tagasi saamata vastavat ekvivalenti. Et meie noored haritlased koonduvad linnadesse ja seda arvukamalt, mida suurem linn, selles pole ju muidugi veel midagi ebaloomulikku. Vajab ju kõige rohkem haritlasi meie suurim linn, kust valitsetakse riiki ja mis on ühtlasi kodumaa suurimaks majanduslikuks keskuseks. Ja maakondigi juhitakse linnadest. Linnad on paratamatud ja suurte väärtustega ühiselu nähtused.

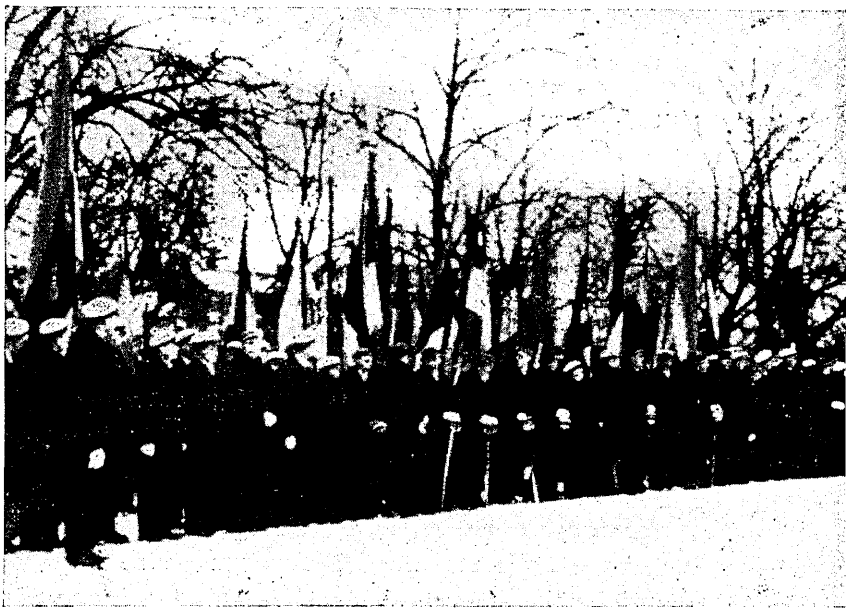
Noored haritlased, kes pärit maakodudest, kuid oma tegevuskohaks valivad linna, pole sellega veel kuidagi patustanud oma rahva vastu. Riik ja rahvas tervikus on koguni võitnud, et haritlased rõhuvus enamikus asuvad neile laiemat tegevusraadiust soodustavais keskuses, mitte

aga sel määral külades, kus ei võimaldu nende kulukalt koolitatud tööjõu otstarbekas rakendamine. Riiki ja rahvast teenida võidakse Tallinnas ja Tartus palju ulatuslikumalt ja tagajärjekamalt kui mõnes metsataguses Männiku või Tammiku külas. See ei tähenda aga sugugi veel, et meie akadeemiline haritlane ei peaks taotlema otsest kontakti rahvaga, elagu see kusagil kauges maakolkas või oma linna agulis.

Et meie akadeemiliste haritlaste otsesed sidemed rahvaga kipuvad ikka enam ja enam lõtvuma, see ongi aja pahelisemaid nähtusi, mis vajab vastuastumist. Viga ei ole selles, et meie haritlane elab linnas, vaid pahe on see, et ta eraldub nii oma mõtete kui tööga oma kitsa kodu ja eriala vaiksesse üksindusse. Tekib ja levib enesega rahuloleva käsitöö-haritlase ahenenud mentaliteet, mida rahvaelu suurküsimused riiavad ainult kõige pinnapealsemalt ja mil puuduvad elumeelt avardavad ja aktiivistavad konkreetsed sidemed rahvaga. Maalt saabunud haritlase sidemed selle keskkonnaga, kust ta tulnud, lõtvuvad ja viimati katkevad lõplikult. Linnast päritolevate noorte haritlaste suurel osal ei tekigi enam tihedamat ühendust massiga.

See on hädaohtlik kallak meie ühiskonna arengus. Rahvas ei saa küllaldaselt oma haritlaskonnalt juhtivat ja julgustavat kaastööd. Haritlaskonna enda sotsiaalne ja ka kultuuriline erikaal aina väheneb. Ja ometi on meil ammugi päevselge, et meie rahvusliku ja riikliku edu ja enesekaitse üks olulisemaid eeldusi on rahva ja haritlaskonna tihe koostöö ja kooselu. See veendumus pole sugugi ainult teoreetiline tuletus ja igapäevastest tähelepanekutest tehtud järeldus, vaid ka ajalooline kogemus meie enda rahvusliku ühiskonna sünni- ja kujunemisloost. Selles koostöös on alanud meie rahvuslik ärkamine ja on kujunud kogu meie rahvuslik ühiskond järgnenud aastakümnete kestel, mille tippsaavutisi on krooninud Eesti iseseisva riigi loomine.

Selle koostöö vaimule, selle rahva ja tema haritlaskonna tihedate sidemete põhimõttele on rajatud ka eesti ülikool. Seda vaimu on meie kõrgemas õppeasutises ja tema õpilaskonnas püütud elus ja aus hoida. Kui aga sellest hoolimata võime elu arengus märgata sellele vastu-

Üliõpilaskond Vabariigi 10. aastapäeval.

voolu, mis küll ei ründa avaliku vaenlasena, kuid imbutab haritlaskonda salakavala mürgistajana, siis tuleb valvele hüüda.

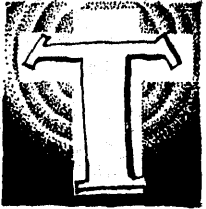
Rahvale lähemale! — See on vana hüüdsõna, kuid ometi mitte kulunud ja iganenud. Aegadest aegadesse peab ta jääma kandvamaks nurgakiviks meie haritlaskonna vahekorras rahvaga. Ärgu olgu see üks paraadidel ja peokõnedes tarvitamiseks kõnekäänuks, vaid püsigu langetamatu tähisena meie haritlaste mentaliteedile ja seda organiseeriva vimuna. Ja et see nii oleks ja kestaks, selleks peab ta omandama eriti aktiivset jõudu meie üliõpilaskonnas, kus kasvavad ja valmivad meie tuleviku kultuuri kandvad kaadrid. Selle vaimu kandel ja soojuses kujunegu meie noorte haritlaste mõtetes ja tegudes harjumused ja kalduvused, mille eluline väärtus püsib ka tulevikus.

Oma riigi sünnipäeval — 24. veebruaril — rakendub osa üliõpilaskonnast otseselt selle hüüdsõna teenistusse. Enamik jääb koju. Kuid ärgu möödugu see päev ühelegi meelde tuletamata meie haritlase kohustavat käsku: „Rahvale lähemale!“ Ja ühtlasi valmigu ka kavatsused ning küpsegu tahe seda ka teostada!

Hans Kruus.

Meie usume Eesti ülestõusmisse

Mõtisklusi rahvusliku suurpäeva puhul A. D. 1935.

„Et kõik üks oleksid“
Joh. ev. 17,21.

undub võib-olla võõrastava vastuoksusena võtta tänasel rahvuslikul rõõmupäeval“ oma mõtiskelu lähtekohaks ühe surmamineja sõnad ja seoses sellega manada oma vaimusilmade ette Ristilöödu sügavtõsine kuju, millel näib olevat esialgsel vaatlusel võrratult vähe ühist Vabaduspäeva rõõmuhelinatega, mis on võimelised, kas või ainult seks päevakski, vabastama meid argipäevsuse hallist ja masendavast ringist. Rõõmsatega rõõmus olla on kahtlemata meie kõigi üllaks kohustiseks. Ent seejuures jääb siiski küsitavaks, kas piisab sellest, et me oma suuril tähtpäevil oleme ainult rõõmsad, või peame enesele mõtleivate inimestena asetama märksa suuremaid nõudeid.

*

Tänapäeval lehvivad rõõmsalt meie armsa kodumaa valendava lume kohal sini-must-valged lipud. Võidu- ja vabadussümboleina käsitleb ja austab neid kaasaeg. Seejuures aga näib aasta aastalt ikka enam vajuvat unustuse hõlma meie rahva südamevärvide ürgeline tähendus, mis selle kolmikvärvi meile alles tõeliselt armsaks ja südamelähedaseks on teinud: Sini-must-valge on esmajoones, mitte võidu-, vaid võitlusesümbol. Sini-must-valgega ei ole üksnes seotud võit ja vabadus, vaid ka aastakümnete pingutatavad võitlused ja loendamatud kannatused, mis alles tegid võimalikuks vabaduse saabumise. Põlk meie rahva lähemasse minevikku näitab, kui lähedalt on iseseisva Eesti saamiselugu seotud selle võitlusesümboliga. Poolsada aastat tagasi seisti esmakordselt isamaa-armastusest haa-

ratud südamete vaikses hardumuses selle meie rahvusliku võitlusesümboli ümber, paludes ja töötades:

„Isamaa, sa helde, püha,
kuule meie palve iha:
meid su hoidjaks pühitse.“

Sellest ajast saadik on sammunud sini-must-valge võitlusesümbol meie parimate rahvuslike püüete ees, võitlejaid vaimustades ja tõeliseks jõuallikaks olles, millest ammutati uut jõudu võitluses väsinud südameile. 1905. a. vabadusetaotluse päevil lehvib ta julgelt vana akadeemilise linna tänavail. Iseseisvuse manifesti väljakuulutamise teostub sini-must-valge lipude lehveldes vabaduse järele januneva rahva ja maa kohal. Vabadusvõitluse päevil pühitsetakse sini-must-valge vennavere väega vabastatud kodumaa, vaba Eesti riigilipuks.

On igivana, ent samas ka ühtlasi igavesti noor tõde: vabastus ja lunastus ei saabu kunagi kannatusita ja ohvrita, ei üksikisiku, ei rahva ega ka kogu inimkonna elus. Kauge mineviku päevil Jumalast läkitatu tuli Jeesus Kristuse näol maailma, mis ahvardus lämbuda vennaarmastuse puudusse. Ta tuli, mitte selleks, et ainult kuulutada, vaid, et teostada ligimesearmastuse käsku keset argipäevaelu raskusi ja võitlusi. Ta tuli, et võidelda, kannatada ja surra, vabatahtlikult end häbitavasse ristisurma andes, ohverdades selle, mis inimesile kõigest kallim.

On inimesi, kes ütlevad, mis puutub meisse kauge minevik. Astugem siis nende oleviku lähedastega meie oma rahva hilise mineviku radadele. Siit kerkivad elavaina meie silmade ette vabadusvõitluse päevad, mil me vennad ja isad jätsid kõik selle, mis neile nii lõpmatult armas, ja läksid kartmatult vastu kannatusile ja teadmatuses hirvitavale surmale. Aastasade vabaduseigatsuse hinges loites — nii mindi, küsi-

mata isiklikust kasust või kahjust. Ja meie teame, et ei olnud mitte väike nende arv, kes end ohverdasid isamaa vabastamise altaril, nägemata iialgi enam armsaid kodunurmi ja oma südame-lähedaste silmi...

*

Meie vabadus on ostetud lugematute kannatuste hinna ja vennavere lunastava ja vabastava väega. Püha peab meile olema nende mälestus, kes läksid vabatahtlikult kannatusisse ja surma. Kuid häda meile, kui see on ainult pieteeditunne, mitte aga elav kohustus olla nende meie rahva poegade väerilised, kes olid suured kannatusis ja surmaski.

Vabadusvõitluse tulemusena täitusid meie rahva aastasadade palavamad soovid ja julgemad unistused. Tundub endastmõistetavana, et järgnevad aastad oleksid pidanud olema pühendatud ülesehitamistööle, täie andumise ja väsimatu energiaga. Üksmeelselt, üksteise kõrval seistes, üksteist virgutades ja vajaduse korral toetades oleksime pidanud määratu tööväena asuma oma ühise kodu ülesehitamisele. Lõpmata palju oli, mis ootas ülesehitavaid käsi. Verine vaenuratas oli ju vajutanud kõikjale, nii majanduslikku kui ka vaimlisse ja kõlblasse ellu sügavaid ja hädaohtlikke haavu, mis vajasis kiiret abistamist ja energilist ravi.

Ent kahjuks ei sündinud midagi sellelaadset. Joobuti vaid saavutatud vabadusest, sest arvati, et ohjeldamattus ongi saajaprotsendiline vabadus. Selles vale-vabaduse joovastuses unustati nii sageli ülesehitamistöö vältimatu vajadus ja anduti pigemini kõige vana lõhkumisele ja hävitamisele, küsimata selle tõelisest väärtusest. Saabus aeg, mil naerdi ja vilistati mitte üksi oma kaasinimeste tõekspidamisile, vaid ka oma südame parimaile veendumusile. Saabusid päälesõjaaegset ellusuhtumist iseloomustavad päevad, mil inimkonna aastatuhandete vanused ideaalid ja tõekspidamised tallati mõtlematult jalgealusesse porri. Arvati võivat elada ideaalideta, usuta, omaenese parima minata. Kogu elu hakkas pöörlema, omaenese väikese, väik-

lase ja sageli ka sisutu ja vastutustundetumina ümber. Igäihe silmis seisis vaid oma kasu, küsimata sellest, et see võis tähendada venna otsest hävingut.

Ent ei võinud kesta kaua selline pöörlemine omaenese kasude, kirgede ja madalate naudingute neetud ringis. Inimkonna, rahvaste ja üksikisikute elus on tegevuses salapärased, mõistusega haaramatud, tervendavad jõud, mis kaitsevad mõtlematu ja kergemeelse enesehävitamise eest. Saatusliku paratamatusega saabus ka selle laialdaste hulka delumaskeraadi kesköötund, mil üks mask langes teise järele, paljastades halastamatu otsekohesusega meie endi inetust ja tühjust, meie vigu ja eksimusi. Valevabaduse joobumuses olime laulnud: kõik on parimas korras. Kui aga langesid maskid, siis alles selgus meie tõeline pale ja see kuristik, mille servale me kergemeelsed jalad meid olid toonud. Sel valurikkal ärkamishommikul me tunnetasime kohutava selgusega oma isiklikus, perekondlikus ja riiklikus elus, et midagi õige olulist on korrast ära. Me silmilt võeti nagu kate, ühel varem, teisel pisut hiljem ja meie silmad nägid kõike seda, mida olime teinud valesti või üpris tegemata jätnud. Meile meenus sel hetkel valusa tõsiasjana, et suur rahvuslik-riiklik ülesehitustöö oli oodanud meid kaua ja asjatult. Üksmeele ja vennaarmastuse asemele oli aga asunud vaenu ja vihkamise vaim, killustades rahvast loendamatuiks vaenulikeks rühmitusiks ja halvates tema paremat elujõudu. Tänapäeval saab üha laialdasemais ringides selgeks, et meie paremad võimed oleksid pidanud ja peaksid olema rahvuslik-riikliku ja vaimlis-hingelis-kõlbla ülesehitustöö, mitte aga meie eneste kitsaste ja madalate huvide ja mugavustootluste päralt.

*

Vea ja eksimuse avastamine ja tunnetamine on esimene ja ühtlasi ka põhiline samm selle ületamiseks ja seisukorra parandamiseks. Meie oleme kõrvaldanud petlikud maskid ja ammutanud valusate kogemuste vallast küllaldaselt si-

semist jõudu ja julgust vaadata iseenele ja oma ümbruskonnale avameelselt ja kartmatult näkku. Tänapäev tunneb oma häda ja viletsust, oma enese inetust ja sisemist tühjust. Ja ta teab veelgi rohkem. Ta teab, et kogu selle ulatusliku olevikuhäda viimased põhjused juurduvad tema enese materialistlikust elukäsitlusest mürgistatud hinges. See teadmine võiks meid rüsuvalt masendada kui selle kõrval ei saaks elavaks teine põhilise tähtsusega tõsiasi — ja nimelt, et see hingeline lagunemise ja haiguseprotsess pole veel suutnud tungida meie olemuse sisima ja määrava tuumani. Ei ole see tunnetus saavutatav mõistuse ebatäiuslikkude vahenditega, vaid ta on ainuüksi haaratav kogu me vaimlingelise olemusega ja me võiksimme teda nimetada elamustunnetuseks. Meie elu tõsisemate ja väärtuslikumate silmapilkude sügavusist hoovab see elamustunnetus, mis sosistab me kõrva üksinduse ja vaikusehetkil kummalisi sõnu: Sa oled tõeliselt midagi muud kui see, kelleks sa end pead ja kelleks sind peetakse. Sa oled halvem kui sa ise seda arvad, ent samas ka parem ja väärtuslikum kui oskad seda kujutella, sest iga inimese hingesügavusis elab kustutamatu tulena igatsus parema, puhtama ja väärtuslikuma elu järele. Ja sa rändad senikaua väsinuna, meeltheitvana ja igavesti rahuldamatuna läbi elu labürindi, kuni sa lõppeks õpid kuulutama seda oma sisetunde jumalikku häält ja toimima tema tahtmise järele.

Selle elamuse selgitavas ja puhastavas valguses selgub meile palju, mis senini oli kaetud sügava pimedusega. Siit lähtudes me leiame vastuse tervele reale põhilise tähtsusega küsimusile. Meile saab selgeks, et ühiskondliku tervenemise, rahvusliku uuestisünni põhialuseks on üksikisiku sisemine uuendumine, üksikisiku uuestisünd. Sest üksikisik on see, kes kannab rahvast ja riiki. Üksikisikute kvaliteedist ei olene mitte üksi rahva tõeline väärtus, vaid sellega on seotud ka tema olemasolu ja selle sügavam õigustus. Üksik

isiku areng, tema tõeline inimeseks-saamine teostub aga vahenditult seoses ühiskondlike organismidega ja on võimatu väljaspool inimesliku ühiskonna raame. Inimeseks-saamise protsess toimub keset argipäeva elu võitlusi ja kannatusi. Tänapäev on jõudnud taas kannatuse ja ohvri sügavama mõtte ja väärtuse mõistmisele. Meie oleme jõudnud pärast pikki eksirännakuid igivana tõe juurde: mõista kannatusi, tähendada mõista elu. Meie, noored, teame, et meid ei oota elumugavused. Meie oleme teadlikud, et me tulevaseks tegevuseväljaks on karm tõelisus, põimitud läbi rohkete võitluste ja kannatustega. Aga meie ei kardada võitlusi ja kannatusi kui kaalul on meie kodumaa ja rahva, vaba Eesti saatus.

Meie läheneme samm-sammult uuele elumõistmisele ja elukäsitlusele. Selles uues elukäsitluses on taas koht ristil kui vabatahtliku kannatuse ja ohvri sügavmõttelisel sümbolil. Meie oleme teel kõigi aegade suurima Kannataja mõistmisele. Väsinuina pikkadest äsjatuist otsinguist, oleme jõudnud lõppeks Kõrga ristijuurde, et ammutada siit jõudu kannatuste mõistmiseks ning kandmiseks ja hää võitluse võitlemiseks. Siin vaikuses ja hardumuses seistes, meie hinges elustuvad need sõnad, mida meie Lunastaja palvetas sel ööl, mil teda ära anti: „Et kõik üks oleksid.“

Tolle vabatahtlikult surmamine ja sõnade hinges helisedes me südame parim veendumus ütleb meile, et see ongi, mida me vajame praegusel ajal kõige rohkem, sest suur ülesehitamisetöö ootab meid. Meie peame ulatama üksteisele käed. Meie peame minema ühiselt ja vabatahtlikult võitlusse oma rahva ja riigi parema tuleviku eest. Meie peame olema valmis kannatama, kui seda nõuab vaba Eesti säilitamine. Ja meie, noored, teeme seda rõõmsate ja rahulikkude südametega, sest meie usume Eesti ülestõusmisse.

Rud. Steinmann-Kiviranna.

Sinu rahvas ärkab

Rahva etnograafiline ja territoriaalne iseolemine sõltub esijoonest sellest, milline on tema sotsiaalne struktuur, ta ideoloogiline ning psüühiline koostis. Sisemine tugevus, terviklus, ühtekuuluvus kõigis elukäiku juhtivais põhivaateis on dünaamilise jõu allikaks rahva välise iseseisvuse säilitamisel. Igasugune väliskoor, ka kõige ideaalsema printsiibi alusel konstrueerituna, mõraneb, variseb ajas ja ruumis lõppeks kokku, kui puudub sisu, mis annaks talle kindla vastupidavuse, sisepoolse kaitsva jõuhulga välise surve ees. Suveräänsiks jääda ikkaval rahval peab nii siis olema ennekõike terve süda, millest oleneb kogu vereringvoolu intensiteet, kõigi üksikelundite funktsioneerimishoog ning koordineerimine üldorganismis. Rahva kui organismi süda, kogu sisepoolne maailm on aga terve ainult siis, kui ta ammandab elujõudu, vitaalset essentsi enda juurest, s. o. oma sisemise ja välise väärilikkuse, õilsuse, üllasuse, oma kõrge sünni- ja sookvaliteedi emotsionaalsest tajust ja tunnetusest ning võiks öelda fanaatilise usust kõigesse sesse, mis olemuselt ja päritolult on oma, imme ning võrse endast. Igaüks meist peab armastama oma rahva vere, higi ja vaeva kalli hinna eest omandatud vilju, aardeid, juveele, milledeks on pärandid esivanemalt ja vanemalt: muinasteosed, rahvakunst, usund, ent ühtlasi ka kõik muu saavutatud ta parimais ja positiivsemis osis. Seega siis ka lähima mineviku ning nüüdisajastu õnnestunumaid tooteid vaimse ja majandusliku elu loomingu alalt. Aukartusest, armastusest oma vastu sugeneb spontaanselt endakindluse võimas tunne ja suur teoleviiv julgus, mis taas omakord positiivselt mõjustab terve rahva sisemise elu sisu ja tuma. Kuid ühtlasi siit saab alguse ka oma pärane

maailmakäsitlus, elufilosoofia ja tegevuseetika kõigis ühiskondlikes avaldusis. Mis siis kogusummana moodustabki tolle n. n. rahva sotsiaalse struktuuri, ta ideoloogilise ning psüühilise ladestuse. Millisel määral see sisemine ladestus on ainuline, otstarbekohasuse printsiibil asetsev, elu- ja vaimulähidane, niisugusel määral tema evib kaalu välise, s. o. territoriaalse edasipüsimise määramisel võõraste jõudude keskel. Selles seisab kogu probleem; seda on võimatu lahendada teisiti. Sisimas on elu!

Nii on see suurrahvastega, ent väikeriikidega on see mitmekordselt nii.

*

Enam kui üks kord on vaba Eesti tundnud südame nõrkust ja võib-olla on enam kui üks kord teda ähvardanud tõsine hädaoht väljast — viisnurga ja haakristi näol. Kuid patoloogilise südame sümptoomide on noil korral hoomatud õigel hetkel ning — väline katastroof on välditud ja säästetud jõud oma riikluse alalhoiuks. Ja peamiseks raviks on siis ikka olnud — pöördumine enda juurde, süvenenud endavaatlus ja -korrastus. See on tervendanud, see on viinud edasi, kindlustades vabaduse: sisemise ning välise.

Ühe säärase raske südamenõrkuse perioodi, millest meie rahvas väljus võidukana ja silmad karmiks endavaatluseks avatuna, elasime üle alles umbkaudu aasta eest. Meenutagem seda viivuks mõnes detailis: milline roostene hallus, milline närvlik rabelus, milline vaimne kaos ja separatism! Vend venna, õde õe vastu, — kust tuli mürgine siug meie keskele?! Kui palju oli siis vaekausil rahva haige südame tõttu: olime kõik.

*

Suurest sisemise elu pööripäevast saab varsti aasta täis, seda mainisin. On lõnnud

Eestlaste meeleavalduse-rongkäik Petrogradis 1917. a. Eestile autonoomia nõutamise tähe all.

juba avaralt helendama, on kui oleks haihtunud mingi tinaraske roostene udu meie vaimseilt nurmilt ja ühis- ning seltskonnaelu laanetaguseilt. Atmosfäär kristallub, jumestub. Kõikjal loova töö aladel käib jõuline, süstemaatne ja sihiteadlik intellektuaalseid väärtusi ning majanduslikke aardeid ülesehitav tegevus, mis täis sisemist pinget ja hõõgust. See on tõeline ja täielik endaotsing, aga juba ka paigutine õnnelik endaleid ja endateostus. See on palavlik kihk sisima elujõu, tarmukuse, kangeluse saavutamiseks: näljane süüving enda kultuurilukku, tagasi kaugminevikku ja sealt tööekstaasis ja rikkana, käed täis taastulek — olevikku. Käik loova evolutsiooni teel ajaloo valgustusel — tuleviku sihis. „Tagasi Killamägedele — edasi Killamägedelt,“ see on saanud juba normatiivseks aksiomiks, mis näib pühana igale tõsimeelsele eestlasele. — Nii avastatakse kandvaks vundamendiks valmima meie isepärane ja ainuline rahvuslik ideoloogia ning kujundatakse kindlaks me sotsiaal-kultuurne ilm, mis on igavese progressi, vabaduse, võidu pandiks Eestile.

Nüüdisepohh tõestab, et Eesti on küllalt suuteline täitma oma erilaadset missiooni tollel plaanelil, — missiooni, mida võib teostada ainult tema üksi praegusel geograafilis-etnograafilisel territooriumil.

Tunneta des noid rahva üha terveneva südame võimsaid ühislööke ning vere stabiilset käiku, saad isegi elektriseeritud teotahet, saad rõõmsaks. Ja vaadeldes enda ümber seda töömeeleolu ja kõrgepingest aetud loomingulist tegevust, vennasideme otsingut ning ühtekõitmist, — oled rõõmus kahekordselt. Näed, kuis ikka ja ikka enam ilmestub ja süveneb me rahva kultuurilis-eetiline ning religioosne mentaliteet; kuis ta iseteadlik noorpõlv kollektiivselt, vapralt murrab pidurdavaid tõkkeid aadeteteilt, et täita oma regeneratiivne kohustus, uus aste rahva tõusvas skaalas. — Ning seistes niiviisi rõõmsana riigi seitseteistkümnenda sünnipäeva saabumisel keset seda hiigeltööpõldu, saad innustava julguse hüüdmaks:

Eesti, sinu rahvas ärkab, et elada vabana.

Hugo Viies.

NAINE JA RAHVUSLUS

I nimkonna suhtes on rahval ka-
heldamatu väärtus üldkultuuri
mitmekesisitava ja süvendava
elemendina. Rahvuslus sellelt seisukohalt on
tingimata jaatav kultuuritegur, on vää-
rtus. Selle tõsiasi mõistmisest õhutatult on
rahvuslus tõstetud avalike huvide tulipunkti
väga paljudes kaasaegseis mais. Ja nii on õige.

Ent me ei või sama heatahtlikult ja tun-
nustavalt kiita hääks ja väärtuslikuks šovinis-
mi-marurahvuslust, mille sihiks on üksnes tea-
tud rahvuse täisväärtuslikuks tunnustamine.
Kui kogu maailmas eksisteeriks vaid üks rah-
vus, poleks rahvuslusel mõtet. Õige rah-
vuslane, kes oma rahvast armastab ja hin-
dab rahvuslikku, mõistab hinnata ka teisi rah-
vusi ja rahvuslasi, mis aga mingil kombel ei
pea tähendama oma rahvuse ja oma kultuuri
alahindamist.

Ükski põhimõte ei oma reaalsel jõudu kui
ta kandjaks pole võltsimatuid tundeid. Et
eesti rahvuslus pole mitte mingi paljas loo-
sung, selle tõendiks on meie rahva ajalugu, mis
teda mitmest raskest katsumisest läbi on vii-
nud vastu iseseisvusele ja õitsengule.

Rahvustunne pole selliseid tundeid,
mis tekivad ja kaovad üle öö. Ta ei alga aga
ainult ühe generatsiooniga ega lõpe sellega,
sest ta juurdub kodudes, mis koosnevad
mitme generatsiooni esindajaist. Kodu, olles
kultuuri aluseid, on aluseks ka rahvus-
lusele ning sel kombel ka rahva saa-
tuse otsustaja. Mitte suured sõnad ega
tühi paatos, mitte ebateaduslikud teooriad ühe
rahva ületamatust väärtusest — ja isegi mitte
see kunst, mis juurdub võõras pinnas — vaid
kodu on rahvuse ja isamaa armas-
tuse kõige tugevamaks aluseks või
ta saab nende murdjaks. On meie enda

valida ja teha, milliseks ta peab kujunema;
ning eks ole siin naine, iga noore gene-
ratsiooni esimene kasvataja, see,
kellele langeb otsustamise ja teotsemise raskus.
Ja siin ei tohiks olla kahtlust — eriti haritud
naise suhtes! Olgu meie kodud kul-
tuursed ning olgu nad rahvusli-
kud! Pandagu pisutki rõhku meie rahvusli-
kule omapärale, eestikeelsele raamatuile, otse-
kohesele isamaalsusele; valitsegu neis meie
rahva minevikku austav ja tule-
vikku uskuv vaim — siis võime olla
kindlad, et sellise kodu kaitseks astutakse
uuesti välja igal ajal põhjamaise kindluse ja tu-
gevusega. Rahvusluse ja isamaalsuse näita-
mine katsumisaegadel aga vajab kangelaslik-
kust ja alalist valmisolekut, kokkukuulu-
vuse-sõpruse tunnet kõigi sama rahva
liikmete vastu.

Seepärast laieneb kodu mõiste kogu rahvuse
maa-alale, isamaale. Ja siingi on veel palju
kindlustada, muretseda ja korraldada, et tun-
duvad imelikuna ja kurvana jutud
üleliigsest intelligentsist. Ei saa
siin jätta mainimata naise tegevuse tähtsust
pedagoogina. Suurem hulk naisi õpib filo-
soofia teaduskonnas ja lõpetanult siirdub kooli-
desse üle maa. Ei unustata iialgi õpetajat, kel-
les nähakse tihti oma ideaali — seda kergem on
rahvuslik kasvatus töö noorte keskel, tõendades
nende aimatud tõdesid. Samuti igas teises elu-
kutses on võimalus anda oma parim ja
teha nii palju kui suudetakse oma isamaa ka-
suks. Organiseeritud gruppide ühiselt püü-
takse üle saada mõnest raskusest ja paljudest
küsimustest — nii Naiskodukaitse, Maanaiste
seltsid jne. Ja meie ise? Lugeses ülikoolis
olles nii palju võõrast, võõrkeelset kirjandust,
tantsides alati võõraste meloodiate järgi, ko-
dust kaugel olles noortena nii ihaledes tundma-
tut ja laia maailma ja hinnates võõraid tradit-
sioone — me siiski ei unusta kunagi, kes
me oleme ja mida oleme võlg sellele

OMA NIMI

ikka aega on räägitud. Aastaid on küsimust tõstatatud. Nimede eestistamise mõttel on olnud eestvõitlejaid. — Nüüd näeme, et asi on võtnud käigu. Laialdased ringkonnad tunnevad kaasa nimede eestistamise aktsioonile. Isegi mõni populaarne tegelane, kelle nimi alatasta figureerib ajalehtede veergudel, on langedanud otsuse oma nime kasuks. Ja see on hea! Omakeelset nime kanda — saab auasjaks, saab ka moeasjaks. Kuid me teame, mida ei suuda mõnikord au, seda viib läbi mood. Seejärest rõõmustagem, et eesti nimi on läinud moodi.

Kuid eks küsi ikka veel mõnigi kahtleja, — „milleks muuta nime, eks ole mu esiisad kandnud seda nime aega, kas ta siis mulle enam ei kõlba?“ Ja ongi tõrkujal siin palju õigust. Individuaalsest seisukohast ei tarvitse olla vajadust nime muutmiseks. Võidakse olla hea

sinisele taevale meie üle ja mustale mullale meie all. Sest meie tudengiromantika ei ole enam praaliv-tormitsev endise saksa burši romantika, ega ka filosoferiva-mässava vene üliõpilaste oma — vaid rahvuslust rõhutav, vabadussõda ja võitlust eestluse eluõiguse eest mäletav, kaasaega teadev ja oma rahva ees vastutav realistliku värvingu üliõpilaselu. Ja me ei vaja ei ilusasõnalist hurraapatriotismi ega sapist-kibestunud pettumuslühürikat — me vajame julget usku ja armastust selle maa vastu, selle rahva vastu, selle taeva ja meie vastu. Ja meie ülesandeks ei ole mitte ainult valmis olla ja oodata, vaid isegi kinni haarata silmapilgu vajadusest ja teha, mida suudame oma maa ja rahva kasuks.

Rutt Eliaser.

rahvuslane ja truu isamaalane hoolimata sellest, et kantakse kuitahes võõrapärasest nime.

Niipea aga, kui lähtume küsimusele üldsuse, siinkohal rahvuse, seisukohast, kerkib teraval kujul esile nime probleem, o m a n i m e p r o b l e e m. Selgub, et ei ole ükskõik, milline protsent meie rahvusest kannab võõrapäraseid nimesid. Iga Schmidt, Rosenfeld, Stepanov jne. jne. kisub maha killukese meie rahvuslikust omapärasest.

Me tahame anda teadlasi, kirjanikke, kunstnikke, kellel oleks peale oma rahva tunnustuse ka nimi väljaspool kodumaa piire. Meie seast tõusevad poliitikud, diplomaadid, majandustegelased, kelle nimi paratamatult ulatub kaugeemale kodumaisest rajast. Kui need võõrsile kanduvad nimed on -son'id, -man'id ja muud võõrkõlalised sõnad, tehtagu siis maailmale selgeks, et nad on eestlased, et nad on meie oma rahvusest.

On liiga sagedased need juhud, et väljaspool Eesti piire liikuvaid eestlasi peetakse sakslaseks — nende nime pärast. Ja selgituse puhul reageeritakse õlgade kehitusega. Või mis te seal selgitategi, kui teie nimi on näiteks Friedrich Fromhold Lindegrün!

Võidakse väita, eks ole teistel rahvustelgi liikmeid, kel võõrapärased nimed, näiteks sakslasi prantsuse nimega, soomlasi rootsi nimega jne. Ega see neilegi hea ole. Kuid ei ole teada, et nende võõrnimede suhtelist hulka võiks võrdseks pidada meie vastava arvuga.

Igal juhul ei tohi olla kaksipidi mõtlemist neil, kes on asunud omale võtma eesti nime võõrapärase asemele.

Milline osa akadeemilistel ringkondadel täita on nimede eestistamise suurettevõttes, ei vaja küll erilist selgitust, sest rahva paremiku nimega arvestamine kohustab.

Kuid kas me ei mäleta endiseistki ajast, mida ei julgenud vanad oma kaine kaalumisega pro ja contra, seda teostasid noored omas loomupärasest optimismis ja tormakuses.

Nii teeme seegi kord!

Elu kohustab tulevikuks

Kahtlemata peab tunnustama, et Eestis on toimumas praegu suur ümbersündimine. Raske on täpsamalt formuleerida seda rahva hingelist ümberkorraldumist ning teiseksmuutumist, ometi ei saa salata, et meie omariiklus elab praegu otsekui mingi hingelise murrangu tähe all. Muutunud oludest ja tingimustest aetuna oleme ometi korraks tõsisemalt arvustuse alla võtnud oma küllalt kauagi kestnud tõekspidemed, vaatluse alla võtnud kõik oma senised kombed ja korraldused. Kõige selle asemele oleme praegu rühkinud ehitama uut. Muidugi pole selles midagi ebaloomulikku ning rabavat, vaid kõik käib uutele oludele ja ümbrusele kohanemise teid. See polegi õieti mingi uuestitekkimine, vaid pigemini rahvastiku teadlikumaks muutumine oma olemuses ning olus. See on uus lootuse külviaeg, mil rahvas saab tagasi usu oma tervikluse ja võimsusse. See on rahva iseteadvuse taasärkamine, mil pika aja takka jälle nihkub aukohale tunne ja teadmine: meie oleme eestlased! Tõsi küll, sellele loosungile, sellele sütitavale sõnale pole pika aja kestes pinda leidunud ja kahtlemata võib leida sellele vastuseisu ka praegu, kuid lõppeks see vaim võidab ometi. Nii hakkab pärast kauast peidusolekut, peale suuri riiklike katsumispäevade ähvardusi uuesti tunduma seda meeoleolu, mis ärkamisaja tegelasil oli kangelashikuks ning pühaks veendeks tulevikusihtide püstitamisel.

Nii siis oleme jõudnud teise ärkamisaega, mil teadlikkus rahvuslikkusest, omamaalsusest uuesti murrab ahelaid. — Kahtlemata! See on uus eestluse kutse ja selles uues süvenemises on märgata koguni säärast heroilist rahvusromantismi, mille järele meil kaua oli tunda tarvidust. Ja seda on tarvis, seda on tarvis ajal, mil mujalgi on maad vallutanud samasugused mõtted. See on ajaga kaasa minek, see on näide eestluse ajavaimuga kontaktis olekust.

Kõiges selles on rahva paremik osalt oma sõna öelnud — omavalitsustegelaste kokkutulek ja hiljutine kooli- ja hariduselu juhtide päev on teinud oma hinnangud. See töö on rahvusluse süvenemisel olnud igatahes suure ning määrava tähtsusega. Siin on avaldatud võib-olla esmakordselt eestlase ja eestluse uskumused ja südametunnistus nõnda kategooriliselt ning kindlalt.

Ja mis ülesanded jäävad siin nüüd üliõpilaspere, rahva lootuse kanda? — Neid ülesandeid on palju, rohkem kui lugeda jõuab. Ja need ülesanded kohustavad. Täna võib-olla alles tallamas harilikku rada õppeteedel, homme aga juba tõrvikukandjana ning tähistepüstitajana juhtimas

seda pulbitsevat ning kirevat elu, millest mõne aja eest polnud veel õiget aimugi. Veel kord: kõik see kohustab, kohustab juba praegugi, ja seda rahva tuleviku nimel.

Et kõike seda mõista, millesse tulevikus kaanduvad me teed, selleks on juba aegsasti tarvis luua tihe side rahvaga, tihe selle kõige sügavamas mõttes. Kuid sellest on veel vähe, üliõpilaspere esmaseks ülesandeks on kasvatada end eeskujuks, elavaks eeskujuks rahvale, et olla seega parimaks kasvatajaks. Ta on kutsutud mõistma rahvast. Aga sellest üksi ei piisa, et riigiloomis-päeval hulk akadeemilist peret tungib maa kaugelemaisse nurgisse ja sügavamaisse sopesse, otsekui külakosti viima, vaid tihedalt kontakti peab meil rahvaga olema alati. Kõigepealt on meil selleks tahet ja närvi tarvis ja kui meil see peaks puuduma, siis peame seda endis kasvatama, minupärast kas või sunni abil. Meil on tarvis silma kogu selle pulbitseva elu tarvis, mis rullub meie ümber, meie peame alati tundma end osana sellest rahvast, mille keskel elame, o m a rahvast. Peale selle oleme rahva parema vaimse valimikuna kohustatud sellele elule oma ümber andma sügavat ning väärtuslikku sisu. Selleks on tarvis minna rahva sekka, teha tähelepanekuid, õppida ja siis eelkõige õ p e t a d a, j u h t i d a, j u h t i d a p a r e m u s e l e.

Sääraste ülesannete täitmine eeldab muidugi loobumist väga paljustki säärast, mis sunnib meid neist häist mõtteist hoolimata otsekui takerduma. Paljust tuleb loobuda, palju tuleb juurde õppida ja palju asju peab ümber korraldama, et jõuda tööks tarvilikkude tingimusteni.

Kõigepealt on meil tarvis vabaneda akadeemilisest kadaklusest, peale selle kõigist neist ülearusust ja ballastist, mis tõkestab meie täielikult tervikliku üliõpilaspere võrsumist. Ma ei eita raskusi, mis käivad kaasas kõigi nende traditsioonide väljajuurimisega, mis meil võõravaimulise pärandina kõigest meie rahvuslusest hoolimata veel nõnda kaua on püsinud meie üliõpilaspereorganisatsioonidegi siseelus. Sellest võõrutamine tekitab loomulikult vastuseisu ja pisemal määral ehk pahandustki, kuid sellest p e a k s ü l e s a a m a, ü l e s a a m a m e i e r a h v a t e r v i k l u s e n i m e l.

Meil on veel väga palju seda nn. balti aadlikultuuri ühes selle liialdustega, meil on tohutu hulk seda neetud euroopalikultuuri vaimse peenutsemise näol. Paljudele headele asjadele ei taha ju vastu vaielda, kuid kõigi kõrtsi-, kohviku-, üldse lokaalikulatuuriliste nautlemiste tarvis meil e i j a t k u r a h a j a a e g a, m i d a v a j a m e t ä h t s a -

Natuke tendentsist ja Spengleri filosoofiast

Mis saksa teadlased meist „arvavad?“

hkki saksa hügieenik W. Kruse oma 1929. aastal ilmunud töös „Die Deutschen und ihre Nachbarvölker“ kirjutab, et päris soomesugu rahvaist olevat vaid need riigi loonud, kes elavad Soomemaal ja sedagi ainult seetõttu, et viimaste kultuur olevat erakordselt tugevasti mõjustatud sakslasist, kellele nad ka kehaliselt ja vaimliselt palju lähemal olevat kui madjaritele ja idasoomlastele, — ehkki seega, nimetatud autori järgi eestlastel ei ole riiki olemaski, osutavad sakslased meie ja meie maa vastu kaunis suurt teaduslikku huvi.

Et see on nii, selgub alljärgnevaist näiteist, mis on võetud ainult viimaseilt aastailt ja — loodusteaduste alalt.

1928. a. G. Teichert uuris meie Ülikooli õppejõudude lahkkel kaasabil kivimurde Põhja-Eestis. Töö tulemusena ilmus ta sulest kirjutis „Die natürlichen Baumaterialien Estlands, ihre Gewinnung und Verwertung“, milles ta ei kõnele mitte ainult meie ehitusmaterjalidest kui niisuguseist, vaid ka elanikkude suhtumisest ehitusmaterjalidesse ja ehitamisesse. Nähes

maiks otstarbeiks. Ja kui kõige sellega käib kaasa asjatu grupeerumine, mis meie elujõudu vaid killustab ja lagastab, siis ei saa siin paremalgi tahtmisel jääda vaikseks pealtvaatajaks, vaid peab nõudma ümberkorraldumist.

See on A. H. Tammsaare, see suur eestlane, kes hüüab: „Vähem Euroopat ja rohkem meid endid!“ Ma usun, et Tammsaarelgi olid teada kõik need raskused, mis käivad kaasas säärasest võõrast tsivilisatsioonist loobumisega, kuid rahva parem tulevik ja terviklus kohustab. Samuti on tarvis tervendust meie akadeemilise pere vastastikusse õiglasesse üksteisetundmisse, ja ümberkorralduste farvis uute lähtekohtade otsimisel peaks silmas pidama kõigepealt eesti omakultuuri.

Euroopasse pääsmiseks tuleb samuti silmas pidada seda, et tee maailma lähtub ikkagi kodunurgast.

Paul Vahi.

Põhja-Eestis paekivist ehitisi, ei oska autor seda omale kuidagi teisiti „seletada“ kui elanikkude mugavusearmastusega ehk laiskusega: „Eeskätt mängib siin elanikkude mugavus kaasa, kes ei taha heal meelel sellise kõrvalise asjaga nagu seda on nende silmis maja ehitamine, omale väga palju tüli teha... puumaterjali on külluses. Kuid sageli on mugavam pinnasest paar paekivi-lahmakat lahti murda kui palke maha võtta, palke saagida, neist plankusid valmistada ja neid lõpuks oma tarvitamise kohale tükk maad ringi vedada.“

S. Ehrhardt, kes õppis meie Ülikoolis ja kellele Ülikool omal ajal teenistust andis, on huvitatud meie antropoloogiast. Siirdunud Saksamaale, tuli ta 1932. a. toimetama asjaomaseid uurimusi, tuues ilma tollita ühes hulka fotomaterjali jne. meie Ülikooli õppejõudude sobitamisel. Õnnetul kombel võttis ta oma uurimusealaks Kõpu kihelkonna, mis ei ole antropoloogilise originaalsuse mõttes selleks kuidagi sobiv. Üldiselt mõõtis ta kaunis vähe, kuid et rohkem andmeid saada, mõõtis ta kahjuks väga suures vanuse ulatuses, töötades läbi 20—60 a. (104 meest ja 122 naist). Kõigi selle tulemuseks on andmestik, mis eesti rahva omale küll kuidagi viisi ei vasta. Kuid niisuguseks peab autor seda siiski, sest ta vastav töö, mis ilmus 1933. a., kannab pealkirja „Die Rassenzusammensetzung des estnischen Volkes“. Mis selles töös aga siinkohal erilist mainimist väärib, on suur huvi eestlaste vastu, mistõttu pool tööst on sissejuhatus. Autor kirjutab: „Sõja läbi on aga sisemaa sakslastes jälle huvi ärganud oma saksa vendade vastu Läänemere kallastel. Tõelisist olukordest, kuidas sakslased seal elavad ja kes seal veel on omale kodu leidnud, teavad paljud sakslased kaunis vähe. Sellepärast ei ole sugugi tähtsusetu ka midagi Eestimaa teistest elanikkudest, eesti rahvast ja ta tõulisest koostisest kuulda“. Edasi põhendatakse kaunis rohkesti ridu meie arkeoloogiale, kusjuures korduvalt katsutakse ülehinnata germaani suguharude osatähtsust, jättes selgusetaks eestlaste osatähtsuse ja kohaleasumise probleemi. Vähemaid eksimusi leidub mitmeid. Etnograafilises osas kirjutatakse: „Sakslased elavad Baltimaal aadlikkudena linnas ja maal, enamasti maaomanikkudena (praegu on neilt maa võõrandatud), literaati-

dena, kaupmeestena ja vabade kodanikkudena. . . Vanemad ehitised Eestimaal on pea kõik puust. Tavaline talumaja on imetillukeste akendega palkmaja. . . Mainimist väärib veel saun, mis igal talul olemas, saun, nagu see esineb Venemaal ja Skandinaavia maades. Eestlased pesavad end igal laupäeva õhtul, kusjuures nad end kaseokstest vihaga peksavad; rohkem tehakse seda kuuma auru, kui pesemise enda pärast. Peale kehalise puhtuse jätab eesti põllumehe puhtus õige palju soovida. Riietus on lihtne; sageli kantakse omakoetud asju. Katkisi rõivaid ei leidu harva, mil aga ei ole vaesusega midagi ühist. Jalas kantakse pastlaid. . .“ jne.

1932. a. ja 1933. a. Riia sakslane W. S t e g m a n n kirjutab pika artikli (ajakirjas „Zeitschrift für Gestütkunde und Pferdezzucht“) meie hobusekasvatamisest. Tõsi küll, ta ei näi tundvat meie hobusekasvatamist, ei näi ka kasutanud olevat asjaomaseid uurimusi, kuid kirjutamise tahtmine ja huvi on tal suur. Peamised väited, mis ta oma töö esimeses osas püstitab, on järgmised: 1. eestlastel puuduvat hobusekasvatamises sihiteadvus, 2. meil kasvatatavat 4 hobusetõugu ja seda olevat palju, 3. meie hobuse väärindamine idafriisi tõu kaudu polevat õigustatud, sest Eesti pinnas polevat põlluharimiseks kõlbulik, olles liiga õhuke ja lasudes siluurilisel aluspinnal. Dots. K. T a a g e p e r a kirjutab vastuartikli, et neid täiesti valesid asjaolusid õiendada ja saatis kirjutise „Z. f. G. u. P.“ toimetusele, kuid see keeldus õiendust trükkimast, ruumi puudusel. K. Taagepera oli sunnitud avaldama oma kirjutise kodumaal. Seevastu aga W. S t e g m a n n jätkab kirjutamist ja õpetab: „Eesti riigi edaspidiseks ülesandeks on oma kohalikkude hobusetüüpide soetamisel ja aretamisel edasi ehitada saksa-balti mõisnikkude kaua-aastase töö tulemustele. Eesti riigi loomisel võõrandati saksa rüütlimõisade omanikkude maa, kuid nende töö on püsiva väärtusega.“ Ka selle õpetuse võtab K. Taagepera lähemale vaatlusele ja leiab, et me seda kasutada ei saa, sest et mingisugust „nende tööd“ ei ole olemaski: meil on hobusekasvatuses kindel siht — põllumajanduslike hobusetüüpide soetamine, kuna saksa mõisnikkudel polnud siin mingit sihti, sest, nende eneste sõnade järgi „iga parun aretas hobuseid oma fantaasia järgi“ (v. Hahn), „siin oli olemas kõige kirjum hobuste segu, kõigi võimalikkude ja võimatute ristamiste tulemusi“ (v. Blanckenhagen) jne., ehk kui oligi mingi siht, siis seisib see ratsahobuste tüübi aretamises; meie aretame 3 hobusetõugu, kuna 1920./21. a. hobuste tõuline revisjon näitas, et saksa mõisnikud olid meile pärandanud koguni 17 „tõugu“ ja hulk segatõuge! Ehk edasi: idafriisi tõu sissetoomist. Tori hobuse-

kasvatusesse peab W. S. täiesti otstarbekohaseks seni kui mõis oli sakslaste juhtida, sellest ajast peale aga, mil kasvatuse võetakse riigi kätte, on seal idafriisi mõju laitmiseväär; kui mõisnikud pidasid tõuraamatuid täiesti asjatundmatult, oli see W. S. arvates väga ilus, kui aga Eesti Põllutöoministeerium ja tõuseltsid viisid tõuraamatute pidamise sisse *lege artis*, ei olevat sel mingit mõtet jne. jne.

1931. a. ilmus Tallinnas Eestimaa kirjandusliku Seltsi toimetustes „Beiträge zur Kunde Estlands“ memuaaridekogu „Werner Zoega von Manteuffel“, huvitav ja lugemiseväärne teos. Huvitav just seetõttu, et me selle kaudu tublisti suurendame oma teadmisi oma lähemast minevikust — me kuuleme näit. sellest, kuidas balti pataljoni soomlaste ja eestlaste abiga paiskas venelased üle Eesti piiri, kuidas sakslased okupatsiooniajal Tartu Ülikooli eeskujulikule tasemele tõstsid, kuidas talupojad hästi elasid mõisnikkude ajal, kuidas Tartu õpetajateseminari kasvandikud parandamatut segadust (heilloser Unfug) rahva sekka külvasid jne. Või mis on luulelisem ja veenvam kui v. Manteuffeli *credo*: „Olen elanud üle Tartu (Dorpat'i) saksa Ülikooli õitseaja, olen kannatanud ära tema languse venestamise läbi, olen võinud tervitada tema lühiajalist elustumist okupatsiooniajal, ja näen nüüd eesti Ülikooli kiratsemist vanaadel traditsioonidel. Umbes ühe miljoni elanikuga riik ei suuda omal jõul ülikooli üleval pidada. Nii langeb too saksa vaimu ja saksa kultuuri tippsaavutis pihuks ja põrmuks. . .“

Möödamines olgu mainitud, et Eestimaa Kirjanduslik Selts sai nimetatud väljaande trükkimiseks E e s t i Kultuurkapitalilt 1000 kr. toetuse ja et hilisemal aastail tõsteti see toetus 1500 kr. aastas.

Läinud aastal ilmus Saksamaal E. N e h l s'i töö: „Das Klima des Ostseegebietes“ (Jahrb. d. Pommerschen Geogr. Ges.-is), mis muu seas käsitleb üksikasjalikult ka Eesti kliimatilisi olusid. Autor jagab meie maa-alade kaheks kliimatiliseks vöötmeeks: Põhja- ja Lõuna-Eesti, piirjoonega Pärnu jõgi — Vasknarva jõgi. Esimeses kliima-vöötmes olevat muu seas püsiv ilmastik, talvel külmad Venemaa kõrgrõhkkonnad, kevadel idatuuled jne., teises — mereline kliima, tugevad udud, mis vähenevat läänest itta, sage pilvitus, oktoobris sademete maksimum jne. Tõeliselt niisugust jaotust ei saa olla, muutlikke ilmi on kogu Eestis, Venemaa kõrgrõhkkond ei valluta sugugi Lõuna-Eestit enam kui Põhja-Eestit, udude ja pilvituse rohkus väheneb idast läände, nagu kogu Eestis nii ka Põhja-Eestis langeb sademete maksimum juulile ja augustile jne. jne. Kui nüüd küsida, millest niisugused „ebatäpsused“, õigemini täie-

line tõsiasjade mittetundmine, siis ei ole sellele raske vastata: autor ei ole Eesti meteoroloogia aastaraamatuid ja meie asjaomaseid eriuurimusi kasutanud! Eksimusena vist tuleb võtta Nehlsi töös kaardil Saaremaa puudumist.

Juba mitmendat aastat ilmub Saksamaal F. Klute toimetusel soliidne geograafiline koguteos „Handbuch der geographischen Wissenschaft“, mille 101. kaustik, mis sisaldab ülevaate Eestist, ilmus läinud sügisel. Tõsi küll, saksa kultuurajaloole on siin pühendatud suhteliselt kaunis palju sõnu, kuid ka meisse puutuv osa ei ole andmetelt vaene. Kui mitte ei oleks „eksimusi“. 290. lk. on toodud Baltimaade praegusaajalike rahvuste levimise kaart, mil eestlaste ja lätlaste piir on õige tsipakese lõuna pool Pärnu, Tānassilma ja Emajõgi; iga kahe eestlase kohta on märgitud üks sakslane. 292 lk. leiame teede kaardi: puuduvad Tartu-Petseri, Rapla-Virtsu, Pärnu-Türi, Sonda-Mustvee raudteed. Vanadest eestlastest on tehtud mingi paleaasiaatide ja mongolite vaheline segatõug. Linnade loetelus leiame 12 linna, nende hulgas puudub ka Nõmme. Kaubanduslikult mägivat Eesti vahetalitaja osa Venemaa ja Lääne-Euroopa vahelises transiitkaubanduses ja Venemaa kaubad minevat läbi Tallinna, Paldiski ja Pärnu sadamate. Elutarvetest vedavat eestlased õige suurel määral sisse teravilja jne.

Nii. Kas ei teki nüüd paratamatult küsimus: mis see on? Miks kõikjal on asjaolusid kujutatud teistiti kui nad tõeliselt on? pealegi kui sakslastel kontakti võimalused meiega on suuremad kui teistel rahvastel?

Emb-kumb: kas sakslased sihilikult kujutavad asjaolusid enda kasuks ja ei arvesta meie tööga selleks, et maailmale näidata, nagu oleksid nemad kutsutud ja ainult nemad suutelised meie maa-alalisi teadusi edasi viima või: nad lihtsalt ei suuda meie areneva teadusega sammu pidada ja — jäävad maha.

Teatud tagapõhi kogu sel „suhtumisel“ aga ei näi siiski puuduvat. Ja see on — maailmavaatelist laadi, kaunis sobivalt meenutav seda, mille põhijooned nii tabavalt kajastuvad O. Spengleri 1933. a. ilmunud filosoofilises teoses „Jahre der Entscheidung“.

O. Spengleri filosoofia, selles osas, mis antud juhul arvesse tuleks, on lühidalt kokkuvõttes järgmine.

Meie oleme astumas maailmasõdade ajajärku, mis lammutab 18. sajandi riikidemaailma ja loob selle asemele *imperium mundi*, mille keskuks ja valitsejaks on sakslased. Mikspärast sakslased? Aga sellepärast sakslased, et Saksamaa olevat otsustavaim riik Euroopas, kuna ta asetsevat Aasia piiril, ja sakslased olevat teiste rahvastega võrreldes küllalt noored,

et maailma-ajaloolisi probleeme läbi elada ja otsustada. Teistel rahvastel (prantslastel ja inglastel) olevat suur ja kuulus minevik seljataka, Saksamaa minevik olevat aga „hädine provintsiaalne väikeriiklus, ilma suuruse hõngata, ilma aadeteta, ilma eesmärgita“. Kuid nagu igal ajal kaks otsa, nii ka sellel: just selle läbi, et sakslasil seni olevat võimalust olnud oma jõude rakendada, olevat need alles, olevat need lõogivalmis suure tuleviku kujundamiseks. Teised rahvad aga olevat oma senise aktiivsuse tõttu oma jõud kaotanud, olevat „vanaks“ ja võimetuks jäänud.

Et just sõjad viivat sakslaste maailmariiki, olevat iseenesest mõistetav, sest tuleviku jõud ei olevat teistsugused kui mineviku omad: tugevama tahe, terved instinktid, tõug, tahe omandada ja valitseda. Läinud maailmasõda olevat sissejuhatuses selles maailmasõdade seerias, mis sakslaste „faustlikule hingele“ loob võimalued end liigutada ja lajutada. Hädadoht peituvat rahus ja mitte sõjas. „Pika sõja kannatavad välja vähesed, kuid pikka rahu ei kannata välja ükski“.

„Aeg tuleb — ei, ta on juba käes! — mis ei jäta ruumi õrnadele hingedele ja nigelatele aadetele. Iidne barbaarsus, mis sajandeid peitunud ja olnud aheldatud kõrge kultuuri vormikarmuse all, ärkab uuesti ellu, nüüd, kus kultuur viimistletud ja alanud tsivilisatsioon, terve, sõjaline rõõm oma jõu üle, mis põlgab kirjandusega küllastatud ratsionalistliku mõtteviisiga ajajärku.“

„Maailmaparandajate kurb rongikäik, mis Rousseau'ist saadik tammunud läbi sajandite ja jätnud endast ainsa mälestussambana trükitud paberimäed, on nüüd lõpul. Caesarid astuvad nende asemele. Suur poliitika kui võimaluste kunst, kaugel kõigist teooriaist ja süsteemest, oskus... maailma oma reiesurumisega osava ratsurina juhtida, võidab jälle oma igavese õiguse.“

Spengleri arvates sõjad võiks tuua ainult vanade kultuuride linnade (muidugi mõista, mitte Berliini) hävimise. Kuid sellest polevat kahju, sest maakera pöörlevat rahulikult edasi ümber päikese ja tähed jätkavat oma kindlaksmääratud teed.

„Vormideküllane jõud ja preisi sõjakas vaim jääb peale...“

Kuid et see kõik sünniks, selleks olevat vaja äratada tõug, mis rahvas peidus. Ent mis on tõug Spengleri piiritelu järgi? „Tõug on see, mida omatakse, mitte see, millesse kuulatakse. Esimene on ethos, teine — zoologia. Midagi ürgaja barbaarsusest peab veel veres olema, peidetud vana kultuuri vormide nõudlikkuse taha, mis raskeil ajal välja purskab, et

päästa ja võita. Too barbaarsus on see, mida ma nimetan tugevaks tõuks — alati-sõjakas inimese-röövloomakuju (minu sõrendus J. A.). Sageli paistab, nagu ei oleks teda enam olemas, kuid ometi on ta hüppevalmis hinges peidus..“

Ja edasi ütleb Spengler: „Seda (s. o. tõugu, alias barbaarsust J. A.) võib äratada ja selle peab äratama ja läbi vaimustama, et tuleviku suurte ülesannete jaoks valmis ja teguvõimne olla“.

Ma juba tähendasin, et Spengler, too „*enfant terrible de l'humanité*“, ei ole mingi maailma-vaate leiutaja vaid selle osav kajastaja, resümee-rija. Samade faustlike tagamõtetega alustasid sakslased 1914. a. maailmasõda (Spengler ei salga, et Saksamaa seda tegi, ta isegi ülistab maailmasõja puhkemist kui kangelastegu Saksamaa poolt), sama barbaarne hingelaad oli nende „kolmanda riigi“ ristiisaks..

Kuid enam kui kunagi varemalt on praegu sakslaste „suured mehed“ tegevuses tolle preisi vaimu ja barbaarsuse äratamisega, teadlikumalt ja organiseeritumalt kui kunagi enamalt sugereeritakse rahvale tema kujutletavaid võimeid, tema üleolekut teiste rahvaste üle, tema suuri ülesandeid ja õigust teiste kulul suurte tegude tegemiseks.

Need saksa teadlaste tööd ja töölaad, mille kohta ma mõnesid näiteid tõin, ei ole vist ka muud midagi kui pisikeseks pillihelinaks tolles suures „maailma oma reiesurumisega osavalt juhtivate ratsurite“ kontserdis..

Kuidas tuleb sellesse suhtuda meil, eriti nooremal generatsioonil haritlaskonnast, kes tulevikus peavad juhtima meie rahva ja riigi saatust ja kel saksluse tõulise ärkamise tegelikkude tulemustega tuleb edaspidi seista silmsilma vastu?

Kas ka apelleerida oma tugeva tõu poole, mis vist ei ole sugugi vähem kange kui sakslaste oma? Arvan, et ei. Me ei ole siiski seda sorti, kes usuvad, et maailmariigid, muidugi siis ka maailmariik à la Berliin *in spe*, oleksid omaette väärtused, inimlikus mõttes püsivad väärtused. Mitte sellepärast, et me ei suuda maailmariiki luua, vaid sellepärast, et maailmavallutamise idee on hävitusmüstiline idee, on see, mis on meil loomadega ühine (mitte ürginimlik, nagu väidab Spengler). Jäätavateks väärtusteks on inimlikud väärtused, on vaimlised väärtused ja — nende loomise tee on meie tee!

Meil ei maksa saksa teadlaste üle kurjustada. Nende töö on — nende asi. Kuid üks on siiski selge: neid nende eesmärkides toetada me ei saa, nii nagu me seda väga sageli

teeme. Ja seda kõige avaramas mõttes. Samuti nüüd, päeva liginedes, mil me kõik mõttes seisatame, et süveneda läinud aasta sammudesse, peame tunnustama, et ka „saksa kultuurist“ ja seega saksluse mõtteilmast ja Saksamaa provintsslikkusest loobumine, milleks esimesed arad sammud läinud aastal astuti, on otstarbekohane, ja seda tuleb kiiresti — süvendada. Teist teed ei ole meil.

Hoopis olulisema tähtsusega on aga meie endi kättevõtmine. Vist kadunud dr. M. Veski kunagi oli öelnud, et kui kased kasvavad lopsakalt, siis kadakad kaovad iseenesest. Ei ole see nüüdki teisiti: kui me teadlikud oleme, et praegu, mil rahvad on alustanud otse kui võidujooksu oma jõudluse ja võimete näitusel, tuleb ka meil kõigil oma parim välja panna; kui me selle asemel, et igasugusest poliitikast keelduda ja vaid mugavalt ära olla, nägijate silmadega ja kuuljate kõrvadega ringi liigume ja teadlikult ning kriitiliselt varakult õpime oma riigi elunähteisse suhtuma; kui me kõikjalt õpime ja kõik mis meile hea on, ära kasutame; kui me selle asemel, et suurte ja rahvuslike asjade juures tülli minna, heatahtlikult kokku hoiame; kui me riigilt ja rahvalt lootmise asemel rohkem kohustusi tunneme ja „kohti“ jne. ei jää ootama, vaid katsume need omale luua, — siis liigume ise ja viime ka kiiresti oma rahva sellele tasemele, et ei ükski naaber ja ei miski suhtes saa meie kohta tähendada, nagu oleksime vähem suutelised kui nemad. Sest ei maksa end petta ja arvata, nagu oleksime juba Euroopas esirinnas sammuvate rahvaste ridades. Ei, veel tuleb ühes laulikuga lausuda: kaugelt näen kodu kasvavat.. Oma riigi 17 a. kiire arenemise kogemusel võime praegu vaid öelda, et meie võime edaspidi veel kaugele jõuda.

Aga ei ole küllalt, kui me ainult head töömehed oleme, igauks omal alal. Tublide tööliste võimeid on meis ammu hinnatud ja hinnatakse ikka, ja seda teevad ka need, kes meisse heatahtlikult ei suhtu. Me peame rohkem olema. Me peame olema ka — juhid, igauks oma võimete kohaselt! Me peame olema — peremehed ja valitsejad oma kodus, oma riigis! Me peame end kõikjal — maksma panema! Me ei saa leppida selle olukorraga, et Keyserling (Manteuffeli memuaarides) võib tituleerida osa sakslasi siin „als besondere Spezies der suured sakslased“ — ei, kui siin üldse kedagi suurteks sakslasteks tuleb nimetada, siis oleme meie need.

Rohkem nõudlikkust enda vastu ja rohkem usku endasse — nende loosungitega alustame riigi uut aastat. Nende tähistepoole püüdes kaitseme end kõige tõhusamalt ebateaduse rünnakute vastu!

Juhan Aul.

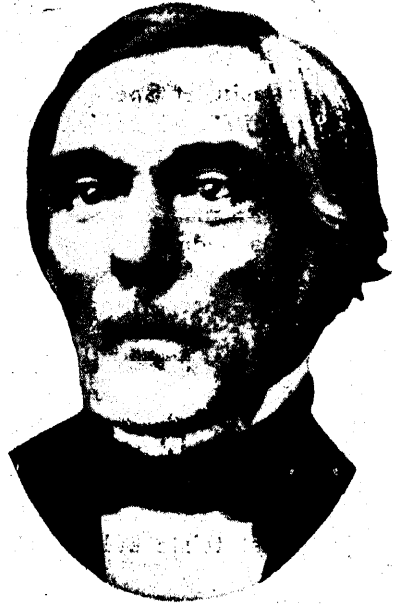
Kalevala

(1835—1935)

Kogu Soome võtab selga hiilgava pidurüü teistkordselt jooksva sügis-talve kestel. Asja see oli, kui juubeldati Aleksis Kivi suurmälestustel, joobuti ja vaimustuti. Nüüd, 28. veebruaril tõstab Soome taas kõrgele pidulipu, üksmeelselt koondub oma ühisaarde, oma vaimse olemise põhiväärtuse, oma kultuuri monumendi ümber. Soomlastel on jätkund jõude ja võimeid luua neid varasid, nüüd jätkub ka indu ja armastust nende austamiseks.

Pisut enam kui saja aasta eest avas oma silmad põhjamaa looduse ülistamiseks Aleksis Kivi, — ta oli oma elu ja töö alguses. Kuid umbkaudu tuhat aastat kaugel on osa *Kalevala* laulude ja lugude tekkeae. Kivi sündides oli *Kalevala* värsid küpsviljana, hingestet runodena kõlmas Karjala laulikute kuldsuis, need olid seal helisend juba sajandeid; aga Kivi sündides rändas neil laulumail suurim Soome rahvalaulik Elias Lönnrot (1802—1884), kirjutades üles neid suulisi kirjanusvarasid, liites ja sulatades need hiljem ühiseks eepiliseks tervikuks. Nii ilmus 28. veebr. 1835 üksikuist kangelasepostest kokkupandud *Vana-ehk Väike-Kalevala: Kalevala taikka Vanhoja Karjalan Runoja Suomen kansan muinoisista ajoista (Kalevala ehk Vanu Karjala Rahvalaule Soome rahva muistsetest aegadest)*, sisaldades 32 laulu 12 078 värsiga. Hilisemad korjandused ja eepose viimistlustööd lisasid sinna veel uusi eepilisi, eriti aga lüürilisi ja nõialaulu, mille tõttu *Kalevala* suurenes 14 aasta jooksul rohkem kui 10 000 värsi võrra. 1849. a. ilmus *Kalevala* oma lõplikus kujus 50 laulu 22 795 värsiga. „Nii suurena ta sisaldabki juba mitte üksi kõiki kokkusobitatud muistseid sangarilaule, vaid ka suure osa muud argielu eepikat, lüürikat, õpetusluulet ja loitse, moodustades tõesti selle igakülgse kujutuse kogu rahva elust, mida nõutakse n. n. rahvuseeposelt“ (A. Anni).

Kalevala on täiel määral rahvaeepos — tänu Lönnrotile, kes õnneks polnud „üliharitud ega peenendet esteet“, vaid oli oma põhiloomult lähedane rahvalaulikuile. Tal oli seda tervet ja loomulikku ilutunnet, mis oli loond suust suhu rändavad lauludki. Lönnrot menetles *Kalevala* koostamisel rahvalaulikuna, ainult selle vahega, et tema tagavara oli suurem ja mitmekisem kui teistel — ja et tal ei olnud see laulude hulk kõik mitte peas, vaid paberil. See ei

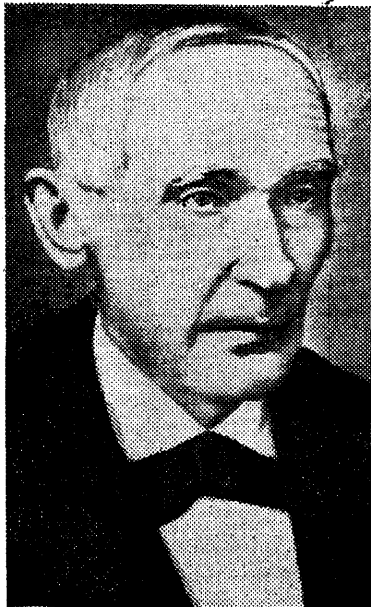
Elias Lönnrot — „Viimane suur runolaulik“

tähenda aga sugugi, et tema töö oleks *Kalevalas* väike või kõrvaline. Lönnrot niisuguse tõelise „runolaulikuna“ oli suur loov vaim: ta koostas äärmiselt kirjust ainekust, üksiklauludest või parimal juhul väiksemaid eepilistest tsükleist monumentaalse eepose — terviku nii sisuliselt, psühholoogiliselt, kompositsiooniliselt kui esteetiliselt.

Kuid sama väärtuslik ja tähtis kui on *Kalevala* eepilise tervikteosena, on ta ka oma lüüriliste üksiklaulude ja väikeste vahelepõimingutega. Ja neid on väga palju. Need annavad tervele eeposele tugeva lüürilise tooni, need teevad *Kalevala* stiili eriti rikkalikuks ja lopsakaks — eriliselt nauditavaks. Sellasena on ta ainulaadne muude rahvaeeposte kõrval.

Saja aasta jooksul, mil *Kalevala* on olnud trükituna Soome rahva omakultuuri baasiks, on ta tähtsus aina kasvand. Ta mõju terve rahva elu arengus on määratu suur. Ei ole ainustki soome kirjanduse vanemat tähtteost, mis poleks kuidagi ühendet *Kalevalaga*; mainitagu põgusalt vaid Aleksis Kivi, Juhani Aho, Eino Leino loomingut. Maalikunstis on kujunend eriline „*Kalevala*-kunst“, eelkõige A. Gallén-Kallelaga. Muusika alal on eepose aineil loodud

hulk oopereid, sümfoonilisi poeeme, orkestripalaid, üksiklaulude viise jne. (J. Sibelius, H. Klemetti, O. Merikanto j. t.). Teadusilmas on Soome saand kuulsaks oma folkloristliku distsipliiniga — geograafilis-ajaloolise meetodiga, mis on võrsund peamiselt *Kalevala* ainestiku uuringuist Julius

Lauluisa Fr. R. Kreutzvald

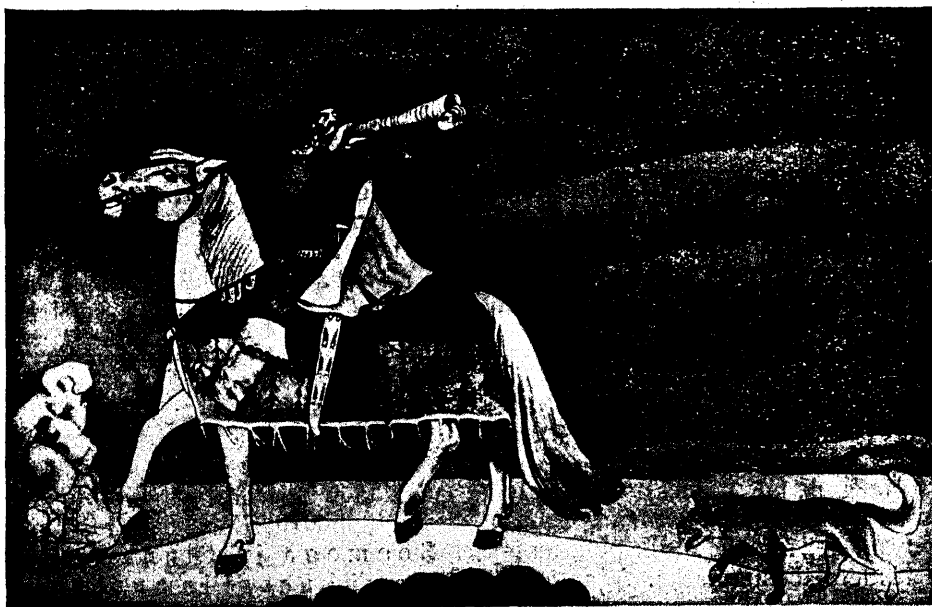
Krohni ja Kaarle Krohni ning Antti Aarne tööde kaudu. Sajandi jooksul on soome nii avalik kui vaimne elu kasvand kokku *Kale-*

valaga nii tihedalt ja tugevasti, et peaaegu iga-suguste soome elualadega sügavam tutvumine või uurimine viib paratamatult tagasi eeposest väljund või eeposest mõjustet elutundele, ilmavatele ja isamaa-armastusele.

*

Kuid *Kalevala* 100-aasta juubel pole ainult pidupäev soomlastele ega ainult kaasaelamine hõimutundest või lugupidamisest vennasrahva kunsti vastu meie poolt, vaid see on ka suuresti meie, eestlaste, juubel. Vähe sellest, et Lõnnrot oma matkal Eesti a. 1844 virgutas meiegi muinasvara korjamist, puutudes isiklikult kokku nii Fählmanni kui Kreutzwaldiga, vähe sellest, et *Kalevala* ilmumine üsna tugevasti rõhutas *Kalevi-poja* koostamist ja väljaandmist — vaid palju rohkem: *Kalevala* juubel on kogu soomeeesti ühise rahvakultuuri, ühise muinasluule toodangu austamine.

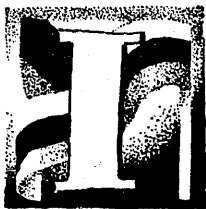
Senised uurimused ses suunas on olnud vaieldavad, enamikus soomlaste poolt sooritet või jälle meetoodiliselt mitte küllaldaselt rahuldavaid tulemusi andvad. Sellepärast ei saa siin tugeada täies ulatuses teaduslikult tõestet faktidel, vaid tuleb oodata uusi uurimusi. Kuid ikka on kindel, et *Kalevala* sisaldab mitmeid nii puht Eestist Karjalasse või mujale Soome rännand, kui ühiseid, ühiseest allikast võrsund laule, eriti aga motiive. Ei ole õige väita, nagu seni on seda harrastet, et nii palju on *Kalevalas* eesti ja nii palju soome laule, vaid tuleb otsida sarnaste laulude taga kunagisi ühiseid allikaid, ühiseid elunähtusi ja koge-

A. Gallén-Kallela:

Kullervo sõttasõit

Mõistklusi ühenduses eesti rahvuslik- kude üliõpilasorganisatsioonidega

ga semestri alul seisavad kõiki de üliõpilasorganisatsioonide juhtivad isikud küsimuse ees: kuidas korraldada ja edendada oma organisatsiooni tegevust eeloleva õppeaasta jooksul, kuidas säilitada ja kõvendada distsipliini, kuidas seada välissuhteid, kuidas osa võtta Üliõpilaskonna Edustuse tööst jne. Siin saavad kahtlemata lähtekohtadeks organisatsiooni põhimõtted ja senised suunad, kuid ühtlasi püütakse alati leida midagi uut, mis täiendaks ja parandaks olemasolevat vastavalt nendele vajadustele, mida kirjutab ette tegelik elu.

Senised kogemused näitavad, et peaarõhk üliõpilasorganisatsioonide tegevuskavades pannakse sise-elu küsimustele, mis on tingitud oluliselt meil valitsevast üliõpilasorganisatsiooni tüübist (infiimorganisatsioonid). Samad kogemused aga näitavad ühtlasi, et see liigne tähelepanu pühendamine ainult oma enese asjadele on meid viinud olukorrani, kus iga üliõpilasorganisatsioon enam-vähem elab omaette elu, isoleeritult teistest omasugustest.

Peab tähendama, et see liigne erielu elamine ongi põhjuseks

nähtusele, millele viimasel ajal ikka rohkem ja rohkem hakatakse tähelepanu pöörama — akadeemilise pere killustunud olek.

Ülikooli juures on registreeritud palju organisatsioone. Igaüks arvab enesel olevat eluõiguse ja igaüks nende asutajaist, eeskätt just iseseisvusaegsete juures, on olnud veendumusel, et nad ei saa kuuluda juba olemasolevaise rahvuslikkudesse organisatsioonidesse — kord põhimõtteliste, kord teiste erinevuste tõttu. Jättes siinkohal kõrvale nii paljude organisatsioonide tarviduse käsitletu, tuleb aga konstateerida, et juba see väline asjaolu — üliõpilasorganisatsioonide ülirohkus — jätab akadeemilisest perest killustunud pildi ja tõsiselt kerkib huultele küsimus — kas siis tõepoolest on võimalik nii palju põhimõttelisi ja muid erinevusi rahvuslikus akadeemilises peres. On aga kindel, et iga üksik üliõpilasorganisatsioon kujutab enesest teatud kindlapiirilist ja rohkem või vähem ühtehoidvat kogu ja sellest võib olla on ka tingitud teatavad vastuolud nende vahel. Palju on räägitud sellest üliõpilasorganisatsioonide vaenulikkusest, sest muidu ei suuda meie

ehk enam küllaldaselt õigustada oma senist osa eesti haritlaskonnas. Konkreetsetele tulemustele ometi pole jõutud. On küll loodud kartelle, liitunud ja teisi läbikäimislepinguid, kuid need, eriti kui neid on mitu, võivad mõjuda ennem negatiivselt kui positiivselt, sest üks liit intrigeerib ikkagi teisega ja liitudest väljaspool seisvate organisatsioonidega edasi ja seda vahest isegi mõjuvamalt kui varemalt. Seda on senini tõestanud tegelik elu.

Nagu eelpool öeldud, võivad tekkida lahkeliidid üksikute organisatsioonide vahel, kuid ka sel peavad olema omad piirid ja see ei tohi kunagi kujuneda teise organisatsiooni vihkamiseks. Võiks siinkohal tuletada meelde meie esivanemate vabadusvõitlusi XIII sajandil. Mitte niivõrd sakslaste paremad relvad ja sõjatehnika ei röövinud meilt meie vabadust, kuivõrd meie üksikute maakondade liigne erielu elamine, ja enamalt jaolt teiste omasugustega intrigeerimine oli teguriks, mis sundis meid tolkorral alistuma. Süüdi oli seega kogu rahva killustunud olek.

Praegu ei ähvarda meid küll otsene sõjahädaoht, kuid on ohtusid, mis on võrdsed sellega. Ikka rohkem saab selgemaks, et mitte kõik Euroopa riigid ei vaata hea pilguga meie riiklikule iseolemisele ja see ko-

musi. Või teisalt: laenatud on ainult motive kas lauludest või juttudest ja neist on siis loodud täiesti uusi laule või ka ainult värsse. Sellega ei ole loomulikult välja suletud võimalus mitmete laulude laenamiseks (nagu *Suure tamme, Kuld-mõrsja, Härjatapmise* jne. laulud). Siin pole midugi koht nende väidete tõestamiseks. Aga tõeks jääb alati see, et *Kalevala* on soome-estli ühislooming, kuigi Soomel on selles palju rohkem teeneid ja samuti õigusi eepose omakspidamiseks.

Kui me peame nii täiesti õigustetult *Kalevalat* ka eesti ilutseva ja tootva vaimu loominguks, siis on meie kohus ka praegusel mälestuse üleval hetkel avaldada austavat tähelepanu ja väärtet hinnangut juubilarile. Meie kirjõõmustame koos Soomega ja tunneme headmeelt tema uhkusest ja aust suure eepose *Kalevala* üle.

Juhan Käosaar.

hustab meid valvel olema. Meie peame sisemiselt tugevaks saama ja selgesti tunda ja väljendama oma kuuluvust eesti rahvusse. See omakord kohustab meid aga kokku hoidma ja kohustab meid teineteist austama. Loomulikult ei ole see määrava tähendusega mitte ainult meie — rahvuslike üliõpilaste ja üliõpilasorganisatsioonide suhtes, vaid käib samavõrdsest kogu meie rahva ja riigi kohta.

Meie, eestisoost ja eestimeelised akadeemia kodanikud oleme tähtsal määral oma kodumaa hea tuleviku pandiks. Meie peame oma suurimaks ülesandeks akadeemilise töö kõrval tegema õige rahvusliku vaimu istutamise oma rahvases. Nendel kaalutlustel on silmnähtav, et kuigi akadeemilise pere killunenud olekus, eriti selle negatiivse olukorra tekkimises, ei ole süüdi niivõrd noorem, kui just vanem generatsioon, peame meie noored siin olema eeskujuks vanadele ja oleme kohustatud kõigest hingest püüdma vastuolude ja hõõrumiste kaotamise poole akadeemilises peres ja seega kogu haritlaskonnas.

Vastastikuse lugupidamise ja austuse üheks paratamatuks eelduseks on aga üksteise tundmine. Seepärast peame hoolega edenema omavahelist läbikäimist, vaatamata sellele, kas ollakse selts või korporatsioon. Selleks pole sugugi tarvis luua kartelliga liituseid, millel paraku on vaid formaalne ja sageli isegi negatiivne tähendus.

Teiseks vahendiks, kuidas lähendada üksteisele akadeemilisi organisatsioone, on ühine tegevusväli, ühised üritused. Tavalisest akadeemilise töö ühisesusest selleks ei piisa, vaid tuleb leida ka teisi teid. Siin on tänuväärt rakendusala viimase ajal sööti jääma kippuv rahvuslik tööpõld.

Seoses sellega võib kerkida

esile küsimus, et kas maksabki rahvuslike probleeme nii elavalt käsitleda, sest oleme nagunii rahvulased, kas see ongi meie ülesanne — oleme üliõpilased ja peame tegema vaid akadeemilist tööd jne. Peab aga tunnistama, et rahvusküsimustega on eestisoost üliõpilane nii ajalooliselt kui ka praegu tihedalt seotud, mis meile õiguse annab ja ka kohuseks teeb aktiivsuse nendes käsiteludes. Juba need noored teadusejüngrid, kes möödunud sajandi alul orjastatute järeltulijatena oma eriliseks õnneks pidid nimetama seda, et nad võisid astuda üle Alma Materi läve täisõiguslike kodanikkudena, tundsid selgesti oma rahvusliku kuuluvust ja olid uhked selle üle. Rohkem sellel ajajärgul ei võidud neilt nõuda. Ja ka siis, kui rahvusliku iseteadvuse ärkamise koidikul tekkis esimene eesti üliõpilaskoondis, oli selle organiseerumispüüde kandvamaks alusambaks oma rahva ja rahvuse kasuks aktiivselt töötamise tahe. Siit saadik on eesti rahvuslik üliõpilane meie iseolemise saabumiseloom, küllaltki kaaluva tähendusega. Sellest samast tungist kantuna olid rahvuslikud üliõpilased ka esimesi Vabadussõja sangareid.

Kõik see kohustab meid elavalt kaasa lööma rahvuslikkudele sündmustele. Samal ajal aga ei saa salata seda, et meie rahvusliku enesetunde ja rahvusliku uhkuse arenemises on tulnud seisak. Hakatakse jääma ükskõikseks. Võtame näite lähemast minevikust, kus meie vähemusrahvuse keskelt võrsunud ja meie ülikooli lõpetanud isik avaldas välismaa miskisuguses „teaduslikus“ ajakirjas väärarandmeid eestlaste kohta. Ja veelgi pöörasem — seda tehakse ka isegi riiklikul toetusel ja meie oma territooriumil ilmunud publikatsioonid. Kui mag. Aul poleks pidanud vastavat referaati, siis oleks sellele vist üldse käega visatud. Õeldakse — las kirjutavad, mis meie nendele ikkagi teha saame. On ju tösi, et välismaal ilmuvate

ja meie riiki ja rahvast diskrediteerivate kirjutiste suhtes tuleb piirduda vaid vastava ametliku protestiga, kuid meie peame seda vähemalt üldiselt ja laiemate rahvakihtide osavõtul hukka mõistma. Küll aga on meil vahendeid, kuidas taltsutada mõne kohaliku vähemusrahvuse ebasündsaid samme ja avaldusi. Meie aga vaatame nagu üleolevalt pealt, tähelepanemata jättes, et see on võrdne ükskõiksusega rahvuslike küsimuste ja rahvusliku enesetunde vastu.

Selles ükskõiksuses aga peitub suur hädahoht. Teame, kuidas ajaloo näitelavalt on kadunud suured riigid siis, kui nad eemaldasid rahvuslikku aluselt, kui nad muutusid ükskõikseks oma rahvuse vastu. Teame ka väga hästi seda, et mida väiksem riik ja rahvas, seda tugevam peab olema tema rahvustunne.

Ülaltoodu põhjal tuleb konstateerida, et rahvuslike üliõpilasorganisatsioonide tänapäeva suurimaks ja tähtsamaks ülesandeks on üheskoos ja üksmeelselt istutada huvi rahvuslike küsimuste ja elualade vastu niihästi oma liikmeskonda kui ka nende kaudu kogu meie rahvasse. See on meile peale muu ka ühiseks tööõlluks, millel meie kõige edukamalt õpime üksteist tundma, üksteisest lugupidama ja ühtlasi rohkem kokku hoidma. Siis võime ka loota, et kaovad need põhjendamata vastuolud üksikute rühmituste ja koordistide vahel, sest ühine eesmärk, ühine töö on selleks abinõuks ja kindlasti kiiduväärt abinõuks.

Võtku iga rahvuslik üliõpilasorganisatsioon nendest ridadest midagi ja tehku sellest positiivseid järeldusi, et juba kõige ligemal ajal ilmestuks Eesti Üliõpilaskonna rahvuslikus osas terviklik ja osutatud suunas edasipüüdev vaim, milleks meid kohustab meie kõikide kuuluvus eesti rahvusse ja lõppeks ka meie senise enesekorralduse õiguse säilitamise vajadus.

Ilmar Pommer-Randma.

Üliõpilaskonna rahvuslikust kõnelennust

Üliõpilaskonnal on kujunenud ilusaks traditsiooniks, korraldada igal Vabariigi aastapäeval rahvuslik kõnelend. Kõnelennu korraldamisega Üliõpilaskond aitab kaasa meie rahvusliku suupäeva — Vabaduspäeva — vääriliseks pühitsemiseks ja sisustamiseks.

Kõnelendude korraldamise mõte tekkis neli aastat tagasi. Üliõpilaskonna Juhatuse ettepanekul Edustus 6. oktoobril 1931. a. otsustas rahvusliku kõnelennu korraldamise, ning seadis üles selleks vastavad põhimõtted.

Edustuse otsus leidis poolehoidu üliõpilasorganisatsioonides, kes lubasid kaasa aidata selleks, et üliõpilaskonna rahvuslik üritus hästi õnnestuks. Kuna kõnelennu korraldamine oli seotud kuludega, millest üliõpilaskond — arvestades tema majanduslikke võimisi — kuidagi üle poleks saanud, siis tuleb eriti allakriipsutada seda abi, mida üliõpilaskonnale kõnelennu korraldamiseks pakuti väljaspoolt: Vabariigi Valitsus otsustas anda kõnelejaile prii sõidu Vabariigi raudteedel ning kaubandus-tööstuskoda ja suurfirma Puhk ja Pojad määravad rahalisi toetusi.

Esimene kõnelend õnnestus kõigiti hästi. Peeti Vabaduspäeval väljasaadetud kõnelejate poolt 136 kõnet, neist 66 aktustel, 68 mitmesugustel pidudel ja 2 kõnekoosolekutel. Pääle selle peeti 11 kohas usuteaduskonna üliõpilaste poolt päevakohaseid jumalateenistusi. Solistidena esinesid 19 kaasvõitlejat.

Esimese kõnelennu õnnestumine andis üliõpilaskonnale julgust Vabaduspäeva kõnelendude traditsiooni väljaarendamiseks. Teine ja kolmas kõnelend, viimane neist korraldatud koos Eesti

Haridusliiduga vaimukultuuri päevade puhul, õnnestusid isegi paremini kui esimene.

Käesoleval aastal on kõnelennu korraldamine tehtud ülesandeks kultuurtoimkonnale. Oma ülesande teostamisel on toimikond mõjukat kaasabi leidnud Valitsuse informatsiooni ja propaganda talituselt. Kuna kõnelennu korraldamine on vaid üks osa sellest tööst, mis on suunatud Vabariigi aastapäeva väärilisele pühitsemisele ja sisustamisele, siis on arusaadav, et kultuurtoimikond kõnelendu korraldades peab tihedas kontaktis olema kõikide organisatsioonidega, kes Vabariigi aastapäeva pühitsemist korraldavad ja ette valmistavad.

Varematal aastatel üliõpilaskonna rahvusliku kõnelendu korraldavad toimikonnad pöördusid üleskutsega organisatsioonide poole üle maa: korraldada Vabariigi aastapäeval aktus ning kutsuda sellele aktusele kõneleja üliõpilaskonnalt. Käesoleval aastal kultuurtoimikond, kõnelennu korraldamist ettevalmistades, sarnast üleskutset üksikutele organisatsioonidele laiali ei saatnud, sest Vabariigi aastapäeva pühitsemist korraldavad maakonna- ja linnatoimikonnad olid hoolitsenud selle eest, et igas vallas, alevis ja linnas aktusi korraldataks. Sellepärast avaldas kultuurtoimikond ainult ajalehtedes üleskutse aktuste korraldamiseks ning esinejate kutsumiseks üliõpilaskonnalt. Pääle selle saadeti ringkiri Vabariigi aastapäeva pühitsemist korraldavaile maakonna- ja linnatoimikondadele teatega, et aktusi-pidusid korraldavad organisatsioonid võivad kõnelejaid, jutlustajaid ja soliste saada ka üliõpilaskonnalt.

Kuna üliõpilaskond sel aastal iga üksiku aktust-pidu korraldava organisatsiooni poole ei pöördunud, siis võis karta, et eelolev kõnelend oma ulatuselt väiksem tuleb eelmistest. See kartus on osutunud asjatuks. Kultuurtoimkonnale on senini nõudeid esinejate saatmiseks saabunud 109 organisatsioonilt. Kahtlemata tuleb pääle nende ridade kirjutamist neid nõudeid veel juure. See asjaolu näitab, et üliõpilaskonna rahvuslik kõnelend on üldiselt läbilõõnud üritus ning, et üliõpilasi-kõnelejaid oodatakse igal Vabariigi aastapäeval maale kõnelema.

2.

Rahvusliku kõnelennu ülesanne on üliõpilaskonna ja rahva lähendamine. Ühestki üliõpilasest ei tohi kasvada härrasharitlast, vaid igast ühest peab kasvama rahvainimene, kes oma ülesandeks loeb rahvast teenida ja temaga ühenduses, tema vaimus ning tema sihtide kohaselt töötada. Kõnelend peab üliõpilased viima rahva sekka, et rah-

Kõnelendlased ingerlaste juures a. 1934

Mag. V. Adams — kõnekursuse lektor

vas õpiks tundma neid, kellest peavad võrsuma tema tulevased juhid.

Kultuurtoimkonna ajutine kodukord näeb ette alalise üliõpilaskõnelejate-valimiku moodustamise. Sellest kõnelejate-valimikust peaks kultuurtoimkond tulevikus võimalikult sagedasti kõnelejaid maale saatma. Ainult suuril pidupäevil rahvast meelestada, näitaks, et sellel meelestamisel puudub sisemine soojus. Pääle Vabariigi aastapäeva peaks maale suuremal arvul kõnelejaid üliõpilaskonnast saadetama ka Võidupühal. Traditsiooni-

lise Vabariigi aastapäeva kõnelennu kõrval peaks arenema traditsiooniline Võidupüha kõnelend. Tehniliselt on Võidupüha kõnelennu teostamine märksa raskem Vabariigi aastapäeva kõnelennu teostamisest, kuid hää tahtmise juures saab neist raskustest kindlasti üle.

Tuleval sügisel algab eesti raamatu 400-aastase juubeli puhul „Raamatu aasta“. Pääle meie raamatu arengu meenutamise on „Raamatu aasta“ ülesandeks raamatu lähemale viimine laiadele rahvahulkadele. Selleks peab „Raamatu aasta“ programm sisaldama muuseas ka vastavate propagandakoosolekute korraldamise. Nende koosolekute korraldamisel võib üliõpilaskond kaasa aidata sellega, et ta nendele koosolekutele kõnelejatenä saadab üliõpilasi oma kõnelejate-valimikust. Meie üliõpilaskonnas peab olema armastus raamatu vastu nii suur, et ta seda armastust ka rahva seas süvendada suudab.

Kahtlemata on üliõpilaskonnal võimalus muudeldgi puhkudel ka kõnelejate kaudu oma rahvale läheneda. Selle ülesande edukaks täitmiseks peab üliõpilaskond hoolitsema selle eest, et tema poolt saadetud kõnelejad oleksid alati hästi ettevalmistatud. Oma kõnelejate-valimiku ettevalmistamiseks korraldagu kultuurtoimkond järjekindlalt kõnekursusi, ja instrueerimiskoosolekuid ning hoolitsegu selle eest, et kõnelejalatel oleks alati käepärast vajalik materjal kõnede koostamiseks. Rohke osavõtt meie senistest kõnelendudest on näidanud, et kaasvõitlejalatel on huvi asja vastu, ning seda huvi peab üliõpilaskond süvendama ja kasutama.

Harald Pello.

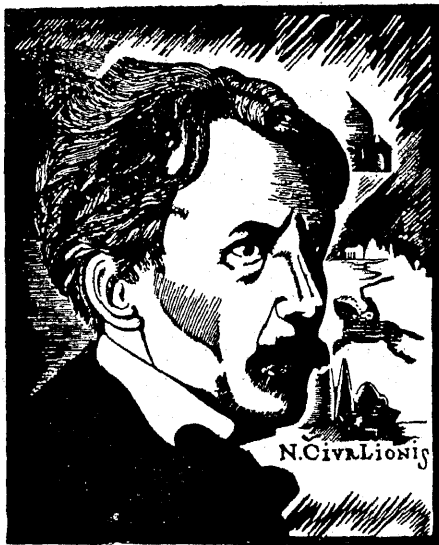

Kõnekursusest osavõtnuid

Leedu Vabariigi

aastapäevaks 16. veebr. 1935

Leedu suurkunstnik Čiurlionis 1875—1911

N. Dimitrijevski puulõige

M. K. Čiurlionise *) tähtsus Leedu kultuuriloos iseloomustub üksi selle faktiga, et Leedu Vabariik seadis Nõuk. Venega rahupeingu sõlmimisel üheks tingimuseks Čiurlionise sõja ajal Venemaale sattunud loomingu tagasi saamise. Nii tagasi võidetud maalidele ehitas Leedu riik Kaunase Rohelisele Mäele erihoone, mis kannab M. K. Čiurlionise nime ja on praegugi ainus Leedu kunstmuuseum. Küll sisaldab see hoone mõnigate teistegi kunstnike töid ja hulga etnograafilisi väljapanekuid, kuid ilme ja väärtuse annab muuseumile ikkagi nimikunstniku ainulaadne, peaaegu tervet tema loomingust sisaldav kogu.

Leedulastele on Čiurlionis esijoones tähts rahvusliku kunstnikuna, kes ajaloo raskematelegi aegadel jäi truuks oma rahvusele, olgugi et ta olude suunil suurema osa oma lühikesest elust veetis väljaspool kodumaad ja ei osanud isegi mitte täielikult leedu keelt. See mees, kelle suhtes saab tõeks Renani lause, et „rahvus on vaimne printsiip“, sai neist takistavatest välisoludest hoolimata oma loominguks peamiselt inspiratsiooni leedu rahvakunstist, ning tõmbas oma eluajal innuga kaasa leedu

rahvuslike kultuuriliste püüete edendamisel. Nii oleks leedulastel juba üksi Čiurlionise ajaloolise seisundi pärast põhjust teda rahvuskunstnikuna hinnata.

Juure tuleb aga veel M.K. Čiurlionise loomingu erakordne omapära, mis teeb kunstniku tähelepandavaks väljaspoolgi Leedu piire, ja tõepoolest tegi Čiurlionise kuulsaks Venemaal enne revolutsiooni **). Nimelt loeb Čiurlionis oma töedes ainulaadse sünteesi kahest kunstivallast, seob muusika ja kujutava kunsti. Et sellest nähtest aru saada, tuleb paratamatult ligemalt tutvuda Čiurlionise elulooga.

Mikalojus Konstantas Čiurlionis sündis 10. sept. 1875. Varena alevikus, Trakai maakonnas vaese orelimängija lapsena. Veel enne kui tulevane leedu rahvuskunstnik sai kolme aastaseks, rändas tema perekond leedu rahvuspiirkonna ääremaile, Druskininkisse, kus tema ka üles kasvas. Musikaalse perekonna võsu osutas varakult erakordset andekust sel alal, hakates juba viie aastasel klaverit mängima ja astudes üheksa aastasel vürst Oginski muusikakooli. Poisikese loodud kompositsioonid köidavad niivõrd vaimustatud muusikantundja vürst Mikael Oginski tähelepanu, et see saadab 1890. a. viieteistkümnenda aastase Čiurlionise omal kulul Varssavi konservatooriumi. Poola pealinna jääb leedu kunstnik (mõnda lühemat eemalviibimist arvestamata) ligi 17 aastaks.

Nõor Čiurlionis õpib Varssavi konservatooriumis alul orelit, siis kompositsiooni prof. Noskovski juhatusel ja lõpetab 1900. a. (esimese õpilasena) konservatooriumi. Ometi näib tema isiklik huvi olevat kaldunud tublisti eemale muusikast, ja meie kuuleme tema tegelemisest nii bioloogiliste ja astronoomiliste, kui ka müstiliste evolutsiooni teooriatega. Darwin, Laplace, ja vana-pärsia ning egiptuse salaõpetused olevat teda üheaegselt võlunud: mõiste „areng“ on kõige mitmepalgelisemalt tema huvikeskseks.

Need otsingud saavad viljakaks alles siis, kui kunstnik jälle saab ühendusse Leedu pinna, millega teda näivad köitvat salapärased

**) Parimaid ülevaateid Čiurlionise kohta vene keeles on B. A. Lemani „Čiurlionis“, seerias „Sovremennoe Iskusstvo“, 2. trükk, Petrograd, 1916.

*) Loe: Čiurlionis.

sidemed. Viibides pärast konservatooriumi lõpetamist 1900. a. suvel Palangas, valdab teda virvendavast õhkkonnast sünnib „Polonees“, mis toob vanalt mätseenilt vürst Oginskilt aastase õpistipendiumi Leipzigisse, kus Čiurlionis õpib prof. Jodasohni juures kontrapunkti ja prof. Reinecke juures instrumenteerimist. Olgugi, et Čiurlionis võidab Saksamaal harukordselt hea kriitika oma „Fuugile“, peab ta ainelistel võimalustel puudumise tõttu jälle pöörduma Varssavi, kus töötab järgnevad kuus aastat muusikaõpetajana teooria ja klaveri alal.

Varssavi tagasipöördunud 26-aastaselt Čiurlionist kirjeldatakse meile küpse isiksusena, kes kõigest kogemuslikust omale on loonud imelikult keeruka, aga ometi kindla süsteemi. Eriti on see kõigesse suurde, sügavasse ja salapärasesse kiindunud muusikamees huvitunud religiooni ja filosoofia probleemidest, ühtlasi ka okultsetest nähetest. Hiljem tõmbus ta spiritismist tagasi, süvenes aga seda enam hüpnotismi, mis alal tal olnud väljapaistvad aktiivsed võimed, kuna ta meediumiks ei olevat üldse sobinud. Meie ei imesta kuulates, et selle kirgliku nõiduseõpilase lemmikautoriteks olid Dante ja Piibel, E. T. A. Hoffmann ja E. A. Poe*), kuid ühtlasi osutab muusikamehe kohta erakordsele mõttedistsipliinile süvenemine teosesse nagu Kanti „Kritik der reinen Vernunft“.

Säärane sügav ja ometi mitmekülgne, kõige viimastesse küsimustesse süvenenud, kuid siiski seltskondlik isiksus avaldas fantsiinerivat mõju Varssavi leedulastele ja sealsel nooremale kunstigeneratsioonile üldse. Čiurlionis organiseerib rahvusvahelisi, eriti aga leedu muusikaõhtuid, dirigeerib kontserte, peab ettekandeid Nietzsche üle, vaimustudes selle püüust piiramatu suuruse poole, ning — last not least — süveneb ikka enam loovasse tegevusse kujutava kunsti alal.

Čiurlionise huvi kujutava kunsti vastu ärkas juba pärast tagasitulekut Leipzigist. Juba siis on ta lühemat aega õppinud joonistamist Kauzika kunstikoolis. Kuid seegi huvi muutub Čiurlionisel kunstiliseks inspiratsiooniks ainult Leedu pinnal: veetes 1903. a. suve vanemate juures Druskininkis maalib ta esimese maastiku. Ometi Čiurlionis ei taha selles edasi anda silmadele nähtavaid väliseid kujundeid, vaid ta tahab avastada selle vaimsusstatud looduse, mis rütmilise püüuna suundub päike-

*) Muide väidetakse nii E. T. A. Hoffmann'i kui ka E. A. Poe kohta, — nad olevat värvikuuljad. Vrd. Moritz Katz'i uurimus *Zeitschr. f. angew. Psych.* 1911, Bd. 5, lk. 1 j., ja A. Argelander „Das Farbenhören und der synästhetische Faktor der Wahrnehmung“. Jena, 1927, lk. 143.

sesse. Selle ebamaise maastiku saab ta aga ainult luua kuulates looduse harmooniat, transformeerides helid kontuurideks ja värvideks.

Värvid ei huvita alul Čiurlionist, seda enam aga vorm. Sügisel Varssavisse pöördudes asub ta Stabrovski skulptuurklassi õppima, loobub aga varsti neist õpingutest. Mitte ainult sellepärast, et ta lõplikult loobub skulptuurist ja valib maali oma kujutava kunstiloomingu väljendusvormiks, — vaid enam veel sellepärast, et tavaline kunstipedagoogika ei suuda midagi anda mehele, kes ei maali mitte nähtavat, — vaid seda, mis ta mõtleb ja kuuleb. Ometi säilib Čiurlionisel hea vahekord oma kunstiopetajaga, ja Stabrovski klassiruumides korraldabki Čiurlionis esimesed maalinäitused.

Čiurlionis ei ole kunagi õppinud maalima, ja ometi on tema juba esimestes piltides valmis kunstnik. Tema varasem looming 1904/05. a. on oma laadis sama lõplik, kui tema viimased maalid aastast 1909.

Muidugi on see n. ö. „küpsus sündimisest saadik“ võimalik ainult selle ainevalla tõttu, millesse Čiurlionis tungis esiavastajana. Tema ei olnud omal alal otsida eelkäijate jalajälgi. Helisid maalida — seks pidi tõepoolest olema ühte isikusse koondunud Čiurlionise erakordselt mitmekesised ja sügavad omadused: loov and muusikas, sügavalt müstiline elutunne ja looduslikult ürgne genialiteet kujutava kunsti alal. Peale selle (või õigemini: enne seda) aga omadus, millele prantslased on loonud ilusa nime: „audition colorée“ — värvikuulmine.

Üle poole sajandi on teaduslik psühholoogia tegelnud selle fenomeniga, mis kuulub sünnesteesiate — kaasaistingute — sekka: ühe meelega objektiivne ärritus tekitab teise meelega subjektiivseid elamusi, hallutsinat-

Čiurlionis:

„Teeristid“

sioone. Mõned uurijad on nimetanud seda nähet patoloogiliseks, kuna ühe meele ärritus normaalselt ei tohtivat kaasärritada teist. Niisugune piiritlus on siiski tarbetult vali, sest eesti keeleski on sünteesiastest sugameid: heli iseloomustatakse tihti mõne k u j u või värviga („tume“ ja „hele“ hää, „terav“ toon jne.). Seega mõnesugused sünteetilised nähted on hoopis igapäevased ja ühe prantsuse uurija, Lemaître'i arvates on tervelt v e e r a n d kõigist inimestest noores eas sünteetiliste kalduvustega. Ometi kuulub täielik värvikuulmine haruldaste psüühiliste fenomeenide sekka: ainult üksikutes inimestes kutsub näht. muusikaline elamus esile elavaid värviaistinguid.

Niisuguste värvikuuljate (või nagu seda teaduslikumalt väljendatakse: „kromaatiliste fonoptikute“ või „fonokromaatikute“) näitena toob selle fenomeeni teeneterikas uurija *Flournoy* maalikunstniku, kes viiulil tegi kindlaks helid, mille vastavad värvid ta siis kandis lõuendile.

Čiurlionis ei piirdunud ainult sellega, vaid koguta pilt väljendab muusikalist visiooni. Mõnikord on ta neid nägemusi stiliseerinud reaailma meenutavateks kujudeks, teinekord on teda peale akustiliste inspiratsioonide ilmselt mõjustanud ka abstraktsed ideed. Ikka on aga ta looming ekspressionistlik (ilma et sellel oleks midagi tegemist ekspressionismi kui kunstivooluga!) — s. o. ta kujutab siseilma, mitte oma välist ümbrust.

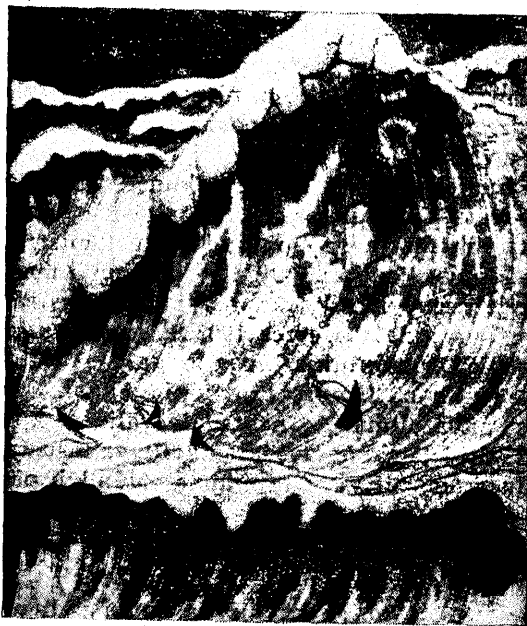
Enamik vaatlejaid ja kunstiarvustajaid on Čiurlionise loomingut nimetanud „sümbolistlikuks“. Ka praegu interpreteeritakse Leedus Čiurlionise kunsti peamiselt filosoofiliselt — otsitakse mõtteid, mis ta on tahtnud oma maalidesse peita. Kahtlemata võidakse nii mõndagi leida, sest Čiurlionis oli kõrgesti arenenud intellektiga ja müstitsistlike kalduvustega isik. Kuid siiski ei tohi selle interpreteerimisviisi juures tagaplaanile jääda nende piltide kui värvi- ja kujukuulmise fenomeenide vaatlemine. Rida Čiurlionise pilte ei sisalda üldse muud mõtet peale fonoptiliste visioonide.

Čiurlionise maalid on juba väliselt tihedalt seotud muusikalise vormiga. Rida üksikpilte on nimetatud prelüüdideks, fuugadeks, fantaasiateks. Suurema osa oma loomingust on ta aga maalinud seeria-piltidena. Alul on sarjad nimetatud tsüklideks, hiljem kohtame sagedamini nimetust „sonaat“. Need sonaadid on enamikus tõesti valju järjestusega — allegro, andante, scherzo ja finale. — Mis puutub maali- tehnikasse, siis on ainult üksikud õlimaale ja

veidi rohkem pastelle, kuna enamik töid on temperamaalid paberil. Oma elu lõpul hakkas Čiurlionis katsetama ka graafika alal, kuid sel alal väärib ainult mõni üksik leht tähelepanu.

Psühholoogiliselt huvitav on Čiurlionise värvivalik, sest kui ta oleks puhtakujuline „värvikuulja“, siis peaksid tema akustilised elamused just värvide s avaldama. Ometi on tegelikult Čiurlionise pildid värvi poolest võrdlemisi monotoonsed: valitseb küllastunud, veidi määrdund lillakas-pruun kuni oliivroheline gamma. Vististi ei ole see seletatav üksi teda inspireerinud muusika tagasihoidliku laadiga, sest joonistuselt on pildid enamikus jõuliselt rahutud. Pigemini tuleb arvata, et Čiurlionis oli vähem värvikuulja, kui k u j u k u u l j a. Oletust, et ta akustilisi elamusi transformeeris eeskätt vormiks, kinnitab asjaolu, et ta alul koguni mõtles kasutada kolmandat dimensiooni: töötada skulptorina.

Enamik Čiurlionise maale meenutavad mingi pool-läbipaistva, raske gaasikogu õõtsumist ja voogamist, millise imeliku massi mitmevärvilised kihid kärstuvad kas mingite kõvade esemete otsa sattudes või jälle hajudes päikese kiirguse mõjul. Niisugune ebamaine, kuid ikkagi ruumiline keskkond võimaldab akustiliste elamuste piltlikku väljendust. Kuigi vaatleja ei suuda säärast maalist tõelikult rekonstrueerida seda muusikat, mis on inspireerinud selle imeliku õõtsumise ja kiirgamise, — ometi iga vastuvõtlikum isik tunneb vähemalt mõnevõrra kaasa selle muusika rütmis.

Čiurlionis

„Mere sonaat — Finale“

„Rütmilised vaated“ — see sobib päälkirjaks kogu Čiurlionise loomingule, kattes ka seda osa, kus nende rütmide abstraktne voogavus on tardunud sümbolseteks kujudeks. —

Pöördudes Čiurlionise eluloo juurde, mainigem tema Varssavi ajastu loomingust eeskätt tsükkle „Veeuputus“ ja „Torm“. Nende enamikus kaootiliste elamuste vahele lükkuvad kohati abstraktsed ideed — näiteks „risti langemine“ viimatimainitud tsükklis.

Eriti viljakaks muutus Čiurlionise looming Vilnos, leedu tolleaegses vaimses tsesentris, kuhu kunstnik asus 1907. aastal. Peamiselt inspireerisid teda nüüd leedu rahvalaulud, mille korjamisega ta juba mõni aasta oli tegele- nud, milliseid ta aga nüüd harmoniseeris ja mille motiive rakendas ka oma loomingus — nii muusika kui maali alal. Rahvustunde intensi- veerumisest annab tunnistust, et ta hakkab süs- temaatilisel keelt õppima leedu kirjaneitsi Sofija Kymantaitė juures, kellega 1909. aasta alul abiellub. — Hoogsa muusikalise loo- mingu ja energilise seltskondliku tegevuse kõr- valt tõuseb kujutav kunst varsti esiplaa- nile. Muide on Čiurlionis 1907. a. esimese leedu kunstiühingu kaasasutajaid ja võtab osa ka selle samal aastal peetud kunstinäitustest, mil- lel tähtis osa Leedu kultuuriloos. —

Eriliselt kõrgepingeliseks muutub Čiurlio- nise inspiratsioon 1908. a. suvel viibides oma pruudi vanematekodus Kaunasemaal, kus teda ühel ajal vallutab muusikaline ja maaliline loo- miskirg: sünnib enamik „sonaadi“ nimelisi maale ja muusikapalad „Merelaulud“. „Maali- sonaatidest“ on selle perioodi silmapaistvamad saavutused „Mere sonaat“ ja „Mao sonaat“. Mitmes selle ja järgneva ajastu teoses on tun- da, kui sügavat mõju kunstnikule on avaldanud värske kokkupuude leedu rahvakunstiga; eriti annavad nüüd visioonidele kaju nood omapä- rased, fantastilised puuristid, mis iseloomus- tavad Vana-Leedu maanteed.

Muu osa Vilno ajajärgu loomingust on meie vaatekohalt liigselt intellektualiseeritud. Ometi on kriitika just hinnanud sääraseid töid — ms. absolutismi idee väljend „Rex“, Leedu uuesti- sünni kehastus „Ratsanik“, astrooloogilised spe- kulatsioonid tsükklis „Loomaring“.

1909. a. alguses asub Čiurlionis Peterbu- risse, järgnedes M. B. Dobušinski kutsele. Kuigi Čiurlionis sattus Peterburis otse kunsti- elu tsesentrumi ja leidis tähelepanu ning poole- hoidu juhtivatelt vene kunstnikkudelt ja kriiti- kuilt, siiski puudus temal see seos leedu eluga, mis seni nii väga oli kandnud tema loomingut. Ometi seletab see ainult osaliselt loomingu järsku vähenemist võrreldes eelmiste kõrge- pinge aastatega.

Nähtavast ületöötamisest hoolimata

Čiurlionis „Suve sonaat — Scherzo“

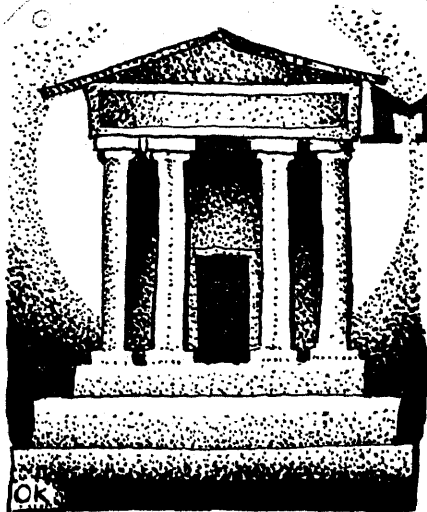
sundis abiellumisega raskenev majanduslik olu- kord uues ümbruses vaimse energia pillamist jätkama, kuigi see ei saanud sel viimasel tervi- seaastal enam peamiselt suunduda loomingule. See ülepingutus vähemalt kiirendas seda när- vide katastroofi, mis tabas Čiurlionist 1910. aasta alguses. Prof. Behterev tunnistas tema seisukorra lootusetuks ja Čiurlionis surigi närvihaiglas 18. märtsil 1911. a. —

Čiurlionise žanr on nii erakordne, et kitsa- rinnalised inimesed, eriti pärast tema katast- roofi kogu loomingut tembeldasid „ebanormaalsuseks“.

Kahtlemata ei ole need pildid „normaalsed“ tavalises mõttes. Kuid, nagu prantsuse psühho- loog on öelnud tabavalt kogu „audition colo- rée“ fenomeeni kohta, — üks võõrapärane nähe ei ole veel seepärast „patoloogiline“, kui ta on ainult vähetuntud ja tuleb vähe ette. Kui värvi- ja kujukuulmine ei ole patoloogilised nähted, nagu väidabki suurem osa teadlasi, siis ei ole põhjust ka nimetada patoloogiliseks Čiurlionise loomingut, mis on võimaldunud sel- lele fenomeenile lisanduvate geniaalsete või- mete läbi.

Eelpool juba mainisime, et Čiurlionist on peamiselt vaadeldud sümbolistina, ja kahtle- mata osalt õigustatult. Ometi on see, nagu rõ- hutasime, ainult tema loomingu üks külg — ja nimelt intellektuaalne. Teise külje defineerimi- sele ligineb vene kunstikriitiku Ivanovi lause: „Čiurlionis on tõelikuim realist“. Kuid tema ei esita meile mitte välisilma, vaid oma akustiliste elamuste reali- teeti.

Ilmar Tõnisson.

MEIE NÜÜDSEST

ANKEET:

Rektor J. Köpp, J. Tõnisson, prof. J. Uluots, prof. E. Ein, prof. H. Moora, prof. H. Kruus,

Professor J. Köpp, ülikooli rektor, usuteadlane:

„Eesti kultuurielu lahutamatu seotus eesti ülikooliga on selge ilma pikemate põhjendusteta. Kõigepealt täidab ülikool suuri ülesandeid õppeasutisena. Kultuuriloomingu seisukohalt on veel tähtsam see asiolu, et ta on meil ainuke asutis uurimistööks. Ülikooli ülesanne on uurida meie eksistentsi aluseid, tingimusi ja arendusvõimalusi, alates maapinnast ja läbi töötades ainelised, ühiskondlikud ning vaimsed valdkonnad. Mida selgemini oma olukorda näeme, seda enam on võimalik teha järeldusi elukorraldusseks.

Sellepärast on ülikooli ülesandeks ka materjali kättesaadavaks tegemine — tööriistade kätteandmine kõigile, kes on tegevad meie elukorralduses, ja lõppeks kõigile kodanikele.

Eesti ülikoolis on kõigilt aladelt märkida võrdlemisi rohkesti saavutusi. Ainelise kultuuri alal paistab silma põllumajandusteaduses tehtud uurimistöö nii reaalsete tingimuste kui ka arendusvõimaluste üle. Sama võib öelda tervishoiu uurimise kohta. Vaimse kultuuri valdkonnas on loodud rahvuslikud teadused — uuritud oma ajalugu, kogutud keelematerjali, uuritud oma kirjandust. Neil aladel on Eesti ülikooli saavutused väga suured, võrreldes nende endise tasemega.

Eriti kriipsutaksin alla üht tähtsat ülikoolis tehtud tööd: oskussõnade loomist. See suur ja väga vajalik ülesanne on täidetud otsekuul kõrvaltööna. Nüüd oleme nii kaugel, et eesti keeles saab täiesti teaduslikult väljenduda ja mõtelda. — Erisaavutisist võib veel märkida, et arhiivmaterjali parema kättesaadavuse ja korralduse tõttu on võimalik olnud ajaloo alal realistlikult põhjendada ümberorienteerumisi meie üksikute minevikuajastute hindamisel — kuni arheoloogiani, mis selgitab vana Eesti seisukohta teiste rahvaste keskel. Samuti näeme looduseuurimise alal rida teadlasi, kes on suutnud koguda rohkesti materjali kui ka selle käsitluses saavutada silmapaistvaid tulemusi, seda deskriptiivselt ja samuti teoreetiliselt, „rahvusvaheliselt“ küljelt.

Oleme alles oma teadusliku töö alguses — kuid see algus on hea ja annab kõigil aladel lootusi tulevikuks. Kui ülikooli algaastail kaheldi meie teaduste vaimsete ressursside suhtes, siis praegu võib öelda, et aeg on need kahtlused täiesti tühistanud. Oleme kindlad oma võimeis ja oleme juba tunnustuse osaliseks saanud väljastpoolt, eriti mis puutub meie endi rahvuslikesse teadusisse.

Teadusliku töö korralduses on oluline, et ei puuduks ainelisi ressursse, ja et oleks võimalik organiseerida uurimistöid laiemas ulatuses, paljude koostöö kaudu. Suuremate ülesannete teostust ei saa lõpmata edasi lükata. Peale selle peab suutma uurimistulemusi avaldada. See on sündinud peamiselt „Ülikooli toimetuste“ kaudu, ja ka tea-

duslikkude seltside väljaandeis. Kahtlemata pole olukord sel alal veel rahuldav. Näiteks ei saa ülikool „Toimetustes“ ilmuva eest üldse maksta honorari; ometi nõuab tööde valmistamine tihti suurt kulu. Nende vajadustega ühenduses on üles kerkinud ka Eesti Teaduste Akadeemia asutamise küsimus.

Meie teaduste edu tähtsaim eeldus on muidugi hoolitsemine teadlaste normaalse järelkasvu eest — niihästi ülikooli — kui ka üldse teaduslikus töös. Paratamatult peame omama igal alal hästi ettevalmistatud eriteadlasi (kuigi ei saa igakord alahinnata ka asjaarmastajaid). Praegu töötab ülikoolis ühel alal sagedasti üksainus jõud. See ei võimalda tööjaotust ega võistlust. Meil peab kujunema teadusemaailm — ja see peab olema laiem kui ülikooli otsene õppejõudude koosseis.

Teadlaste järelkasvu on ülikool olemasolevate võimalustega katsunud soodustada — stipendiumite ja õppeülesannete määramise abil. On saadud ka välisloetusi: Tallinna ja Tartu linna ning Jaan Poska stipendiumid, millele nüüd lisandub Viliistlaste Kapital. Seda kõike on ometi vähe noorte teadlaste olukorra kindlustamiseks, neile ülikooli juures pideva töötamise võimaldamiseks. Kriisiaastate tõttu pole sellele ummikule lahendust leitud. Riigi majandusliku seisukorra paranemine võib siin raskusi loodetavasti vähendada.

Meile on tähtis ka kontakti pidamine välismaade teadusilmaga. Viimaseil aastail aga pole saadud anda reisustipendiumisid õppejõududele

KULTUURIEHITUSEST

prof. Treiberg, dots. E. Kant, A. Anni, prof. A. Oras, prof. A. Saareste, prof. Mägiste, prof. G. Suits, J. Semper, K. A. Hindrey

ega noortele teadlastele; ainult vähestel kordadel on võidud osa võtta teaduslikkudest kongressidest. Ometi evib isiklik kokkupuutumine teadusemaailmas suurt tähtsust; see annab äratust ja kogemusi.

Sooviks muide, et meie üliõpilased oma üldiseks vaimseks arenguks rohkem kasutaksid võimalusi, mida ülikool pakub. Näiteks võtsid üliõpilased — ja ka mu publik — haruldaselt vähe osa avalikest loengust; need mittespetsialistidele määratud ettekanded tuli ajutiselt katkestada. „Universitas litterarum“ pakub ju palju igapäevale peale erialadegi. Akadeemiline noorsugu peaks hoolitsema oma maailmavaateline arengu eest; siin on kasutada muidugi palju ka väljastpoolt ülikooli. See, kes hiljem asub teisi juhima, peab igatahes ettevalmistatud olema elu avaramaks nägemiseks.“

Ja an Tõnisson.

„Kui oleks küllalt juba hüüdsõnadest, siis peaks hakkama tõesti arvama, nagu oleks sündinud äkki suur pööre, mis oleks viinud meid keset tulist kultuuriloomingut rahvusliku uuestisünni kandel, kuna seni ei oleks nagu mitte midagi meil olnud, — ei kultuuri, ei rahvusluse, ei rahvusliku kultuuri poolest. Kultuur ei avaldu aga mitte veel ükski sõnades, kui nende taga ei ole midagi. Kui vaadelda tegusid, jälgida sündmuste käiku, siis võib ütelda, et kõlavatest hüüdsõnadest hoolimata ei ole meil tunda mingit iseäralikku tõusu just kultuuri alal.

Kultuuri all mõistame meie kõike, mis inimese tahe elu kujundamisel on saavutanud loodusejõudude valitsedes, vahekorras inimes-

tega ja oma vaimse võimise avalduste poolest oma isiklikus olemises. Kõik oskuse ja rakenduse saavutused ainelisel alal elu alalhoiuks ja edasiarendamiseks; ühiskondliku korra alal — kombed, kõlblised normid, õigus, riiklus; vaimlises alal kogu kujutusvõime, hinge ja mõistuse loomingu — usund, muusika, kunst, kirjandus, teadus.

Kuigi siin on tegemist peale ideeliste väärtuste ka aineliste rea- liteetidega, siiski on kultuuri kandmas just vaimsed ja hingelised jõud. Õigusega võib G. Le Bon oma „rahvuste-arengu psühholoogilistes põhiseadustes“ rõhutada:

„Mittesugused ollused, millest koosneb kultuur — keel, asutused, ideed, usundid jne. — on inimeste hinge ilmutusteks, kes neid on loonud.“

Kujult võime ütelda, et kultuur on elu-kujundava vaimse isiksuse eneseavaldus ühiskondlikus seoses.

Vaimse loomingu õhkkonnaks on aga vabadus. Kultuuri ei looda mitte sunni ega survega.

Kultuurivõimne isiksus eeldab olustikku, kus oleks õige kooskõla isiku ja ühiskonna vahel.

Kultuurivõimelisuse huvides peab kogu inimlik areng läbi käima rahvuslikust arengujärgust.

Autoritaarse ja fascistliku ideoloogia järele peaks rahvus olema suuruseks, mis ära neelab isiku.

Ometi ütleb Nicholas Murray Buttler oma „eluvaadetes“ õigusega:

„Meie ei tohi vaadelda rahvusi kui lõplikke väärtusi. Kui meie aga suhtume rahvusesse kui kõlb-

lisse isiksusesse, kellel on kohustusi nii oma naabrite kui ka iseenda vastu, ja kellele rikkused, võim, uhkus ei ole mitte ainult enese imetlemiseks, vaid peavad temale võimaldama olla kasulik teistele, — siis jõuame elu ja poliitika liberaalse ülesehitava ja rahvusliku elu vaatekohale.“

Nõnda ei saada ka kultuuri terviklusest mitte kõnelda kui võimu käsitlemise teel saadud välisest ühtlusest, vaid kultuuri tervikluse all tuleb mõista loova jõu avalduste mitmekesise kooskõla ühiste ideaalide suunas.

Kultuuri hingeõhuks on aukartus. Kõigepealt elu vastu. Ühtlasi aga ka kõige vastu, mis hea, aulik, kõrge. Mitte ükski olevikus, vaid ka minevikus.

Kes tahab meie oludes tõsiselt kaasa aidata ja kaasa elada rahvusliku kultuuri loomisele, sellel peab jätkuma kõigepealt aukartust kõige vastu, milles on ennast avaldanud vaimne isiksus mineviku päivil, eriti rahvusliku idee kandel.

Professor J. Uluots, õigus- teadlane:

„Õigus Eestis on oma ajaloolise kujunemise poolest üks omapärasemaid Euroopas. Tema alguses seisab vana eesti õigus, mis sügavate juurtega ulatub tagasi soome-ugri algaega. Vana eesti õiguse pinnale on hiljem peale tulnud uusi ladesusi: keskajal saksa ja kiriku-õigus läänest, 16.—17. sajandil poola- leedu õigus lõunast ning taani ja eriti rootsi õigus läänest-loodest, viimaks 18. kuni 20. sajandini vene õigus idast. Nii on eesti alal kogune-

nud õiguslikke mõjutusi sõna otseses mõttes igast ilmakaarest. Nüüd, Eesti vabariigi ajal, on seda parandit püütud mitmes suhtes korraldada ja arendada eesti iseseisva riikluse tähe all.

Õigus esineb rahvaste kultuuri tähtsa osana — mõnede rahvaste juures enam, teiste juures vähem silmapaistvalt. Mis puutub Eestisse, siis minu arusaamise järele õiguselement eesti rahva ja riigi organiseerimises on otsustava tähendusega tegur. Arvult väike, saab eesti rahvas end hoida rippumatuna rahvaste peres ainult siis, kui ta liikmed on ühendatud tugevate eetiliste ja õiguslike sidemetega.

Nende õiguslike sidemete all tuleb mõista kõigepealt positiivõiguslike norme, mis Eesti seismist elu ja välissuhteid reguleerivad. Ent teatavasti on positiivsetel normidel vähe väärtust, kui neist ei peeta kinni. Sellepärast on Eesti ülesandeks hoolitseda, et õigusnormidest kinnipidamine ka tõeliselt toimuks; siin tuleb eeldada omakorda sellekohast õiguslikku mõttealaadi ja seasmiste tõekspidamiste maailma. Sellepärast, rääkides õiguse kultuurist Eestis ja selle tähtsusest meie rahva elus, tuleb äärmiselt silmas pidada mitte ainult normide rohkust, vaid seda enam seismist lugupidamist õigusnormidest ning nende järgi elamist. Mulle näib, et õiguse arendamine, õiguse austamine ja õiguse teostamine on peale teiste tegurite oluliseks eeltingimuseks, mis võimaldab eesti rahval püsida rippumatu riigina teiste rahvaste peres.“

Professor E. Ein, õigusteadlane.

„Kultuuri tähtsamaks eelduseks on õiguslik kord. Algasime oma iseseisvust õigusliku riigi ülesehitamise lipukirjaga. Kultuurse ja õigusliku riigi ülesandeks on kodaniku kui eraisiku ja kodaniku kui riikliku organismi osa huvide kaitse, samuti valve riigiorganite seadusepärase teotsemise eest. Kodaniku erahuvisid kaitsvas eraõiguses kehivad meil suuremalt osalt endisaegsed tsiviilseadused; ometi on avalik-

kust huvist dikteeritud reformid tunginud ka eraõiguse ja immutanud paljusidki eraõiguse institute avalik-õiguslike elementidega. Võib märkida uue abieluõiguse liberaalsust. Suurimaks puuduseks, mis praeguseni edasi püsib, on asiolu, et suuremal osal kodanikest pole otsest võimalust tutvuneda nende õigusi kaitsvate seadustega — need on võõrkeelsed. Kuna meie põhiseadus ei vabanda seaduse mittetundmist, siis sellega tekib seesmine vastuolu. Sel aastal siiski on loota, et antakse välja eestikeelne tsiviilseaduslik.

Mis puutub kodaniku kui riikliku organismi osa huvide kaitsesse ja valvesse riigiorganite seadusepärase tegevuse üle, siis see on palju arenenud iseseisvuse aja kestel. Kodaniku avalikkude õiguste kaitse ja riigiorganite tegevuse kontrollitavus kohtute poolt on tõstnud meid võrreldes endisega, täiesti õigusliku riigi tasemele, millele tahaksime ka püsima jääda.

Tuleks märkida, et tähtis on õiguse ühtlustamine balti riikide vahel. Eriti tarvilikuks osutub see suure osas eraõigustes (võla-, vekslid-, konkursiõiguses, tsiviil- ja kaubandusprotsessi alal ning tšekiseaduses). Seda nõuavad õiguslik liiklus ja ühised traditsioonid. Oleks soovitatav ka tööõiguse ühtlustamine, mis aitaks moodustada majandusliitu. Tööliskaitse tingimuste samasus kõrvaldaks ebavõrdse konkurentsi võimalused.

Meie iseseisev riik on soodustanud vaimse kultuuri arengut, ilma selle suunda ette dikteerimata. Säärast moodust tahaksime näha edasi kestmas — sest ta võimaldab üksikuid indiviididel arendada kultuuri vabas loomingu, mingi ortodoksaalsuse surveta. Nagu näitab ajalugu tänaseni, pole katsed luua kõrgemalt poolt riiklikku kunsti ja teadust andnud tõelisi kultuurvarasid; sääraseil perioodidel on vaimlised tooted muutunud šabloonseiks. Sellega oleme puudutanud üht kõrgemat liiki probleemi — vastuolu individualismi ja universalismi vahel. Minu arvates riigi koordineeriv toi-

mimine ja vahelesegamine indiviidide tegevusse võib minna ainult nii kaugele, et see parandaks ja hoiaks ära individualismi äärmusest tulenevaid pahesid, mitte aga ei summutaks individualismi loovaid võimeid. Need võimed on rajanud juba tugeva aluse meie vaimsele kultuurile.“

Professor H. Moora, arheoloog:

„Kui alata kriitikaga, siis võib öelda, et meie publik — just nn. „haritud keskkihit“ suhtub liiga passiivselt meie kultuuriellu — nii kirjandusse kui ka rahvuslike teadusis. Ei saada omaks võtta ja omaks tunda ka meie mineviku uurimise tulemusi. Instinktiivselt ometi otsitakse minevikust oma rahva suurust — ja kobatakse ringi tundmatutes, nagu näitab eredalt hiljutine kirjutus „Päevalehes“, mis tahab eestlaste kodu leida Indias! Sääraste väärõite asemel tuleks hoolitseda õigete ja tervete eest. Oma majandusliku kandejõu piiratuse tõttu meie ei jõua uurimises küll nii kiiresti edasi kui seda võimaldaksid meie vaimsed jõud. Tuleks seepärast parandada kontaktivõimalusi teiste maade teadustega. — Ka kõik kultuuriorientatsiooni-püüded jooksevad liiva, kui ei hoolitse sisulise kontakti eest vastava kultuurkonnaga. Meil pole kasu ingliskeele õpetusest, kui ei suudeta teha kättesaadavaks ingliskeelset kirjandust! Organiseerimiskusega laseksid sääraseid puudused end ületada; kahjuks me algajatenä ei tunne veel küllalt organiseerimisvõimalusi ega arvesta ka orientatsiooni ümberkorraldamisel küsimuste keerulisust.

Meie ei saa teadlikuks eneses, kui puudub vaimses töös avar atmosfäär, mille saavutamiseks on kõige vähemalt vaja kontakti välisilmaga kirjanduse kaudu. Kui ümmikus meie siin oleme, selle juurde võib märkida, et alles tänava suudetakse üliõpilaste erakordse juurdevoolu tõttu loodetavasti ära maksta Ülikooli raamatukogu paariaastased võlad välismaile. Ka on aineliste võimaluste puudumine uurimisrei-

sudeks üheks peapõhjuseks, mis vajutab meie töö „kaane alla“.

Meie eneseotsingut on viimasel ajal pidevalt nõutud; üheks selle tulemuseks on ajalooliste romaanide ilmumine. Neist Metsanurga „Ümera jõel“ jääb ajaloolise ainetiku kasutamiseks veidi hõredaks.

Ometi hakatakse meil mõistma et minevikumaterjal toorel kujul ei anna midagi nüüdsele kultuurile; arhiiv ja muuseum ei lase end üle kanda omakultuurisse. Töö neil aladel seisab selles, et minevikku seedita oleviku jaoks. Tarvet selle järele tuntakse kõikjal — eriti praegusel rahvuslikkuse rõhutamise ajal.

Kuna rahvustunne on saand moeasjaks, siis ta kipub pinnaliselt katma kinni rahvuslikkuse sisu. Rahvustunne on meil sisult mõisteta-vasti hõredam kui mujal, kuna meie selja taga pole küllaldast kultuurilist minevikupagasit. Selle üle ei maksa aga närviutada: õige rahvustunne kasvab orgaaniliselt välja kultuurikihistuist, mis toidavad ta juuri. Kultuuri töö on rahvuslikkuses olulisem kui õhutamise — seda peame eriti tänapäeval rahvuslikkuse rõhutamisel pidama meeles. Tüsedat sisuta, „vahulist“ rahvustunnet näeme siiski palju enam mõnes naaberriigis kui meil; oma tüsedat, rahulikku iseteadvust ei tarvitse me aga vahetada säärase kerglase peale-tungivuse vastu.

Samuti ei maksa meil hüljata oma tüsedat individualismi, produktiivset eraalgatust — eriti vaimseil aladel. Kahjuks on meil just siin alanud liigne riigistamine, kuna siin on vastupanu väikseim. Peab meeles pidama, et liiga kaugele minev riigistamine teeb üldsuse loiuks, nagu selle algeid juba märgata. Mõistame, et Saksa ja Läti ei pääse mööda vaimuelu riigistamisest, selle surumisest kindlale teele. Teissugune on olukord meil — tahame ju püsida rahvariikluse alusel.

Professor Hans Kruus, ajaloolane:

„Ajalugu peab olema oleviku-kultuuri ja oleviku-ühiskonna tee-

nistuses — seda küll laiemas mõttes, mitte ainult praeguse momendi aspektilt. Meil on ühiskond oma ideoloogilises arengus otse vaistlikult läinud rahva-ajalooliste juurte otsimisele ja ajaloo kui võitlusvahendi kasutamisele — ärkamisaja esimesist päevist alates. Selles mõttes on ajalugu ikka romantiline.

Teaduse aspektilt romantiline oli meie ajalookäsitlus oma esimeses staadiumis — Jakobsoni ja ka Hurda valgustuses. Järgnes realistlik Villem Reimani periood. Eesti iseseisvuseaegne ajalooteadus on samuti kantud realistlikust vaimust.

Üksikud poliitikainimesed on küll katsunud siin teha romantikat; see aga jääb meie rahva mentaliteedile küll vist vähe viljakaks — ka tulevikus. Meie praeguse ajaloo-teaduse ja -teadvuse realistlikkus on kindlasti suur voores — kuna aitab vältida õletulelisi ajaloo-ideoloogilisi puhanguid ja asetab kogu poliitilise mentaliteedi püsivamaile aluseile.

Meie rahva ja tema vaimse püüete ajalugu on võitlus demokraatiami eest ja õpetab demokraatia väärtust. Meie survealuse endise olukorra objektiivseil eeldusil on demokraatia kujunenud võitlusrelvana ja ideena eriti põhiliseks ning keskseks teguriks. Kui iseseisvusajal demokraatlik mõte on sattunud teatavasse kriisi, mis on tingit mõningaist vahepäälseist eksirakendust, siis ajaloolise aspekti all pole vähimatki kahtlust, et demokraatia väärtus oma põhiolemuses on ikkagi osutunud kõigutamatuks. Teatava ühiskondlik-poliitilise olukorra autoritaarsus võib meil olla ainult haiguse arstimise perioodiks; autoritaarsust ei tuleks arendada oma võimalikesse äärmusisse.

Väga suure skepsisega tuleb vaadata vaimse kultuuri riigistatavapüüdmisele. Seda skepsist põhjustavad peale meie ajaloo ka tähelepanekud üldajaloo ulatuses. Ka demokraatlikes maais tekitab säärane katse ikka mingi kroonulikkuse, vaba vaimu eneseavalduse-võimaluste kärpimise või koguni mahasurumise.

Rahvuslik kultuur võib avaralt, tulemusterikkalt ja omapäraselt areneda ainult tihedas kontaktis rahvusvaheliste kultuuriväärtustega. Kõige rahvuslikumaiski täiskultuurides on alati olnud väga kõrge protsent rahvusvahelisi elemente. Kõik katsed neid välja tõrjuda on rahvuskultuuri-vastane üritus ja don-kihhotlik võitlus.

Ideeliste kultuuriväärtuste loomingu on meie iseseisvusajal ära tehtud määratu suur töö — nimelt õige elulähedases suunas, mis puutub kõigepealt teaduste arengusse. Aineliste võimaluste paremus oleks kahtlemata siin andnud paremaidki tulemusi. Sagedasti jääb tunne, et meil, kus vaimsete kultuuriväärtuste loomine aineliselt baseerub riigi toetusele, pole küllalt nõuetele vastu tulnud meie võimalustegi piires. Noorte jõudude juurdekasvu toetamine on meil raskemaid küsimusi just aineliselt küljelt.

Kultuuriväärtuste levitamise alal jätavad meie saavutused rohkem soovida kui loomingu osas. Üks olulisemaid probleeme on raamatu vähene levik. Meie haritlaskond pole olnud küllalt aktiivne otsimaks neis asjus kontakti rahvaga. Üliõpilaskond on noorenenud ning andunud õppimisele ja seetõttu vahest vähem suuteline sel alal produktiivsemalt esinema; ometi tahaks siingi näha rohkem tegusid. Üliõpilase suurem aktiivsus kultuuritöös on olulisi eeldusi meie tuleviku haritlaskonna teotsemisele samas suunas (vt. minu artikkel „Üliõpilane ja rahvas“ käesolevas „Üliõpilaslehe“ numbris).“

Professor P. Treiberg, ajaloolane:

„Iga rahvuse kultuur on suurelt osalt intelligentsi kultuur, mis on kujundatud teadlikult. Teatavas ulatuses ta saab küll kasutada nn. rahvakultuuri sugemeid; oma loomulikkus kasvus ta aga ühendab neid väliskultuuride mõjude ristlemisest saadud elementidega. Mineviku-traditsioonide elustamisega ei saa kaugele — eriti meil, kus need on tekkinud välismaailma eest suletud kit-

sais kihtides; see võib anda vaid mõnesuguseid rahvuspsühholoogilisi erivusi, tundevärvingut, üksikmotive. Meie minevikumaterjali populariseerimine või ka nimede eestistamine toob küll elevust, mille õhustikus on psüühiliselt kergem luua olevikuväärtusi — kuid olevikukultuuri need üritused ei moodusta.

Moodne rahvuskultuur võib tekkida alles mitme haritud generatsiooni hoolitsusel. Seni on „värske veri“ ikka tulnud vähe haritud ümbursest ja on häälestunud täiesti opositsiooniliselt endise vastu. Igal põlvil on tulnud peale hakata algusest — nii nooreestlasil kui ka praegusel noorpõlvil. See nõuab suurt jõukulutust — kuna enam haritud rahvaste juures omandatakse ümbursest palju väärtuslikku juba nooruses. Siit meie teatav kultuurihõredus ja kultuurikandjate vähesus, mis pidurdab arengut.

Nn. rahvakultuur on kõikjal olnud kollektivistlik massikultuur. Sellest ei saa ehitada nüüdisaja kultuuri, mis sünnib ikka üksikindiviidi loomingu kaudu (vaatamata looja kuuluvusele mõnda rühma või kooli). Loov indiviid ei saa toetuda otse rahvakultuurile, kuna kummagi eeldused on kardinaalselt erinevad.

Alati tulevad vaimsust viljastavate teguritena arvesse kõrgete väliskultuuride mõjustused. Neist puristlikult hoiduda on võimatu. On hea, kui rahvusliku omapära elemente uuritakse ja tehakse kättesaadavaiks; samas aga ei tohi loovad indiviidid eralduda muust maailmast. Toodete tehnikalt ja tiheduselt nad peavad seisma väliskultuuride vastavate alade tasemel.

Soovitavaim on välismõjude tasakaaluline ristlus. Peaksime õppima eeskätt sealt, kus kultuuritase on eriti kõrge ja kus ollakse võimalikult universalistlikud ning selle tõttu suutelised mõjustama, kus osutatakse arusaamist teisist rahvaist. Neile tingimustele vastab parimini prantsuse kultuur. On ilmne ka inglise ja skandinaavia mõjude kasulikkus teatavil aladel.

VABADUSSÕJA PÄEVILT

EÜS'i ja Põhjala mehi „supisabas“. Veebruar, 1919

Mitmes suhtes tuleb pooldada ka Poolat. Ta on suurim nn. piiririigest, mille tõttu ta kaaslased loomulikult peavad tema poole graviteerima. Selle eelduseks on ka kultuuriline lähenemine. Mõneski asjas valitseb vaadete erivus poolakate ja meie vahel; kuid peab arvestama, et poolakad on elavate vaimliste võimetega rahvas, ja et nende kultuur kuulub vanade ning kõrgete hulka; selle nüüdsed saavutised on kõrged sisuliselt (nii muide ajalooteaduseski, kus poolakad võistlevad suurriikidega). Poola kultuur on tugevasti läbi imbunud ladina, eriti prantsuse elementidega; see omadus toetaks meid germaani mõjude vastu. Poolast saaksime mõndagi eeskju vormikindluses, selguses, teatavas välises elegantsis.

Nüüdsed ühiskonnaehituse põnevamaid küsimusi on meilgi nn. p l a a n i m a j a n d u s. See näib olevat loomulik arengutee, mis peab välja viima maailmasõjale järgnevat segadusist. Päril-liberalistlikus demokraatias näeme äärmist vahelduvust, stabiliseerumatust. Demokraatia-vastased liikumised on tekkinud pärast sõja-aegsest tarbest riigivõimu tõsta, igal alal vahele segada — ühiskonnale teatavaks

ajaks kindlamat suunda anda. Ometi pole fašism ega eriti hitlerism andnud silmapaistvat majanduse alal, kuigi rahva meeoleolu juhtidel on kergem majandus- ja sotsiaalpoliitikat teostada.

Suunakindlus neil aladel tuleks ühendada demokraatliku põhja säilitamisega. Seda näeb osalt Ühendriikides, kus president on 4 aasta kestel täielik valitseja. Puht-parlamentariseis mais peab rahva suur enamus veenduma teatava kava tarvilikkuses. Huvitav on jälgida Lloyd George'i agitatsiooni oma majanduskava kasuks ja selle tulemusi; Belgias on sotsialistid alustanud kõigis kihtides agitatsiooni oma samataolise plaani heaks, mille on koostanud saksa emigrant H. de Man.“

Dotsent Edgar Kant, geograaf:

„Teatava rahva kultuuriaste ilmneb väliselt asulate laadis. Siin ei avaldu mitte ükski jõukus ja mugavus, vaid ka kunstirakendus, kuni plaanitsuseni. Meie linnad pakuvad ses suhtes eriti kehva pilti. Südalinnas kitsad keskaja tänavad saksa idakolonisatsiooni põhiplaanis; horitsonditud kurud on remontide tõttu muutunud päris ebakunstilisiks,

Äärtel — väiketõusiku karpmajad, mis on tekkinud eestlaste tungist linna.

Iseseisvusajal on meil kõige enam püütud ehitada kunstimaitse- liselt. Ometi püsib siin kõik alles otsingujajärgus. Tallinna Kolde tänav ja Tartu Tamme ning Tähtvere (odavate laenude tulemused!) ei paku veel ühtlast ega nauditavat ilmet. Meie arhitektid on mõndagi ära teinud, eriti elamute alal. Uute monumentaalsete hoonete poolest ei ole asulad küll just rikastunud. Leedulasil tuli Kaunases ülikool asutada — tulemuseks on neil enam saavutisi monumentaalse ehitamise alal.

Kui riiklikkude hoonete ehituskava oleks ette nähtud pikema aja peale ja kui eelarvetes algusest peale langeks osa kunstilisele küljele, siis see soodustaks suurel määral meie kunstnikke. Tundub, et meie oludes, kus kunstimaitseline jõukam kiht on kujunemata, peaksid kunsti kandma riigi ja kommunaalsed ehitised — nagu keskajal kirikud ja kloostrid. Praegu haigutab suur lagedus Tartu ülikooli hoonetes.

Sama väheütleb on sel alal ka meie maakultuur. Maareform lõi kümneid tuhandeid uusi talundeid — kuid osa neist võitleb vaesusega ja on ehitatud väga puudulikult. Pole kujunenud ehitiste standardvormi, mis eriti sobiks meie maastikku ja individualiseeriks meid geograafiliselt. Kui meil kultuuri omapärasest räägitakse, siis see jääb seni pealiskaudseks, kuni asulad ei individualiseeru geograafiliselt. Säärase pöörde eelduseks on etniline individualiseerumine vaimse loomingu äratusel.

Loovatele jõududele ei saa programmi ette kirjutada ei välisorientatsioonide ega ametliku kultuurpoliitika küsimusis. Viimane saab pakkuda ainult eeldusi kultuuri-loominguks — toetades väärtusliku tootjaid.

Ühes oma osas on kultuur ühiskonna võitlus loodusega. Peab küsima: kuidas valitseme maastikku.

Kui majandusarenguga maastikku muserdame, siis pole me kultuurset ülesannet sel sektoril õieti täitnud. Maastik peab võitma väärtuses kui ka välimuses.

Mis puutub plaanimajandusse, siis seda võetakse väga mitmesuguselt. Arvestades meie rahva individualismi ei saa me taotella totaalset kavamajandust. Siiski peame arenema suurema kollektiivsuse suunas. Neis küsimusis võib eritella 3 kontsentrit.

1. Täielikku plaanimajandust peaks nõudma riigi eelarvelt. Siin peab kõik seisma ülesehituste teenistuses. 2. Eramajanduslikud ettevõtted, mis töötavad riigi soodustuste (laenude, litsentside, monopolide, tollikaitse) najal, olgu lähemalt kontrollitavad ja ratsionaalselt juhitud. Neilt nõutagu oma majapidamise plaanikat arendamist, et nad saaksid võistlusvõimelisiks maailmaturul ja kasvaksid üle kaitsetarbest. Soodustuste eest peavad nad näitama suuremat sotsialiteeti — andma töölikonnale lahedamaid tingimusi ja leppima hindade reguleerimisega ostjaskonna huvides.

3. kontsentrisse kuuluksid keskja väike-ettevõtted, mis ei saa soodustusi. Nende oma huvides on

vabatahtlik organiseerumine; see peaks sündima avalik-õiguslikult, riigi kontrolli all.

Võrdlemisi vaestena loodusvaradest peaksime erilist rõhku panema kvaliteedikaupade valmistamisele (millede hinnast langeb toorainele väiksem osa kui töösuksele). Kõigil majandusaladel on äärmiselt tähtis kutseoskuse tõstmine. Tööliste omaliikumised on seni kahjuks enam politiseerunud kui töösukust silmas pidanud. Ka ettevõtted pole kuigi palju ära teinud kvaliteeditööliste kasvatamiseks. Meistriteks, kõrgemaks tehniliseks personaliks ei tahetagi koolitada eestlasi, vaid palgatakse välismaalasi. Suur osa suurkapitalist viseerib meid nii, nagu tehakse neokapitalistlikes koloniaalmaades, kus on tähtis päevaprofiit, mitte tööstuse ja selle võistlusvõime arendus. Siiski on töö kvaliteedi tõusu meil mõnevõrra juba saavutat. Hiljuti avaldas valitsus dekreedina määruse, et tööstused peavad võtma oskusjõude eesti alamate seast, või nende puududes maksma kultuurkapitalile summasid oskustööliste ja kõrgema personali koolitamiseks. Pikapeale võib see seadus olukorda parandada."

Vironia liikmeid — soomusronglased vabadussõjas.

August Anni, kirjandusteadlane:

„1. Praegune suurim probleem on muidugi nn. tasaliitamine, nii poliitiliselt kui ka ideoloogiliselt, haridusalal, kirjanduses, jne. Kas see õnnestub, mis tagajärgi see toob?

Tarvitan teadlikult saksapäraselt tasaliituse nimetust, sest eriti Sakstast on seda vaimu meile seemendunud; ja vabsluse tormihoog kandis selle laiali. Ei teeks paha seda üht välislähtekohta meeles pidada, et nii ära hoida selle tendentsi liialdusi. Sest ma kardan, et see muidu mõnel alal võib kaasa tuua tõesti ka saksapäraseid barbaarsusi — kogu kultuuriloova vabaduse ja isiksuse väljalülitust! Ja siis varsti oleme sattunud ühest äärmusest teise.

Kuid see äärmus ähvardab ehk siiski alles tulevikus. Esialgu arvan, et see pole veel tasa-, vaid ühteliituse vaim, mis praegu avaldub nii võimu tsentraliseerumises, ametialalise, aga ka eetilise hierarhia tugevdamises, eitavate arvustuste keelus, mitmesuguste administratiivsete ja psühholoogiliste võtete ga massi kui ka intelligenti ühemõtteliseks ja positiivseks suge reerimiseks jne. Ning arvan, et see meil rahvuspedagoogiliselt esialgu hõlmas, on päris teaviseks. Mõneks ajaks. See rahvas ja eriti ta juhtkond ei olnud nähtavasti täieliku demokraatia ja „vabamõtte“ väärt ja peab läbi käima veel mõne aastase kooli — nagu sakslasedki. Kui ainult sellel dressuur et hakkaks varsti pigistama eriti väikesi meesi ja ideelisi vabamõtlejaid.

2. Praegusaja suurim ülesanne? See on meil sama mis nõudis omal ajal juba „Dynamis“ I — „elu näha nagu ta on ja seda siiski armastada. Teiste sõnadega: uue religioosse sügavusega reaalsidusismi loomine ja levitamine. Selle teadlik põhjendamine on aga eriti akadeemilise intelligenti

suur ülesanne — ilma selleta on võimatu tõeline uuestisünd, mis alles algas vabariigiga, kuid jäi hiljem kiratsema. Meie senine kirjandus ja teadus on meid õpetanud tõesti elu nägema „nagu ta on“ — väliselt. Aga et ta õpetaks ka seda aktiivselt armastama, seda elu juhtima, seks peab haritlaskonnas endas läbi tungima just entusiasm, s. o. tunne endas käskivast ja rõõmustavast jumalast, kes pole ainult inimlik daimon, vaid kogu elu ja rahvuse looja ning ülalpidaja. Areng selle oma seesmise „dünamise“ poole nähtavasti on alanud ja levib kiiresti. Või petab mind tõesti ainult väliskoor?

3. Tänapäeva üksikküsimustest näikse usutlejat minu puhul eriti huvitavat Soome-Eesti suhted. Kuid siin ei ole märgata midagi erilist: sõprus areneb ja sealpool Lahte küll päris hämelise venivusega, ent vähemalt tagasi ta siiski ei näi minevat. Mullu kevadel oli vabside poolt üles kihutatud parempoolne ajakirjandus küll Eestile õige vihane ja levitas temast otse valeteateid. Kuid see viha näikse juba vaibunud ja üsna põhjusega. Umbusklikumalt on sügisest saadik Eestisse seevastu hakanud suhtuma edumeelsed, (ja muidugi pahempoolsed) kuid näikse esialgu asuvat äraootaval seisukohal. Teatav hulk haritlasi on niikuinii alati olnud soojad Eesti sõbrad. Ja ma arvan, et praegune tormiline soomestusaktiioon ja rootsluse kumardusest vabanemine seal teataval määral kaasa aitab julgema eestisõpruse viimiseks ka neisse juhtivaisse ringidesse, kus tegelike lähenemissammude eest seni otse koomilise hirmuga on hoitud.

Seni kui see protsess pole lõpule jõudnud, ei saa Eestigi omalt poolt uusi lähenemiskatseid teha. Peame ainult omis huvides jälgima Soome savutusi paljudel aladel ja ise tutvustama omigi saavutusi seal.

Professor Ants Oras, inglise filoloog:

„Omakultuuri ehitamisel on ebatark oletada, et väliskultuuridega tegelemine on kahjuks omapärane. Tuleb ju kogu ehitusmaterjal üldinimlikust vaimsusest. Väljastpoolt saame äratust ja mõõdupuid enesekriitikaks. Tähtis on tunda just neid kultuure, mille sugemeid meil esineb vähem; see esiteks võimaldab omandada uut ja teiseks laseb hoida distantsi. Saksa ja vene kultuurielemendid on meie endi ainestega juba liigselt seginenud, nii et omapära on hädaohus.

Võõrkeele oskus on esimene eeldus võõrkultuuri sisu juurde pääsemiseks. Inglise keele õpetus vaevalt on meil praegu rahuldav; sama aga kurdetakse teistegi alade kohta. Kui olemasolevad tööjõud hästi rakendada, siis kindlasti saab kätte tagajärgi võõrkeelte õpetuses. Muidugi peab ülikool tulevikus õpetajaid põhjalikumalt ette valmistama.

Omakultuuri ei saa kunstlikult produtseerida ei muistselt algupärast ega välisorientatsioonidest; ta tekib spontaanselt — tegelemisest kultuuriga. Nagu kõik Euroopa kultuurid, nii meigi peame kontaktis olema kõigega. See eeldab ka oma mineviku tundmist ja arvestamist. Säärasel avaral alusel loodetavasti saab luua midagi elavat ja ka omapärast, meie tarbeile vastavalt. Kaljakannusid ja vöökirju ei tarvitse hüljata — kuid neile ei saa ehitada. Nad võivad olla osake millestki suuremast, mis peab vastama nüüde ja intelligentse inimese tarbeile. Hea eestlane on ühtlasi hea eurooplane! Kui romantitseva meeleoluga minna oma vana-aja kallale, siis võltsime mineviku ega anna tuge ka olevikule; säärane romantika oli eluline vaid ärkamisajal. Teisalt: kui tahame kõike kasutatavat võtta Euroopast, siis eeldame endil seedimisvõimet; mis peab hoidma ära pinnalisuse kui ka liigse võõrapäramise.

mõjuval määral toetada kõiki kultuuriga tegelevaid asutisi ja isikuid; see riiklik abistus peab olema sama tõhus kui majandusliku tegevuse alal. Ülikoolile peaks looma hoopis teissugused võimalused; tuleks senisest märksa rohkem hoolitseda teaduslike välistipendiumite eest. Peab pidama meeles, et propaganda haihtub ikkagi õhku, kuna tegelik töö jääb elama aastasadadeks.

Koolide seisukohalt on tähtis, et õpilaskonnale tehtaks senisest hoopis rikkalikumalt kättesaadavaiks maailma kultuurisaavutisi — näiteks maailmakirjanduse teoreetilise kui ka kunstilise, hoogsa ja kompetentse ülekandmisega meile.

Eesti kirjanduses märkab viimasel ajal, et kirjandusinimesed pole enam nõus kõige hallima ümbrusega. Osa autoreid põgeneb aga kahjuks minevikku, selle asemel et intelligentselt käsitleda seda, mis saab välja võtta olevikust. Minevikukultus võiks väärtuslik olla aitamaks välja pääseda Saali Hildade ja Leilide õhustikust neil, kes tahavad ajalugu kunstiliselt kujutada; vaevalt aga saab see meie kunsti tsentraalseks ülesandeks. Tähtsam on oleviku jälgimine. Tuleb soovida, et oleviku käsitlemisel toimitaks natuke vähem fotograafiliselt kopeerides, suurema huviga intellektuaalse käsitluse ja arenuma intelligentsi kujutamise suunas.

Meie ja meie aja probleeme ei lahenda üksi piibel ja kommunism; nende vahel leidub rida huvitavaid asju, mis mõnegi menuka kirjanike arvates on olematud. — Eesti kirjanduse tase on iseseisvusajal igatahes kõvasti tõusnud igal alal, välja arvatud draama. Populaarseks jääb meil — nagu kõikjal — keskpärasele inimesele seeditavam kaup. Mittepopulaarse kirjanduse paremik pole küll kindlasti mitte halvem kui populaarse kirjanduse kõige paremad saavutised, mida meil kahjuks liiga ühekülselt hinnatakse. Kuid see näib olevat tavaline; nn. rahvahäälega armastatakse ikka kaasa häälitseada. Tuntakse end ja siis

suurte hulcade õilsa esindajana — mis muidugi on kergem ülesanne kui püüda olla hulcade kasvataja."

Eesti keele professor A. Saareste:

„Keelel kui vaimse kultuuri peamiselt avaldusvahendil — tema „füüsilisel“ — on esmajärguline tähtsus iga rahva arengus. Puht-teaduslikku tööd on eesti keele alal iseseisvusajal tehtud tublisti — eeskätt ainekogumises ja korraldamises. Suuri uudiseid siin enam ei saa avastada, küll aga detaile; tuleb siirduda ainekogumise ajastusse. Selle kõrval peaks hoolitsema, et Eesti Keele Arhiivi ainekogumise kättesaadavamaks publikule — esialgu praktilisema sõnastiku kujul, mis loobuks murdevormest, aga sisaldaks võimalikult palju eritüvesid meie sõnavarast ja tutvustaks kõnekäände. Nii oleks rahvalt saadud vara talle tehtud ülevaatlikuks ja kasutatavaks.

Praktilise keeleõppimise alal näeb meil viimasel ajal edusamme. Ajalehekeelgi saab vabamaks võõrkeelte mõjudest: lause elustub rahvalikumaks ja helisevamaks. See näib sündivat normide ja uuenduste kiuste — individuaalse loominguteel (samal alusel, mis on elulisim teisteski kunstides). Kõige halvemad on veel tõlked joonealuses.

Tegelikus tarvituses on kujunemas ühiskeel ilma eriliste parteideta või laagriteta. Hakkab tekkima traditsioon — ja teisalt kaob liigne erandite kartus. Aastat 10 tagasi pooldasin enam keele normeerimist, praegu näib, et normeerijad on tardunud oma reeglisse, takerdunud väiklusisse. Üksikuile keelemeistritele peaks andma enam tegevusvabadust ja pidurdama korrektooreid. Täielik tasalülitamine igatahes paneks keelearengu seisma. Normist kõrvalekaldumised ja edasihüpped on tihti tervitatavad. Muide, keele arendamisel ei saa läbi pelga morfoloogiaga, üldse grammatikaga. Peab tundma ka elava keele sõnavara-rikkust, kõnekäände, lauset.

Keele arenematus läinud sajandi

eesti kirjanduse enamikus tuli võõrkeelse haridusega haritlusest ja oli ühenduses mõtteviisi nigelusega, ebaestilikkusega. Praegugi võiks mõni kirjanik ebaehtsast alevlikkusest tagasi pöörduda kodu metsanurkade keelele — või siis tarvitada täielist haritlaskeelt ja kujutada täisharitlasi. Keele ehtsus sõltub sisulisest ehtsusest, käib sellega koos; nii on „Tõe ja õiguse“ esimene ja viimane raamat keeleltki parimad.

Kardan, et auhinna- ja programmiromaanide kirjutamine võib viia sisulisele kui ka keelelisele lamesutamisele. Eesti keeles kirjutada on iseenesestki patriootiline tegu. Lööksõnaline natsionalism on alati hädaohus mõjuda õõnsalt ja teha vastuvõtlikuks just internatsionalismile, eriti kui mõnedki senised internatsionalistid „teevad rahvust“. Alati on kroonuvaimust väärtuslikum spontaanne, elav, eraalgatuslik printsiip.

Kultuuri-orientatsiooni küsimuste alal peab märkima, et iseseisvusaajal kestel oleme aidanud enam saksa vaimu sisse vedada kui varemalt (saksa keel algkoolides!). Oleksime võinud sattuda iirlaste seisukorda, kes räägivad omavahel teise rahva — inglise — keelt. Kuna saksluse sissetung praegugi jätkub, siis sooviks, et saksa keel mõneks heaks ajaks koolidest kõrvaldataks, samuti kui vene keel. Kogemused kino alalt näitavad, et saksa produktsiooni enamik, mis mujal Euroopas pole kuulus, on rikkunud meie publiku maitset.

Kõiki piire ei saa aga sulgeda. Saksa vaimu asemel tuleks hinnata anglo-saksi (aga mitte ameerika!) ja romaani rahvaste — eriti prantsuse — kultuuri ja vaimuilmade mõjusid. Neid peaks kasutama tasakaalselt, kuna nad üksteist täiendavad. Briti kultuur on osalt liiga traditsiooniline ja eksklusiivne. Romaanlased omavad vana Euroopa mandrikuultuuri, mis rohkem põhjeneb antiiksel alusel ja on orgaaniline Euroopa kultuur. See on ka meie vaim — sest soome-ugri vaimu me ei tunne.

Koolides võiksid reaalaralad kasutada enam ingliskeelt, humanitaaralad enam prantsuskeelt. Tasakaalustus välismõjude vahel on alati olnud meie eksistentsi tingimuseks, nagu muudelgi väikemail (näiteks Luksemburg).“

Professor J. Mägiste, läänemere-soome filoloog:

„Päevaküsimuseks meie teadusliku kultuuri alal on praegu Eesti Teaduste Akadeemia asutamine. Ses küsimuses ühinen nendega, kes arvavad, et asjata on asutamist aetud nii saladuslikult. Säärane keskus, mis koondaks meie teaduslikku tööd ja välissuhteid, on kõigiti tarvilik. Akadeemia loodetavasti saab ka soome-ugri filoloogidele kasulik olla, aidates kaasa neil pääseda kõige lähedasemaile ja vajalisemaile uurimisaladele — idapoolsete soomesugu rahvaste juurde. Võiks loota, et Akadeemias kerkib tähtsaks ülesandeks teatava tasakaalu leidmine, eriti rahvuslike teaduste arenduses. Seni on mõned alad kas või ajakirjanduse reklaamiga end esile nihutanud määral, mis nende osatähtsusele ei vasta,

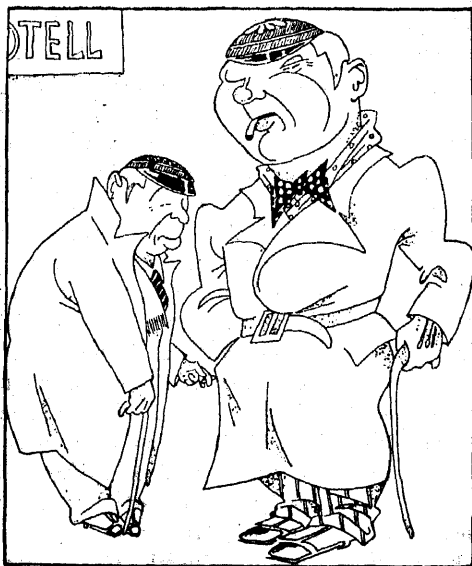
kuna teised suure rahvusliku tähtsusega ja raskemini populariseeritavad alad on jäänud tahaplaanile (nii eesti ja ligemate sugukeelte uurimine). Näiteks Emakeele Selts on viimasel ajal kannatanud selle all, et tema ülesandeid pole alati küllalt hinnat ja mõistet. Taheti „tasalülitada“ „Eesti Keel“, meie ainuke keeleteaduse ajakiri. Noorte uurijate tulevik on majanduslikult kui ka moraalselt äärmiselt tume. Eesti Keele Arhiiv on teiste ülikooli arhiividega ja instituutidega võrreldes näiteks majanduslikult väga tagasihoidlikus seisukorras. Emakeele Seltsi keskseks tööks — murdeuurimiseks — minevaid summasid on saadud suurte pingutustega nii kõrgel hoida, et nad kujundavad 1/15 kuni 1/20 Soomes murdeuurimiseks tarvitavat kapitalist. Nende summadega loomulikult ei saa kasvatada ega välja arendada uut eesti keele uurijate põlve.

Mis puutub ajakirjandusse, siis seal huvitab mind esmajoones see, kuidas ta rahvale tutvustab meie teaduste üritusi ja saavutusi. Ülikooli ja teadusliku töö küsimusi puudutatakse siiski võrdlemisi pal-

ju; see informatsioon võiks olla küll mitmekülgsem ja kõiki alasid haarav. Ajakirjanduse suhtumine kultuuriküsimusis on liiga juhuslik; informatsiooni antakse esmajoones asutiste üle, mis süstemaatiliselt korraldavad intervjuusid ajakirjanikele. Paratamatult nähtavasti tuleb seda teed hakata käima kõigil teaduslikel ja kultuurilisel asutisil ja võib-olla isegi üksikisikuil. Kas see ilus on, see jääb publiku enda otsustada.

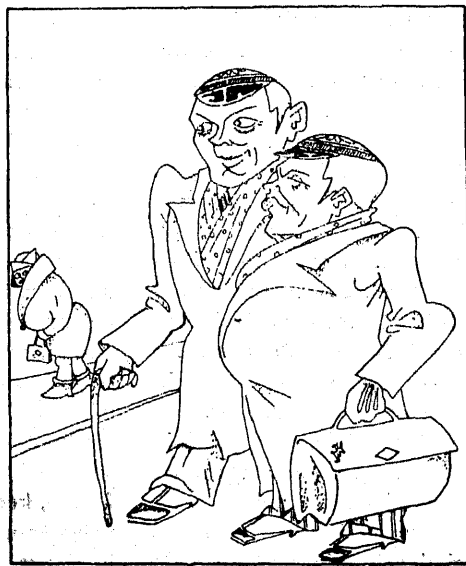
Nüüdseist rahvuslikest üritusist on väga rõõmustav nähe nimede eestistamine; loota on koguni, et minu intervjuerija nime muudab. Nii saab eesti keel vähemalt ühes suhtes oma loomulikud õigused kätte. Loota on, et tulevikus saab rahvusmeelsete kodanikkude suurema tähelepanu ja hellituse osaliseks ka eesti keeleteadus, mis keele heaolu eest kõigiti püüab hoolt kanda. Praegusel ajal, kus nii palju usku öeldakse olevat oma- ja rahvuskultuuri kõigi eneseavalduste lootusrikkasse tulevikku, ei saa eesti keele uurimisest huvitatu pead norgu lasta.“

Tempora

IMPERFECTUM.

„Soo — raha on otsas! Nüüd ei jää vist muud üle kui minna loengule!“

PRAESENS.

„Sooritasin jälle eksami. Nüüd teeme selle päale üks „stribitski“.“

Professor Gustav Suits, kirjandusteadlane:

„Meie kirjanduse areng oleks iseseisvuse ajal pidanud käima algupärasustamise suunas. Ühelt poolt võibki tõdeda, et algupärase ande ja iseseisva töötamise osa kirjanduses on kasvanud. Teisalt aga olen märganud üsna tugevaid välismõjustusi ka nooremate nimekate autorite juures, alates selliseist pealkirjust nagu „Suudlus lumme“ ja „Kolme vaeva tee“ (Adams, Jakobson). On loomulik, et ükski kirjanduslik noorus ei suuda alustada päris iseseisvalt.

Realistlik periood on meile tulnud paralleelselt uusasjalikkusega mujal Euroopas — aga seegi on osutunud vähem kestvaks kui oleks võinud arvata. Kui uusromantiline suund meil pead tõstab ajaloolises romaanis, siis see pole ainult kohalik nähe. Sama kallakut võime viimaseil aastail konstateerida muiski Põhja-Euroopa mais: Skandinaavias (ühes Soomega), Saksas.

Aga ükski kirjanduslik suund ei kao jäljetult. Iga vool on võimeline andma üksikuid püsivaid väärtteoseid ja, mis veel olulisem, iga suunavaheldus rikastab arenguprotsessi

sis mõjulepääsevat voolu uute kogemuste ning elementidega.

Nii on praegusel ajal „realism“ ja „romantism“ niivõrd tihedalt üksteisse põimunud (eriti Skandinaavias ja Inglismaal), et läheb raskeks öelda, kus lõpeb üks ja algab teine. Erilises seisukorras on olnud Nõukogude Vene kirjandus, kus valitsevaks kursiks on sots-realism (Stalini antud loosung). Mõõdunud nõukogude-vene kirjanikkude kongressil rõhutasid ometi mitmed kõnelejad (eriti äärmaade, näiteks Kaukaasia esindajad) just romantika vajadust. Peale selle kujunes kongressil üldiseks loosungiks: kunstipärane looming, tähelepanu pöörmine mitte ainult temaatikale, vaid ka stiilile, kompositsioonile. Niisiis ka Nõukogude Venes on märgata kallakut romantika poole, ametlikust kursist hoolimata. Tunustatumaks lüürikuks pole enam Demjan Bednõi, vaid Boris Pasternak.

Meil on nn. keskuriid saavutanud teatava rutiini, stabiilsuse, mida nad jätkavad eriliste eeskujude või äratuste otsimiseta. Pole märgata vajadust toetuda väliseeskujudele. Ent otsingute püsatumiseks peitub

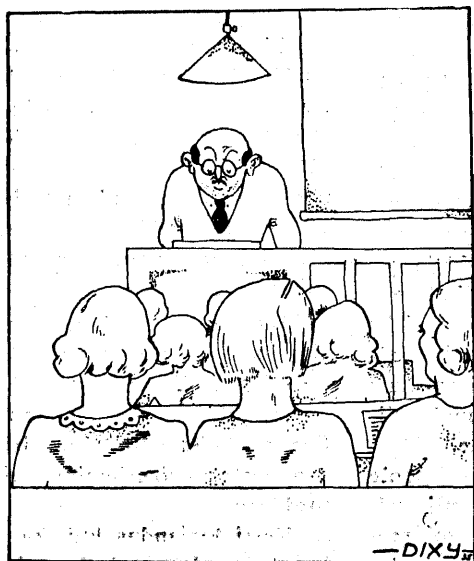
ka teatav hädaoht. Produktioon muutub tihti enesekordamiseks. — Välismõjude suhtes tahaks konstateerida, et soome kirjanduse mõju on meil olnud väike, võrreldes laiemaga publiku huvidega Soome kirjanduse vastu ja arvestades hõimsust.

Eesti kirjandustea duse saavutused hakkavad pikapeale juba avalikuks tulema. Esikohal peab nimetama A. Anni Kalevipoja uurimust, mille 1. osa on jõudnud ilmuda. On tehtud ka terve rida tublisid seminari- ja magistratöid. Neist võiks eriti nimetada K. Taevi arhiivuurimust „Eesti kirjandus kitsas väravas“ ja E. Laugaste auhinatud tööd „Eesti satiir sõnas ja pildis.“ Viimane imponeerib juba karikatuuride bibliograafiana — siis on registreeritud üle 1000 karikatuuri kirjanikest ja kirjanduslikest motiividest. Kahjuks on viimasel ajal vähenenud uurimuste kirjastamise võimalused (vähemalt Akademiilisel Kirjandusühingul).“

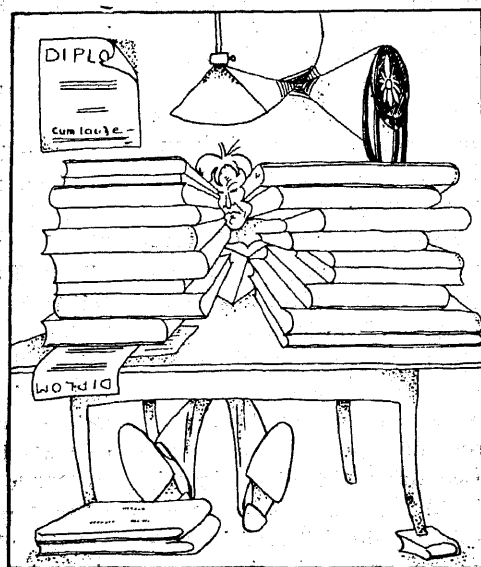
Johannes Semper:

„Isiklikult näen meil praegu jõukatsumist kahe tendentsi vahel: ühelt poolt levib univormeerimispüüe, teisalt rõhutatakse isiksuse

mutantur...

Ei vaadata enam professori välimust, vaid kuulatakse...

FUTURUM?
Kui evolutsioon vältab pidevalt...

printsipi. Kollektiivsuse-tuuled on vallanud peagu kogu Lääne-Euroopa — järelikult on väga internatsionaalsed. Võib öelda, et meil on rahvuslik omapära praegu võitlemas internatsionaalse massikultuse vastu. Seni on Eestis alati võitnud partisanid. Usun, et ka jõukatsumises omapära ja internatsionaalse rahvuslus-psühhoosi vahel veelgi tugevamaks kasvab vaimline partisanlus. Väikeses riigis peab ju igaüks tugev olema. Massiksaaamine ja massiks-painutamine ei kisu üksi vaimselt alla, vaid on hädaohtlik ka riiklusele, sest et hõlbustab alistumist ükskõik millise võõra vägivalla alla. Vaimsus, arukus, kriitiline pilk, sallivus vastavaadete suhtes, üldse vaadete multivormsus — see on iseseisvuse loomulik tugi. Rahvusluse suurim hädaoht peitub ta täsapügamises. Rahvustunde äge lõkkehupumine ajal, mil pole välist ega sisemist hädaohtu, on möödunud nähtus, nagu kunagi mood. Tõeline patriotism puhkab iseenesest võimsalt ja võib vägitugisid korda saata. Püsivam rahvustunne juurdub sügavamal, avaldub tegudes enam kui pealiskaudses joovastuses. See rahvustunne pole vastuolus vaimusega, vaid on selle lahutamatu element.

Meie nõudlikumas lugejaskonnas on nähtavasti juba tulemas pööre oma kirjanduse kasuks. Nn. kirjandusekriis on möödas; sellejuures tuleb küll arvestada, et kirjanduses vähenevad uljad žestid teatava reaktisiooni survel, et mõni liik sureb koguni välja — näiteks satiiriline novell, epigramm.

Võib arvata, et autorite hulgas hakatakse tootma kirjandust nn. sotsiaalse tellimuse järele. Säärasel toodangus võib leiduda head, nagu teataval määral näitavad meie senised ajaloolised romaanid. Aga võib ette näha, et tekib ka mõnesugune kroonukirjandus. Siin õpetab kirjanduseajalugu küllalt selgesti, et püsivaid väärtusi selletaolise hulgas kohtab vähe. Püsivad kirjandustooted on aga palju tähtsamad

kui silmapilgu nõudeile vastavalt kirjutatud teosed. Kirjandus, mis pole valmistatud otse nõude peale, saab kujuneda rahulikumat, küpsemat — näiteks meil praegune luule ja novellistika. Draama järgi oli suur nõudmine, ja neid ilmuski läinud aastal tervelt 30 — aga mitte ühtki korralikku, püsijäävat.

Kuna suurem osa kirjanikke võtab oma ülesandeid juba väga tõsiselt — eriti lüürika, novelli, romaani alal — siis võib loota, et lõpuks ka draama saab nõudlikuma käsitlemise, et ta vastab „vaimlisele tellimusele“. On ju rahvusliku komöödia õitseage meil juba möödas.

Meie kirjanduse liikidest on romani esilenihkumise tõttu varju jäänud luule ja novell. Mis need liigid kaotavad populaarsusest, seda nad võidavad küpsusest. Läinud aasta luuletase püsib kõrgel, samuti novelli oma. Novellikirjanik teab, et ta kirjutab kitsale ringile ja võib sellepärast paremini kujundada, käsitlest väärtuslikuks teha.

Isiklikult hindan kirjanduses väga kõrgelt teatavat elulähedust — reaalsuse täpset jälgimist kõigis ta üksikasjus. Kui see on seotud vormi kindluse ja aine läbikujundamise jõuga, siis säärane tihendatud realism on väga tarviline ja tervitatav. Eduks see suunas on meil praegu olemas välised eeldused — teatav rahunemine aja-meeleolus, üldsuse elus. Pole enam närvilikkust, mis kutsus esile romantilise hüplikkuse ja ka pealiskaudsuse (eksi- ja impressionismi), üldse sisu väljaehitamise tõve. Meil on eeldusi aine lihtsamaks käsitlemiseks — ja see on paratamatult ühenduses realismiga. Lähem tulevik on Eestis rohkem tüseda ja asjaliku kui romantiliselt õilmitseva kirjanduse pära. Realismisse võiks vahest lisanduda ennemini klassitsismi elemente kui romantikat; neid on märgata siin-seal meie viimase aja luules, novellis, jne.

Püüdu klassika tasakaalu poole võiksiki pidada ideaaliks; nii vabuksid edasi-tagasi hüplemisel realismi ja romantismi vahel, mis ta-

kistavad püsivama ehitust. Poleks ime, kui antiteesidest saaks kord süntees — klassitsistliku suuna näol. See klassitsism ei oleks mitte niivõrd seotud abstraktsete kaugustega kui elu enda nägemisega. Klassitsismi tuleks mõista kui vormi — välist ja seesmist.

Huvitav sümptoom sees suunas on H. Talviiku luule, milles vormikindlus ühineb naturalistlikkude ja romantiliste elementidega; sisekaost ületatakse siin vormimise kaudu.“

K. A. Hindrey:

„Meie iseseisvusaja kirjanduses võib konstateerida rapiidset edu võrreldes varasemaga. Omal ajal oli ränk vaadata meie kirjandusele, kui tulid kodumaale mujalt.

Mis puutub praegu kirjanduses maad võtvasse programmilisusse, siis tuleb arvestada, et igal rahval on isamaaline ühinemine tarvilik. Teine küsimus on isamaalikkuse suhe kunstiga. Siin maksab credo: ei ole ühtki ala, mida kunst ei võiks käsitleda. Kui üks rahvas eriliste ainete käsitlemist vajab, siis võib sellele ka vastu tulla — kunstipärasuse piirides. Näiteks prantsuse katoliiklaste tendentslik kirjandus on kunstiliselt tihti väga kõrgetasemeline.

Isiklikult olen täitnud mõningaid lünki meie kirjanduses. „Vikerlastega“ katsusin anda histoorigilist — järelikult ka patriootilist — žanri. Nüüd on märgata paljude kirjanikkude juures hiiglahuvi ajaloo vastu! Üldse on meie kirjanikkudel olnud vähe julgust teha midagi kunsti pärast; on aina viibitud sisemaiste voolude mõju all. Puberteedi ajajärg kirjanduses on mind alati šokeerinud.

Meie kultuuri rahvusvaheline positsioon on kindlustatud, kui peame kinni lipukirjast: tee head kunsti kõige ausama tahtmisega. See on kõik. Näiteks lätlaste ja soomlastega võistlemine pole meile probleem.

Eesti kirjandus kui ka kujutatav kunst igatahes seisab valge rassi

Liivi hõimust

Sini-valge-rohelises — meri, liiv ja mets, kajastub lipuvärves kõrgeisse liivaluiteisse kuhjunud ranna omapära. Nii see on — Kuramaa läänerrannik Luuz'ast kuni Kuolka küalani. Tumedad männimetsad, avar liivi meri. —

Eelmiste aastate eeskujul viidi ka tänava jaanuari alul Akad. Hõimuklubi poolt jõulukinke liivi keelt õpivaile liivi lastele. Läti haridusotsiaalmiinisteeriumi korraldusel peeti liivi külades seekordsed koolijõulupuud ühiselt lätlastega. Läti valitsuse poolt oli kingituspakk igale lapsele — nii lätlastele kui liivlastele. Pakid sisaldasid mitmesugust riidevarustust. See oli õieti esimene seesugune Läti valitsuse toetusking liivi lastele. Võimalik, et see aitab parandada vahekorra pienevust lätlaste ja liivlaste vahel.

kultuurilise taseme kõrgusel. Üleulatavad suurusid meil praegu ei näe — küll aga päris häid töötajaid, keda võib tunnustada iga teise rahva töötajate kõrval.

Viletsam, õieti väga vilets on meil kunsti leviku — turu — küsimus. Meil pole härrastüüpi kirjannikke, kes võib luua muretuna ja lubada endale uute kogemuste ning ainstiku hankimist. Meie kirjanikest on kõik omal kulul välismaile käinud, mis enamasti vist pole kuigi kerge läbi viia. Omal ajal olen eitanud kunstitoetuse aparatuuri, öeldes: igamees peab end ise läbi lööma. Nüüd olen oma arvamust muutnud; kui süüa ei ole, siis sa läbi ei löö. Suur jõukultus ei anna (vähe-malt pikema aja vältel) nii häid tulemusi kui väiksem.

Ma pole revolutsionäär — kuid ei poolda kultuurielu liigset tasulilitamist; pole ka kunsti pühitseja, ent arvan: iga tõsine kunstnik elagu oma seesmisele veendumusele.

Liivi rand.

Akadeemilise Hõimuklubi esindajad võtsid osa jõulupuust Iira (Lielirbe) koolimajas möödunud kolmekuningapäeval. Koos oli umbes 150 liivlast. Iira koolis õpib 30 liivi last, seega ligikaudu 75 prots. kogu kooli lastearvust. Neile jagati Akadeemilise Hõimuklubi poolt saadetud kingid kätte jõulupuul all. Teistele küladele toimetab kingid kohale liivi rändõpetaja hra Mart Lepste. Üldse viidi pakikesi 120 lapsele. Pakid sisaldasid riidevarustust ja koolitarbeid.

Jõulupuul vaimuliku talituse pidas Eesti Ingeri õpetaja Erviö liivikeelse jutluse ja laululehtedega. Eeskavalises osas esinesid lapsed liivikeelsete laulu- ning deklamatsioonietekannetega.

Säärase Akadeemilise Hõimuklubi väikese toetuse ja isikliku kontakti näol on suudetud luua moraalselt tuge liivlaste iseteadvuse ning rahvustunde säilitamisel. Tähtis on isiklik kontakt ja õhutus. Liivlased oskavad seda hinnata. Teadmine, et nad pole mitte ükski piki randa laialipaisat külades, annab jõudu võitluseks vaba rahva kultuuri ja iseolemise poole. Kuna liivi hõimule nii kee-

lelised kui psühholoogiliselt lähimad on eestlased, siis on eeskätt meie kohus ulatada abistavat kätt.

Liivlaste tänapäevast võiks öelda: majanduslik olukord on raske. Umbes 80 prots. rannaelanikest on kalurid, ülejäänud 20% elatuvad põllust. Maa on liivane ja kehv, mis nõuab alalist väetamist meremudadruga. Suurema osa võtavad oma alla soised heinamaad. Magistraalkraavi kaevamiseks puudub raha. Talud on enamikus pisikesed. Ainult paar talu — üks Iira, teine Luuz' külas — on suuremad, kumbki umbes 150 vakamaad.

Liivlastest õpivad praegu Helsingi ülikoolis liivi rändõpetaja M. Lepste kasutütar L. Reinvald keeleteadust ja Liivi Haridusliidu esimehe Vaalgamaa poeg usuteadust. Viimastest loodetakse saada liivi pastor.

Liivi kirikuküsimus on soomlaste kaasabil leidnud esialgse lahenduse. Nimelt on aastate eest hakand liivlaste usuelu eest hoolitsema Soome Misjoni Selts. Nüüd käib juba pikemat aega Eesti Ingeri õpetaja Erviö liivlastele omakeelseid jutlusi pidamas. Pastor Erviö käib aastas 5—6 korda Liivis, peatudes igakord umbes 2 nädalat. Pastor Erviö jut-

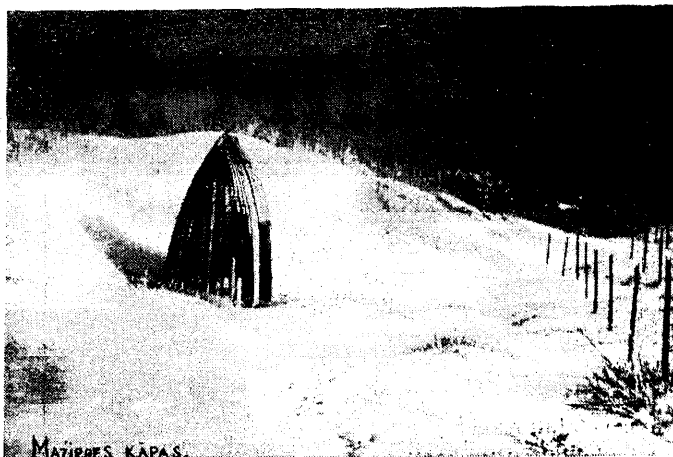
lustab igas külas. Kahtlemata on sel suur positiivne mõju väikehõimu rahvuse ja keele püsimisel.

Juba aastaid on olnud liivlaste suursooviks oma rahvamaja. Pike-mat aega on Liivi Haridusselts kogunud raha selle ehitamiseks. Vastavate eelkalkulatsioonide põhjal läheks rahvamaja ehitamine maksma 55.000 latti. Praegu on raha koos üle 12.000 latti. Rahalist toetust on saadud peale muu ka Eestist, Soomest, Ungarist. Selle rahaga on ostetud krunt, telliskive ja puumaterjali. Ehitusega taheti algust teha möödunud talvel. 1933./34. a. talv oli aga nii lumevaene, et ei saadud teostada vundamendikivide kohalevedu. Kuna rannikul maakive pole, tuleb vundamendikive vedada kaugemalt. Ehitusplats on Ires (Mazirbes). Kohaleveetud materjal on kaetud katusega.

Kuuldavasti on nüüd kohalikud läti organisatsioonid hakanud huvi tundma Liivi rahvamaja vastu. Nimele on kohalik läti haridusselts, kalameeste selts ja kaitseliit läbi-rääkimistesse astunud Liivi Haridusseltsiga, ehitatagu maja nelja peale ühiselt. Sel puhul oleks võimalik ka valitsuse toetus. Küsimus peab selguma lähemal ajal. Esiteks, kas liivlased ise sellega lepivad ja teiseks — kas on kompromissiga nõus senised toetajad.

Mazirbe, kuhu kavatakse ehitada rahvamaja, on alevik. Elanike arv 500, kellest liivlasi umbes 350.

Liivlastel ilmus varem oma ajakiri „Liivli“, mida toimetab Karl Stalte, kes on ühtlasi Liivi Haridusseltsi raamatukogu juhatajaks. Viimane „Liivli“ number ilmus septembris, mil oli ajakirjanduse kohta maksev veel eeltsensuur. Viimasest numbrist tõmbas tsensor maha pr. L. Vesterise artikli, millest liivlased poleks kunagi uskunud halba. Prae-

Vanadest paatidest valmistatud pesukoda

gu maksva järeletsensuuri tõttu on „Liivli“ ilmumine ajutiselt katkestatud. Võib muidu kaela tuua ebameeldivaid sekeldusi ja trahve. „Liivli“ sisaldas: kultuurajaloolisi märkmeid liivi rahvast, teateid liivi küladest, mälestusi ja vaimuliku osa.

Liivi kõstril ja luuletajal Karl Staltel on valminud uue testamendi liivikeelne tõlge. Trükis on praegu Matteuse evangeelium. Trükkimist raskendab liivi ortograafia mitmekesisus ja ebajärjekindlus.

Kirikuõpetajal Erviöl on tõlgitud liivi keele 103 vaimulikku laulu. Lauluraamatu kirjastamiseks puudub raha.

Ametlike andmete järele elab praegu 1500 liivlast. Liivi rändõpetaja Mart Lepste väidab selle arvu tõusvat 2000-ni. Viimase rahvaluugemise ajal olla mitmed liivi perekonnad välja jäänud.

Liivi asustused on segunenud Läti asustustega. Selleks on suurel määral kaasa aidanud maailmasõda. Liivilisem küla on Sikrag. Liivlaste ülekaal on ka Ire, Košragi ja Pitragi külates. Kõige vähem liivlasi elab Kuolka külas. Kõik 12

küla asuvad piki randa. Külade vahemaa on küllalt pikk. Nii näiteks Kuolkast Iresse on umbes 20 km. Liivi keelt õpetatakse lastele seitsmes koolis. Neljal külal on oma koolimajad, kolmel asub kool taluhoones. Liivi keele õpetajaks on kõigis koolis rändõpetaja M. Lepste. Igapäev töötab ta ise koolis, sõites vahemaad hobusega. Õppeaasta vältel on tal hobusega sõita 4982 kilomeetrit.

Paljud liivlased oskavad eesti keelt. Sõja ajal on vanemaid liivlasi olnud Eestis maapaos. Kalastamisel on praegugi kokkupuuteid saarlastega. Sellest eestlast tähistav üldnimetus „saarli“.

Praegu on Liivi haridustegelastel kavatsus korraldada tuleval suvel Saaremaal, Sõrves, Liivi-Sõrve ühine laulupidu. Sellega tahetakse uuendada liivlaste ja saarlaste sõprussidemeid, mis enne maailmasõda olid väga tihedad. Pole ju neid lahutav Irbeni väin kuigi lai. Selge ilmaga paistavad Liivi rannikule Sõrve metsad. Sõrve veelgi selgemini on näha luitelisisse randvallesse kuhjund Liivi rannaliiv.

Eti Sirg.

Muljeid kõnelennult Ingeri

Alati Vabariigi aastapäeva puhul kõnelendude korraldamisel on olnud tulipunktiks kõnelend Ingerisse, kaugesse traataia ja mere vahelisse Eestimaa osasse hõimuvellide ingerlaste juurde. Kuna Ingerisse kõ-

nelendu sõitjatele peale harilikku kõnelennu ülesannete seltsivad veel ülesanded hõimutöö ja rahvaste lähendamise suhtes, on püütud Ingerisse saata ka hõimutöös kompetentseid isikuid ja tugevaid ette-

kandevõimelisi gruppe. Samuti tuleb kõnelejatel Ingeris alati arvestada kohalike olukordi ja tegureid, mis määravad sealset meeleolusid.

Eesti-Ingeri, umbes kahetuhanda elanikuga ingeri rahvusest asub Ees-

timaa kirdepoolses sapis eraldatult traataiaga ingerlaste maa-alast, mis allub idanaabrile ja mis on palju kordi suurem Eestile alluvast Ingeri osast. Kolmnurkse maa-ala teist külge uhub meri. Rahvas elab seitsmes külas. Keel on soome keelele väga sarnane, osatakse ka veel eesti ja vene keelt. Kokku on Ingeris kolm algkooli, Kallivere külas eesti- ja soomekeelne, Kullakülas soomekeelne ja Väikülas venekeelne algkool. Usult teevad ingerlased omavahel teravat vahet luteriusu „ingerlaste“ ja õigetuskude „ingerikude“ vahel.

Võrdlemisi tihedas kontaktis elavad ingerlased soomlastega, kellede ainelisel toetusel on ehitatud Kallivere külla puust kirik ja kellede poolt kingiti ka eelmisel aastal samale kirikule kell.

Eelmisel aastal sõitsid Ingerisse vaimse kultuuri päevade puhul kaks arvukat gruppi. Väikülla, kus elavad enamasti kreeka-katoliku usku „ingerikud“ ja kus asub venekeelne algkool, sõitis ENÜS-i kvartett ja kõneleja samast organisatsioonist. Kallivere külla, mis moodustab kogu Ingeri kultuurilise keskkoha, kus asub eesti-soomekeelne algkool umbes 100 õpilasega, kus asub ka ingeri kirik ja milline koht on kujunenud ingeri seltsielu keskkohaks, sõitsid aktusele kõnelema ksv. Okas korp. Filiae Patriaest ja ksv. Ott ja Karpov korp. Reveliast. Aktusel ja hiljem korraldatud pidul esinesid korp. Filiae Patriae kvartett ja tantsurühm, ning bajaani soologa ksv. Uuesson samast organisatsioonist.

Esimeseks tegelikuks raskuseks, millega Kalliveresse sõitjatel, nagu kõigil neil, kes siirduvad kaugematesse maanurkadesse, tuli kokku pörgata, oli pakane. Narva garnisoniülem oli saatnud Kalliveresse sõitjaid sinna kohale toimetama küll kolm hobust reega, kuid ilma igasuguse soojendava varustusega, ja kuna oli 15 kraadi külma, paistis 17-kilomeetriline sõit Kalliveresse harilikus linnarõivastuses olevat hädaohtlik oma tervise suhtes. Õn-

neks oli aga mõnedel kõnelennust osavõtjail tutvusi Narvas ja lakkete prouade kaasabil oli varsti kohal pool koormat kasukaid, sülle, vilte ja käpikuid.

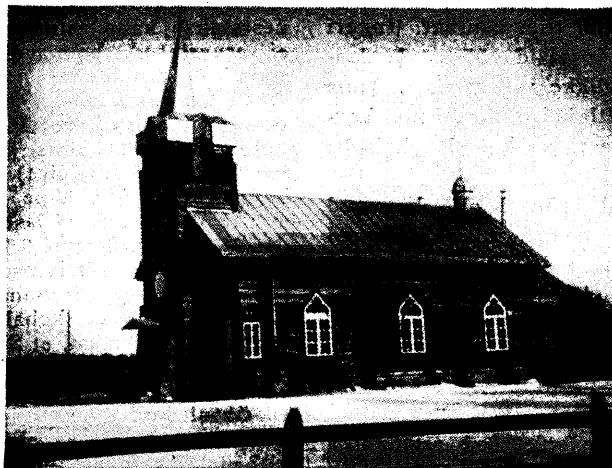
Kolmetunnilise sõidu järele kauris külmanult päralt jõudes tuli esialgu leppida ainult oma algatusvõimega ja varemalt kuulnud näpunäidetega, kuna kohal vastuvõtmas ja teedjuhatamas polnud kedagi, sest oli kohale jõutud ootamatult vara ja rahvas oli kõik kirikus kuulamas Narvast kohale sõitnud õpetaja jumalateenistust. Okupeeriti siis kiiresti üks klass koolimajas, jäeti suuremad kasukad sinna ja mindi kirikut vaatama, mis kui puuehitus köitis huvi. Kirikus olid juba sõbrad eelmiste kõnelendude aegadel saanud teada võõraste saabumise ja tulijatele ruttas teretulemast ütlema salk gaide, kes ja ka veel teised noorema generatsiooni esindajad, jäid meie suuremateks sõpradeks kogu Ingeris olemise ajaks. Võõrad võttis oma hoole alla kohalik algkooli õpetaja, tehes päris mugavaks viibimise Ingeris.

Omapäraselt mõjus aga kuuldus, et kohaliku algkooli õpilastel polevat lubatud tulla aktusele. Kuna paistis, et noorem generatsioon oli eriti huvitatud võõrastest ja tahtis näha „pilliga preilit“, s. o. bajaani solisti, siis pöörduiti selles küsimuses algkooli juhataja härra Thaluse

poole. Selle härra lakooniline vastus oli, et tema õpilastel polevat tarvis tulla Vabariigi aastapäeva aktusele, kuna tema ise olevat pidanud neile aktuse eelmisel päeval koolis. Kui sellele uudisele täiendavat seletust oodati, tõusis herra algkooli juhataja püsti, pööris selja ja hakkas aknast välja vaatama, nii et tuli lahkuda vaikselt. Pakitsema jäi küsimus, kuidas siiski sellisel piiriäärsel maa-alal, kus idanaaber on vägagi aktiivne oma mõju levitamise suhtes, leidub kultuuritegelasi, missuguste hulka kuulub ka algkooli juhataja, sellise maailma-vaatega. Vahejuhtumisele pani krooni pähe asjaolu, et herra Thaluse isiklikult puudus kogu Ingeri eestimeelse seltskonna poolt korraldatud Vabariigi aastapäeva aktuselt, kuigi see peeti samas majas, kus elas tema.

Aktus ja järgnev pidu õnnestus hästi. Kohaliku algkooli ruumikas saal oli täis rahvast, keda jätkus veel lahtiste uste taha koridoridesegi ja kes aplausidega aktsepteerisid Tartu võõraste külakosti kõnede ja ettekannete näol.

Sirge kujuna ingerlaste seast paistis silma ingeri seltsi esimees herra Antti Haraka, kes oma kõnes rõhutas, et ennem ei saa ükski ingerlane mingil pidustusel ega tähtpäeval rõõmus olla, enne kui pole

Kallivere kirik Ingeris.

SELL'i IV taliolümpiaad

Suomi-Eesti-Lietuva-Latvija järjekordset taliolümpiaadi peeti Riias 16. ja 17. veebruaril.

Eesti meeskond, arvult 18 inimest ühes esindajaiga saabus Riiga juba reede õhtuks. Peale õhtueinet Üliõpilassöögisaalis mindi puhkama. Laupäeva hommikul algasid võistlused iluuisutamise ja kavas oli koolisõit. Samal ajal algas Siguldase (18 km Riias) kombineeritud suusatamisvõistlus 18 km + hüpe. Kell 13.30 toimus Eesti hokimeeskonnale kohtumine Läti „Ülikooli Spordiklubiga“. Võitsid lätlased võrdlemisi ülekaalukalt — 7:1, kusjuures mängu käigu järele otsustades oleks võinud oodata veidi tasavägisemat tagajärge. Mainima peab Läti meeskonna head söötetähti, kuna meie meeskonnale kokkumängu peaaegu puudus. Takistava asjaoluna võib märkida liiga pehmet jääd.

Peale lõunat algas 500 m kiiruisutamise võistlus. Kuna Soome võistlejad ei olnud veel kohale jõudnud, siis peeti võistlus ainult lätlaste ja eestlaste vahel (leedulaste osa ei võtnud). Esimeseks tuli läti koolipoiss Berzins, kelle tagajärge aga üldkokkuvõttes ei arvestatud. Eestlane Mitt saavutas kuuendat korda tagajärge — 47,4 sek.

Järgmisel päeval toimus pidulik olümpiaadi avamine Läti haridus-

ministri prof. L. Adamovičsi poolt. Järgnes iga maa esindaja kõne, ning Läti hümni helide saatel tõmmati masti SELL'i olümpiaadi lipp. Paraadmarsil defileerusid meeskonnad lippudega kõrgete külalistest eest, kellele hulgas ülikooli rektor prof. J. Auškaps, vägede juhataja kindral K. Berkis, üliõpilasasjade prorektor Fr. Celmiņš j. t.

Ametlikule avamisele järgnes kohe jäähokimäng Läti ja Leedu vahel. Võrdlemisi aeglase tempoga mängus võidab Läti — 4:2. Mõlemad meeskonnad näitasid peaaegu võrdset mängutehnikat. Samal ajal peeti ka kiiruisutamise võistlusi 1500 ja 3000 m distantsil. Soome kiiruisutaja Ruissalo oli lennukil päralt jõudnud ja võistles nüüd kaasa, tulles kõigel kolmel kaugusel esimeseks.

Meie suusatajad — Keerd, Mõtlik ja Schniker olid juba hommikul sõitnud Siguldasse, kus toimusid suusatamisvõistlused. Eelkõige tuleb nentida väga halbu ilmastikuolusid — ainult 1 kraad külma, kusjuures eelmised kaks päeva oli sula olnud. Ka maastik ei olnud sugugi kerge meie lausikmaaga harjunud suusatajatele. Palju pöösaid, künkaid ja mägesid. Sagedasi mäkketõusmisi ja pöörded kitsastel radadel. Ka tuleb märkida ebaõnne loomisest, kus meie suusatajad pidid esimestena väljuma. Meie võistlejaist tulid kohtadele Keerd ja Mõtlik, kuna Schnikeril murdusid suusad kuuendal kilomeetril. Kolmele esimesele kohale tulid soomlased, kuna aga kehtivate määruste järele arvestatakse kahe esimese aegu, siis ei arvestatud kolmandaks tulnud soomlase Lindkvisti tagajärge ja Eesti saavutas seega kaks punkti enam. Kombineeritud 18 km suusatamisvõistlusest, mis koosnes kahest osast: 15 km (sic!) suusatamist laupäeval ja üks hüpe pühapäeval, võtsid osa ainult lätlased, saavutades 15 punkti. Samuti 6 km suusatamises naistele võttis osa ainult üks läti naistudeng. Suusahüpetel tulid kahele esimesele kohale lätlased, hoolimata asjaolust, et Soome võistleja Hovi saavutas suurima hüppekauguse 33 meetrit.

Õhtul kell 18.00 toimus kohtumine Eesti-Leedu vahel hokis. Mängiti elektrivalgusel, mis mõjus mängu käigule takistavana. Võistlus lõppes Eesti kasuks — 3:2. Esimene

kolmandik mängiti tasavägist mängu Leedu väikese ülekaaluga. Teisel ja kolmandal kolmandikul on eestlased juba väljal peremehed. Silmapaistvad olid Simtmann, Ärman, Jakobson. Eriti märkima peab väravavaht Tiitso tublit esinemist, kes kriitilisemal hetkil ei kaotanud külma verd ja suutis takistada peaaegu kindlaid väravaid.

Tagasi sõideti esmaspäeva hommikul. Esindajaina võtsid olümpiaadist osa ksv! ksv! Sitska (SELL büroo) ja Pals (keh. kasv. toimk.) ning ülikooli võimlemisõpetaja A. Kalamees.

Tehnilised tagajärjed:

Iluuisutamine naistele.

1. Klavina	(La) 84,45 p.
2. Markus	(E) 74,72 „
3. Dreimane	(La) 62,89 „
4. Paplaskaite	(Li) 65,24 „
- (võimalikust 100 punktist)

Iluuisutamine meestele.

1. Ignatavičius	(Li) 162,35 p.
2. Tubelis	(La) 138,01 „
3. Apinis	(La) 131,65 „
4. Zeikus	(Li) 131,52 „
5. Daniel	(E) 133,99 „
6. Klavins	(La) 106,10 „
- (võimalikust 200 punktist)

500 m kiiruisutamine.

1. Ruissalo	(S) 46,7
2. Mitt	(E) 47,4
3. Kiršteins	(La) 54,5
4. Eipurs	(La) 55,4
- Väljaspool võistlust Berzins (La) 46,5.

1500 m kiiruisutamine.

1. Ruissalo	(S) 2.33,2
2. Mitt	(E) 2.34,2
3. Kiršteins	(La) 3.02,2
4. Eipurs	(La) 3.07,4

3000 m kiiruisutamine.

1. Ruissalo	(S) 5.28,0
2. Mitt	(E) 5.32,4
3. Kiršteins	(La) 6.31,9
4. Eipurs	(La) 6.45,4

15 km suusatamine.

1. Mikkonen	(S) 1:21.33,2
2. Merus	(S) 1:22.30,6
3. Riekstiņš	(La) 1:32.23,4
4. Jansons	(La) 1:33.51,4
5. Keerd	(E) 1:45.44,2
6. Mõtlik	(E) 1:56.16,4
7. Rusars	(La) 1:58.07,6

Väljaspool võistlust Lindkvist (S) 1:25.17,2.

vabad kõik ingerlased ka teiselt poolt piiri vägivallavalitsusest.

Rahva suhtumine Tartu külalistesse oli hea. Võõraste ettekanded kutsusid välja tugevad aplausid ja pidu lõppedes oli tekkinud rahva ja külaliste vahel tihe kontakt. Ingeri noormehed õpetasid võõrastele daamidele kohalikke rahvatantse, kuna meeskaasvõitlejad pidid mitmel korral maitsema rahva kutsel kohalikke rahvusjooke.

Järgmisel päeval oli kogunud võõraid ära saatma mitmedki uued tuttavad ja vahetaides viimaseid käepigistusi, jäi tunne, et rahvas, mis jäi maha, on tõelised hõimuvõlled ja riigustavad, hoolimata nende seas niiditõmbajate mustadest kavatsustest.

Caveant consules sed respublica ne detrimenti capiant.

E. Ott.

- 18 km suusatamine + hüpe.
 1. Gruzitis (La) 269,0 p.
 2. Liberts (La) 232,9 „
 3. Hermanovskis (La) 212,9 „

- 6 km suusatamine naistele.
 1. Ciekurs (La) 1.00,02

Suusa hüpped.

1. Kalejs (La) — 32 m — 211,6 p.
 2. Liberts (La) — 31 m — 203,8 „
 3. Hovi (S) — 33 m — 201,6 „

Jäähoki.

1. Latvija meeskond: Lapainis, Ozols, Vedejs, Blukis, Petersons, Jessens, Klāvs.

Võitis Eestit — 7:1 (2:1, 3:0, 2:0) ja Lietuvat — 4:2 (0:0, 4:0, 0:2).

2. Eesti — võitis Lietuvat — 3:2 (0:0, 2:2, 1:0).

3. Lietuva.

Punkte:

1. Latvija — 87 punkti.
 2. Eesti — 34 „
 3. Suomi — 33 „
 4. Lietuva — 18 „

Punktide arvestamisel käidi järgmise põhimõtte järel. Individuaalaladel: 1. koht — 6 punkti, 2. — 5 p., 3. — 4 p., 4. — 3 p., 5. — 2 p. ja 6.

Eesti võistlejate saabumine Riiga.

1 p. Meeskonnavõistlustel arvestati: 1. koht — 12 punkti, 2. — 9 p., 3. — 6 p. ja 4. — 3 p. Kõigist individuaalaladest võis osa võtta kõige

enam kolm võistlejat, kusjuures arvestati ainult kahe esimese tagajärgi.

Hg.

Üliõpilaskond ja informatsioon

Tihti on üliõpilasmajas kurdetud, et ajakirjandus annab vähe informatsiooni üliõpilaskonna tegevuse üle. Veel enamgi. Kurdetakse, et ajakirjanduses käsitletud üliõpilaskondlikke küsimusi on tihti avaldatud ilmselt, kui mitte otseselt pahatahtlikus toonis, siis ikkagi kaugelt mitte tõsioludele vastavas valguses. Selle ebasoovitava nähtuse põhjusi võime leida ühelt kui teiselt poolt, kuid oma süü ei puudu ka üliõpilaskonna organitel endil. Eks ole ajakirjanduse informeerimine üliõpilaskonna tegevusest, eriti nii palju kui see puudutab üliõpilaskonna ametlikke organeid, juhatusi ja toimkondi, olnud alati vaeslapse osas. Informatsiooni andmist, et see kujuneks kõigiti otstarbekaks ja tulemusrikkaks, on katsutud korraldada väga mitmeti. Küll on informatsiooni andmine üles võetud asjaajaja töötingimustesse, küll on see alakoondatud üliõpilaskonna esi-

mehe kätte, kuid ikkagi tikub si-depidamine lonkama ja järeldu-seks on igasugused arusaamatused ja ebatäppis üliõpilaskonna organite töö hindamine ja informatsiooni ebasoovitava vaatevinkli alla libisemine.

Nagu kuulda, on nüüd üliõpilaskonna juhatuses juhatuses kodukorra arutamise juures juba jälle uusi kavatsusi esitatud. Nimelt tahetavat informatsiooni andmist ajakirjandusele täielikult tsentraliseerida üliõpilaskonna esimehe kättesse. Ka toimkonna juhatajad ei võivat vastu võetava kodukorra käva alusel enam iseseisvalt, ilma enne seda üliõpilaskonna esimeest informeerimata, ajakirjandusele toimkonna algatustest, tööst ja kavatsusest andmeid anda. Mis põhjused sarnast tsentraliseerimist sunnivad läbi viima, on päris arusaamatu.

Omal ajal üliõpilaskonna pal-

galise asjaajaja instituudi ellukutsumisel oli asjaajaja üneks ülesandeks ja töökohustuseks nähtud ette ka ühenduse pidamine ajakirjandusega ning võimalikult tihe informatsiooni andmine üliõpilaskonna tegevusest. See paistis päris loomulik olevat, sest kahtlusetu on asjaajaja, kellel oma kindlad kõnetunnid, kättesaadavam kui mõned teised üliõpilaskonna tegelased, kes ometi tavalisel tööajal on kas seotud õpingutega või oma isikliku töö ja tegevusega. Ka oma teiste ülesannete tõttu on asjaajaja üliõpilaskonna asjades väga hea ülevaate omaja, tihti vahest parema kui üliõpilaskonna organite juhid ise, eriti uue edustuse ametisse astumise ajal. Ei ole senini ka kuulda olnud nurinat asjaajaja poolt antud informatsiooni üle ajalehemeeste seas. Milleks siis niisugune üli-centraliseerimine?

Võib arvata, et teine kord on

AKADEEMILISI TEATEID

Ülikooli lõpetasid.

USUTEADUSKONNAS: Theodor Varblane.

ÕIGUSTEADUSKONNAS: Elmar Kangur, Elmar Kriisa, Ernst Kull.

ARSTITEADUSKONNAS arstidena: Leo Christianson, Elmar Jakobson, Nikolai Gromulitsky c. l.), Maria Ora (c. l.), Alice Paumees, Alfred Vekram.

FARMAATSIA OSAKONNAS: Leon Favre, Evald Keel, Hilja Soerd.

MAT.-LOODUSTEADUSKONNAS: Hans Laasi (c. l.), Hilda Otsason, Nikolai Palover (c. laude).

PÖLLUMAJANDUSTEADUSKONNA agronoomia osakonna lõpetasid: Elmar Haller, Andres Põllusaar, Johannes Reitel, Cerelius Ruus, Heinrich Steinhäus, Erna Traat, Sulev Viks.

KINNITAMISI.

Ülikooli Nõukogu otsusel ja HSM kinnitusel on senine loomarstiteaduskonna patoloogilise anatoomia kabinett ümbernimetatud Loomapatoloogia instituudiks.

HSM on lubanud finantsõiguse õppetoolile erakorraliseks professoriks kinnitatud dr. jur. J. Vaabel'ile jääda edasi majandusministeeriumi teenistusse.

Uueks diplomituid edasiõppijaks administratiivõiguse ja -protsessi alal kinnitati Paul Vihalem.

Ülikooli esindajaks Kujutava Kunsti Sihtkapitali esinduskogusse on määratud mag. V. Vaga ja Kehakultuuri Sihtkapitali esinduskogusse dots. B. Jürgens.

Tartu linna poolt moodustatud komisjoni turuhoone kavandite läbi vaatamiseks ja hindamiseks määrati ülikooli esindajana dots. J. Ainson.

Üliõpilaskonnal soovitav vahest mõne teate avalikkuse ette sattumise enneaegsust ära hoida. Sarnased tarvidused on arusaadavad. Kuid üks need ole täiesti erandlikud juhtumised, millede pärast ei ole veel tarvis seni-seid korraldusi ümber tegema hakata.

Eriti enne toetusnädalaid on käegakatsutav olnud üliõpilaskonnal lähedate sidemete puudumine seltskonnaga ja avaliku arvamise-ga. Mispärast on toetusnädalad tõeliselt olnud suurel määral üliõpilaste endi veeringute kogumine üliõpilaskonna fondideks? Üks viga peitub küll sellés, et ei ole kasutatud kõiki võimalusi seltskonna ja avalikkuse tutvustamiseks oma tegevuse ja kavatsustega. Ainult edustuse koosolekute ja mõnede muude pisiteadete ilmumisest ajakirjanduses on ometi vähe. Mõnelgi puhul tuleb aga lehemehel, eriti

viimasel ajal on seda juhtunud, otse kui detektiivil välja selgitada mõnda küsimust.

Kavatsetud informatsioonandmise koondamisel üliõpilaskonna esimehe kätte muutub olukord tõenäoliselt veelgi bürokraatsemaks.

Üliõpilaskonna juhatus peaks küll ajakirjandusega tiheda ühenduse pidamise küsimust võtna palju tõsisemalt kui seni ja omalt poolt kõik tegema, et mitte ühel heal päeval ei tuleks konstateerida üliõpilaskonna isoleerimist avalikust arvamisest ja seltskonnast.

Lõppeks on ka laiade üliõpilashulkade vastu otse kohustus, et üliõpilasmajas tegutsevad üliõpilaskondlikud organid võimalikult hästi ja tihedalt informeeriksid avalikkust oma kavatsustest, tegevusest ja päevaküsimustest. Ainult „Üliõpilasleht“ ei suuda ometi seda tühikut täita.

V. Pärtelpeog.

Patoloogia inst. noor ass. k. t. E. Jakobson kinnitati sama inst. noor. assistendiks. Teenistusaega pikendati närvikliiniku noor. assis. tendil A. Viidikul ja hügieeni inst. noor. ass-il A. Paumehel. Loomapatoloogia inst. aj. abij. A. Kriisa kinnitati veistehaiguste ja sünnitusabi kliiniku aj. noor. ass. k. t.ks, milliselt kohalt omal soovil lahkus M. Kuura. Eelmise asemele määrati aj. abijõuks A. Kipper.

Didaktilis-meetodilises seminaris avatakse põllumajandusliste ainete meetodika osakond käesolevaks aastaks, kus õpetama hakkavad prof. P. Kõpp ja agr. J. Ümarik.

HSM teatel on härra riigivanem 31. jaan. s. a. kinnitatud ülikooli Nõukogu esitel järgmised õppejõudude valimised:

1) Eradots. O. Maddisson — tehnilise mehaanika ja raudkonstruktsioonide korraliseks professoriks;

2) dots. dr. phil. nat. H. v. Perlitz — teoreetilise ja tehnilise mehaanika korraliseks professoriks;

3) dots. dr. phil. J. Kopvillem — keemilise tehnoloogia erakorraliseks professoriks;

4) eradotsent dr. phil. nat. R. Livländer — geodeesia dotsendiks;

5) prof. k. t. O. Daniel — edasi prof. k. t.ks metsakasvatuse õppetoolile 1. juulini 1939.

Ametisse kinnitati edasi sisehaiguste polikliiniku van. assist. dr. med. E. Mill.

Vaimu- ja närvihaiguste kliiniku aj. tööjõud arst L. Christianson kinnitati sama kliiniku nooremaks assistendiks; stud. L. Pruu aj. tööjõuks.

A. Perandi kinnitati edasi dipl. edasiõppijaks Eestimaa õiguse ajaloo alal.

Mag. agr. H. Luht kinnitati dipl. edasiõppijaks agraarpoliitika alal.

PROFESSUURIDE TÄITMISI ARSTITEADUSKONNAS.

Arstiteaduskond asub füsioloogia ja füsioloogilise keemia professori täitmisele; täitmisele asumise tähtpäevaks kinnitati 16. veebr. s. a. Õppetool

vabanes prof. A. Fleisch'i lahkumise. Ajutiselt on õppeülesandetajana töötanud sel alal eradotsent dr. med. M. Tiits'o.

ÕPPEMAKSUST VABASTAMINE.

Teaduskondades toimub õppe-maksudest vabastamise ja stipendiumite määramise palvete läbivaatamine. On esitatud palveid 513 ½ vabastamisvõimaluse ulatuses ja 307 stipendiumi palvet. Vabastamisvõimalusi on üldse 345, neist tuleb 128 nende üliõpilaste arvele, kes saavad stipendiumi ülikooli summadest. Peale selle on ligi paarkümmend erastipendiumi, millele on vastav arv palveid.

ÜMBERKORRALDUSI ÜLIKOO-LI PEAAHOONE ESISEL JA VES-TIBÜÜLIS.

1. Ülikooli tänav ülikooli peahoone kohal, kus alaline liikumine õige suur, on kitsas ja peahoone trepi ettepoole raskendatud kivimüüri mõjul, millega see tänav osa on kaheks poolitatud ja üks osa umbes meetri võrra kõrgemaks tõstetud.

Sellekohasel ettepanekul ning ülikooli arhitekti poolt koostatud kavanditel otsustas ülikooli valitsus lubada lammutada peahoone ees oleva müüri, pikendada praegust peahoone treppi alla tänav kõrguseni ning teha seal muid ümberkorraldusi, mis peahoone esise nägusamaks ning liiklemisele avaramaks teeks.

2. Teiseks lubas ülikooli valitsus peahoone vestibüülis ümberkorraldusi ja avardamisi ette võtta niivõrd, kui hoone seda võimaldab.

3. Ülikooli valitsus otsustas pöörduda Haridus- ja sotsiaalministeeriumi poole, lubada tunduvalt alandada ülikooli lastekliiniku ravimismakse, kuna kehvemad isikud ei suuda praeguste hindadega lapsi kliinikus ravimisel pidada.

KALEVALA 100-AASTASE JUUBELI

puhul korraldavad Akad. Hõimuklubi, Akadeemiline Rahvaluule Selts, Akad. Kirjandusühing, Akad. Emakeele Selts ja Eesti Kirjanduse Selts 28. veebruaril s. a. kell 8 õhtul ülikooli aulad

KALEVALA AKTUSE.

Kavas kõnesid, muusika- ja deklamatsiooniettekandeid,

VABARIIGI AASTAPÄEVA AKTUS.

Vabariigi aastapäeva puhul korraldatakse ülikooli aulad kell 6 p. l. aktus. Kavas: 1. koorilaul, 2. rektori avasõna, 3. kõne: dots. E. Kant — „Eesti Baltoskandia riigina“, 4. koorilaul, 5. Üliõpilaskonna esindaja kõne, 6. rektori lõpusõna, 7. riigihümn.

MOODUSTATI TOIMKOND KALEVALA PIDUSTUSTE KORRALDAMISEKS.

Meie vennasrahva, soome, rahvusliku suurepose „Kalevala“ loomispäevist möödub 28. veebruaril 100 aastat. Seda vennasrahva pidulikku suursündmust tahetakse ka Tartus vääriliselt mälestada ja sel puhul korraldada suurem „Kalevala“-aktus rahvale.

Päevakohase aktuse korraldamine on algatatud Akadeemilise Hõimuklubi poolt ja selle korraldustööist võtavad osa peale Hõimuklubi veel Eesti Kirjanduse Selts, Akadeemiline Rahvaluule Selts ja Akadeemiline Emakeele Selts.

Tegelike korraldustööde läbiviimiseks on moodustatud toimkond, kuhu kuuluvad Akad. Hõimuklubi esindajana Joh. Käosaar, Eesti Kirjanduse Seltsi poolt D. Palgi, Akad. Rahvaluule Seltsi poolt mag. E. Päss ja Akadeemilise Emakeele Seltsi esindajana õp. Arn. Kask.

KSV. B. TANTON AKADEEMILISSE KOHTUSSE.

Teatavasti lahkusid viimaselt edustuse koosolekul 1. veebruaril saksa, vene ja juudi vähemusravusest üliõpilaste esindajad pärast seda, kui ei võetud vastu nende ettepanekul üliõpilaste arvu piiramise asjus. Järgmisel päeval on Üliõpilasmajas omavahelisel jutuajamisel üliõpilaskonna loterii toimkonna töäjõudude juuresolekul toimkonna ruumides saksa vähemusravusest üliõpilaste esindaja üliõp. Boris Tanton väga üleolevalt kõnelnud edustuse koosolekust ja jutuajamisel nimetanud ka edustuse kaasliikmeid „aututeks“ ja „pättideks“. Asi sai teatavaks üliõpilaskonna juhatusel. Omal koosolekul 6. veebr. üliõp. Tantoni väljenduse kohta seisukohta võttes, on juhatus otsustanud esitada B. Tantoni käitumise Akadeemilise kohtu kui erapooletu organi selgitada ja arutada. Sellekohane otsus on tehtud teatavaks üliõpilasasjade prorektor H. Kruusile,

RAHVUSLIK KÖNELEND.

Eelmine aastate eeskujul korraldas üliõpilaskond selgi aastal kõnelennu, et süvendada rahvustunnet ja riigitahet. Kõnelejate ettevalmistamiseks korraldas Kultuurtoimkond rea kursusi. Kõnetehnikast rääkis Vilmar Adams, korraldades paralleelselt kõneharjutusi. Riigi- ja rahvusküsimusest kõneles prof. H. Kruus, majandusküsimustest Nurk.

Kõnelejaid sooviti õige rohkel arvul, samuti jutlustajaid. Soliste sooviti vähemal määral.

Kõnesoovid said viimseni rahuldatud. Jutlustajate puudusel jäid mõned üksikud kohad rahuldumata.

Suurematesse keskustesse sai hangitud kõnelejaid ka väljastpoolt ülikooli.

KULTUURTOIMKOND KORRALDAS LEEDU-ÕHTU.

20. veebr. s. a. korraldas kultuurtoimkond Leedu-õhtu. Üliõpilaskonna esimehe A. Meili avasõnale järgnevad kõned mag. E. Blumfeldt'ilt „Leedu kuningate ajastust“ ja ksv! I. Tõnissonilt „Leedu suurkunstnik M. K. Ciurlionis“. Leedu-õhtu lõppsõna ütles kultuurtoimkonna juhataja H. Pello.

Leedu-õhtu kontsertosas oli klaverisoolo ksv! L. Lestalt ja laule Akadeemiliselt Meeskoorilt.

AKADEEMILISE MEESKOORI KOOSOLEK.

Akadeemiline Meeskoor pidas oma peakoosoleku, mida juhatas koori esimees A. Tilk. Esitatud tegevusaruandest selgus, et kooril on möödunud tegevushooajal olnud 14 esinemist. Kui tegevusaastast maha arvata suvekuud, mil akadeemiline pere laiali, siis langeb õppeaja kuudele koori esinemisi 4—5, mis näitab, et koor on teinud tööd intensiivselt ja andumusega. Peale selle on koor läinud tegevusaastal vastu võtnud Läti üliõpilaskoori „Dziesmuvara“ ja Tallinna Meeslaulu Seltsi koori. Koori juhatab helilooja R. Ritsing.

Eelseisval tegevusaastal kavatakse anda rida kontserte ja korraldada kontsertball märtsikuus „Vannemuises“.

Koori juhatusse valiti esimeheks Sikk (uus), abiesimeheks H. Pärn, sekretäriks K. Sogenpits, laekuriks Joh. Arike, arhiivariks Tomson ja majandajaks Arn. Kotkas. Revisjonikomisjoni valiti A. Tilk, Tuvi ja Vahter. Koosoleku lõpul avaldati tänu koori senisele esimehele A. Tilgale tehtud hoolsa töö eest. Koosolek oli üksmeelne,

ORGANISATSIOONIDE TELU

EESTI KORPORATSIOONIDE LIIDU JUUBEL.

Märtsi lõpupoole saab Eesti Korporatsioonide Liit 20-aastaseks. Sel puhul tahetakse aastapäeva pidada suurema pidulikkusega. Juba on asunud aastapäeva pidustuste eeltoodele. Esialgse kava järele pühitsetakse 20. aastapäeva 23. ja 24. märtsil. 23. märtsi õhtul on kavatsatud Peetri kirikus liturgiline jumalateenistus, kuna järgmisel päeval — pühapäeval — on pidulik aktus ja õhtul kommerss.

Nagu teada, kuulub EKL-i 7 sunnemat eesti korporatsiooni.

EÜS. VELJESTO PÜHITSEB 15. AASTAPÄEVA.

2. ja 3. märtsil pühitseb EÜS Veljesto oma 15. aastapäeva. Laupäeval 2. märtsil kell 21 korraldatakse üliõpilasmajas koosviibimine seltsi liikmeile, vilistlasile ja kutsutud külalistele. Pühapäeval, 3. märtsil on seltsi ruumes kell 12 aastapäeva-aktus ja kell 19 omavahe-line koosviibimine.

KORP. ESTICA ESINDAJAD sõitsid korp. Lettonia aastapäevale. Korp. Estica on korp. Lettoniaga sõpruslepingus.

ÜS LIIVIKA KASIPALLITAJAD VÖISTLUSREISUL.

Valga ja Pärnu spordiorganisatsioonide kutsel tegid ÜS Liivika käsipallimehed võistlusturnee nimetatud linnadesse. 15. veebr. oli võistlus Valgas. Võrkpallis saatis Valga tulle meeskonna, mis koosnes peamiselt NMKÜ mängijaist. Esimesel geimil juhtis Liivika 7:5, siis tuli seisuks 8:8 ja lõppseisuks 15:13 Valga meeskonna kasuks. Teine geim oli Liivika kergeks saagiks 15:9. Kolmandal geimil oli Liivika kogu aeg ees, kuid siis luges kohtunik Joonase suurepäraseid tõmbed hoituks ja geim langes Valgale 15:12. Seega võitis Valga kogu mängu 2:1.

Järgneval korvpallivõistlusel, kus Valgat esindasid jälle peamiselt NMKÜ mehed (Laarman, Rosentok, Schmidt j. t.), ei saanud liiviklased alul harjuda väikeste saaliga. 10:10 juhtis Valga ja poolaeg lõppes 20:12 nende kasuks. Teisel poolajal

tarvitasid liiviklased aga maa-alakaitset ja sööt-söödumängu ja nii suutsid nad võita kogu mängu 40:28, kusjuures punkte saavutati järgmiselt: Yllö — 17 p., Linsi — 11 p., Tiedt — 9 p., Nugis — 2 p. ja Joonas 1 p.

16. veebruaril mängiti Pärnus Pärnu Poeglaste gümn. Spordiringiga. Võrkpallis võitsid liiviklased 2:1 (geimid 15:10, 15:17 ja 15:8).

Korvpallis läksid esimese poolaja lõpuks juhtima pärnulased tagajärgena 15:14, kuid teisel poolajal pääsid liiviklased ette ja võitsid ka kogu mängu 33:28 (punkte Yllö 17, Linsi 12, Tiedt ja Kiviselg kumbki 2).

17. veebruaril oli Liivika meeskonnal võistlus Pärnu Spordiklubi-ga. Võrkpallis võitis Liivika meeskond koosseisus Yllö-Tiedt, Joonas-Kukk, Nugis-Kiviselg kergesti 2:0 (15:13, 15:8), kuid korvpallivõistluses, mis otsekohe järgnes oli tunda tartlaste reisiväsimust ja nii kaotati turnee viimne võistlus tagajärgena 31:24 (poolaeg 14:15 Liivika eduks). Liivika meeskond tõi oma võistlusreisult kaasa parimad muljed, samuti oli ka meeste vastuvõtt nii Valgas kui Pärnus väga heasoovlik.

ÜS LIIVIKA SISEÜRITUSIST võiks mainida eelkõige vil. Herman Evert'i ettekannet teemal „Usk ja jumal“. Nimetatud ettekanne esitati vaidluskorras 13. veebruaril.

Ettekande teesid olid järgmised:

1. Objektiivne ja subjektiivne suhtumine küsimusse.
2. Usklik ja uskmatu inimene, kummagi teadvus, enesetunne, tegevus ja saavutised. Kas on soovitatav uskuda?
3. Usklikkuse seletusi ja põhjendusi. Usu alused.
4. Jumal, tema omadused, nõuded ja võimed.
5. Ebajumalad ja nende võitlemine elava jumalaga.
6. Kas ebajumalatesse uskumine on ebausku?
7. Kas võib olla jumalat usuta või usku jumalata?
8. Kokkuvõtteid ja järeldusi.

Ettekannet oli kogunenud kuulama hulk vilistlasi, kaasvõitlejaid ja külalisi, kellède hulgas nimetada

mag. theol. S. Aaslava, mag. theol. H. Masing, H. Niiler j. t. Vaidlused olid elavad.

Teisist peetud ettekandeist oleks mainida ksv. A. Jürri'se referaati „Üliõpilasselts Liivika välisuhted meesüliõpilasorganisatsioonidega ja nende kujunemisvõimalusi tulevikus.“

EÜS PÕHJALA TEGEVUST.

KELLA-VIIIE-TEE.

Pühapäeval, 3. veebruaril korraldas Selts kella-viie-tee oma ruumides. Osavõtjaid oli saja ümber. Külalisena viibis five'il Belgia saadik hr. Florent de Selys-Fan-son.

TALLINNA OSAKOND.

Tallinna tehnikumi sulgemise tagajärjel on likvideeritud EÜS Põhjala Tallinna koondis, selle asemele asutati 7. veebruaril Seltsi Tallinna osakond, kuhu kuuluvad kõik Tallinnas ja Nõmmel elavad kaasvõitlejad. Osakonna esimeseks vanemaks on ksv! Juhan Kuslap.

KÜLASKAIK ÜS LIIVIKALE.

Vastastikuste sõprusidemete süvendamiseks ja uute loomiseks külastati ÜS Liivika kutsel nende organisatsiooni neljapäeval, 14. veebruaril.

TALIPÄEVAD OTEPÄÄL.

16. ja 17. veebruaril peeti Seltsi esimesi talipäevi Otepääl. Sealne vaheldusrikas maastik soodustas kõigiti talipäevade head kordaminkut. Osavõtjaid oli keskmiselt.

ÜVL'I REFERAATÕHTU.

Üliõpilasseltside Vilistlaskogude Liidu korraldusel toimus EÜS Põhjala ruumides, teisipäeval, 12. veebruaril käesoleva semestri esimene referaat-koosolek. Kõneles dr. jur. N. Kaasik teemal — „Plaanimajandus“. Kokkuvõetult ütles referent järgmist:

Plaanimajandus on uuemal ajal laialt tarvitav mõiste, mille sisu kohta on aga palju lahkarvamisi. Ajalooliselt on ta kujunenud vabamajanduse, kui individuaalse ja vaba tegevuse vastandiks, mis taotleb ühiskondlike huvide säästmist vabamajanduse sotsiaalsetest pahedest. Kuna vabamajandus tugineb lõpptulemuses individualismile, on plaanimajanduse aluseks kollektivism. Plaanimajanduse teostamise viise on palju, neist olulisemad: 1) riikliku ja kommunaal-majanduse ellu-

kutsumine üldühiskondlike tarvete rahuldamiseks, ja 2) eramajanduse normimine selles ulatuses, kui seda nõuab vabamajanduse sotsiaalsete pahede kõrvaldamine. Normatiivselt teostub plaanimajandus, ehk riigilt juhitud majandus, riigi poolt antud eramajanduslikku tegevust kitsendavate seaduste kaudu. Sotsiaalse ohu kõrvaldamine on sealjuures sihiks, mis määrab riikliku vahelesegamise ulatuse, mis ei tohi, muuseas, küündida eraalgatuse hävitamisele. Mõisteliselt ei seostu plaanimajandus teatava, näiteks korporatiivse või kommunistliku riigikorraga, vaid on mõeldav igasuguse riigikorra juures, näiteks ka demokraatlikes ja individualistlikes Ameerika ühendriiges.

Referaadile järgnes seltskondlik osa teelaua ja tantsuga. Osavõtjaid oli tavalisest rohkem, ulatudes ligi 120-ni.

Edaspidi kavatakse korraldada selliseid referaatkoosolekuid iga kahe nädala tagant. Järgmine referaatõhtu toimub teisipäeval, 26. veebruaril. Refereerib R. Räägo teemal „Brutus, Cassius ja Antonius Shakespeare'i komöödias „Julius Caesar““.

KORP. UGALA TEGEVUSEST.

Korp! Ugala pidas 1. veebr. Tallinnas kommersi, milline oli seoses konvendi Tartu pere traditsioonilise külaskäiguga Tallinna koondisele ja 2 vanema vilistlase sünnipäeva pidustustega. Nii pühitses oma 50 a. sünnipäeva vil! dr. Adalbert L ü b e k, kelle isikuga pidedustub suur osa korporatsiooni varasemast ajaloost: ta on olnud korp! Frat. Estica asutaja liige ja selle radikaalrahvusliku tiiva juhina sealt lahkudes, asutas ühes mõtteosalistega korp! Ugala, olles selle esimene esimees ja esimesena ülikooli lõpetades ka esimene vilistlane. Kõige selle tõttu on vil! Lübekil suuri teeneid korp! Ugala ideoloogilise suuna määramisel. Samal ajal pühitses oma 60. aasta sünnipäeva vil. dr. J a a n M a s i n g, kelle isik kehastab ürgjoolist töötahet ja energiat. Tootsedes peale arstikutse paljudes seltskondlikkudes organisatsioonides, kus ta töö täit tunnustust on leidnud, on ta osavõtnud ka poliitilisest elust, olles Tallinna linnavolikogu liige, rahvasaadik Asut. kogu päevist kuni tänaseni ja vabariigi valitsuse liige 1927. a. Kirikutegelaseks on kauemat aega konsistooriumi ilmalik president.

Konvendi otsusega 21. jaan. 1935 kohustatakse kõiki oma liikmeid

eestistama oma vöörapärased perekonnanimed. Samuti on peale lühikest vaheaega, mille kestel kaitseliitu kuulumine

loeti soovitavaks, kaitseliitu kuulumine ja kaitseliidu tööst aktiivne osavõtt uuesti sunduslikuks teatud.

Üliõpilasorganisatsioonide juhatusi pro I sem. 1935

KORP. AMICITIA.

Esinaine: E. Reiman.
Abiesinaine: S. Linnas.
Kirjatoimetaja: S. Laats.
Noortevanem: V. Hanson.

Ü. S. CONCORDIA.

Esimees: Leo Roots, agr.
Abiesim.: Arnold Merihein, rer. for.

Kirjatoim.: Ferdinand Müürsepp, pharm.

Abikirjat.: Venda Mandel, rer. merc.

Laekur: Otto Kõresaar, jur.

EESTI NAISÜLIÖPILASTE SELTS.

Juhataja: Laine Silbergleich, jur.
Abijuhataja: Helmi Tief, rer. merc.

Kirjatoim.: Veronika Sikk, phil.
Abikirjatoim.: Nelli Ottas, jur.
Laekur: Evi Damberg, rer. merc.
Noortevanem: Leili Marks, med.

EESTI ÜLIÖPILASTE SELTS.

Esimees: Ilmar Pommer, jur.
Kirjatoimetaja: Endel Reier, jur.
Laekur: Kullervo Pedaja, jur.
Vanamees: Elmar Lani, jur.

KORP. FILIAE PATRIAE.

Esimees: Niina Poska, rer. merc.
Abiesimees: Salme Puhk, med.
Kirjatoimetaja: Leida Pärtzel, hist.

Noortevanem: Hilda Viira, jur.

KORP! HARJOLA.

Esimees: Richard Koolmeister, theol.
Abiesimees: Karl Tamm, pharm.
Vanamees: Evald Sepp, agr.
Kirjatoim.: Osvald Bender, math

EESTI KORPORATSIIONIDE LIITU KUULUVATE KORPORATSIIONIDE EESTSEISUSED PRO I SEM. 1935.

KORP. VIRONIA.

Esimees — A. Luud.
Abiesimees — K. Päril.
Kirjatoim. — H. Soone.
EKL-i presideeriv korp. on Vironia, sellega tema eestseisus moodustab EKL-i presiidiumi.

KORP. FR. ESTICA.

Esimees — A. Meil, theol.
Abiesimees — A. Kippar, rer. merc.

Kirjatoim. — F. Tamm, theol.

KORP. SAKALA.

Esimees — F. Lepik.
Abiesimees — A. Krudenbrunn
Kirjatoim. — K. Pikk.

KORP. UGALA.

Esimees — J. Luik, jur.
Abiesimees — O. Zupsman, jur.
Kirjatoim. — A. Meksi, rer. merc.

Vanamees — A. Otti, rer. merc.

KORP. ROTALIA.

Esimees — V. Toonekurg, rer. merc.
Abiesimees — E. Leiten, med.
Kirjatoim. — A. Mitnits, jur.

KORP. FR. LIVIENSIS.

Esimees — L. Koppel, rer. merc.
Abiesimees — E. Elman, chem. tehn.

Kirjatoim. — E. Redel, jur.

KORP. REVELIA.

Esimees — A. Truu, chem. tehn.
Abiesimees — M. Lond, med.
Kirjatoim. — J. Kuldkepp, jur.
Vanam. — A. Tiivel, math.

KORP. FRAT. TARTUENSIS.

Esimees — Kallistat Liik, med. vet.

Abiesimees — Harri Tillmann, med. vet.

Laekur — Nikolai Sulg, med. vet.
Kirjatoimetaja — Gennadi Ignatjev, rer. merc.

Vanamees — Verner Kiršfelt, med. vet.

ENÜS ILMATAR.

Juhataja — Alide Teller, pharm.
Abijuhataja — Eleonore Mägi, phil.

Laekur — Veleida Hermann, med.
Kirjatoimetaja — Marta Tamman, phil.

Abikirjatoimetaja — Hilja Olev, pharm.

Noortevanem — Juliette Reimann, hist.

KORP. INDLA.

Esinaine — Selma Malm, rer. merc.
 Abiesinaine — Leida Rips, rer. merc.
 Laekur — Agathe Mäekala, pharm.
 Kirjatoimetaja — Hilda Kruus, rer. merc.
 Rebasvanem — vil. Berta Tomasson.

KORP. LEMBELA.

Esinaine — Ella Siilbaum, phil.
 Abiesinaine, ühtlasi rebasvanem — Hilda Madisson, agr.
 Kirjatoimetaja — Hilda Kokk, rer. merc.

Ü. S. LIIVIKA.

Esimees — Villem Pedajas, rer. merc.
 Abiesimees — Elmar Joonas, rer. merc.
 Vanamees — Villem Tomingas, agr.
 Laekur — Ferd. Markson, rer. merc.
 Kirjatoimetaja — Nathan Kukk, rer. merc.
 Abikirjatoimet. — Hugo Toppi, rer. merc.
 Majavanem — René Schildorf, rer. merc.

EÜS PÕHJALA.

Esimees — August Vassil-Vaigo, jur.
 Abiesim. — Mart Haavisto, jur.
 Laekur — Boris Niiler, rer. merc.
 Juhatuse liige — Helmut Hagar, phil.
 Kirjatoimetaja — Uno Tohvelman, rer. merc.

ÜS. RAIMLA.

Esim. — Jaak Seeru, math.
 Abiesim. — Aleksis Kuusik, med.
 Laekur — Paul Kents, rer. nat.
 Sekretär — Richard Härm, math.
 Abisekretär — Konstantin Rosenstein, med.

ÜS. VALVILA.

Esimees — August Kreos, math.
 Abiesim. — Karl Sõna, rer. for.
 Vanamees — Voldemar Hurt, rer. for.
 Laekur — Karl Nõmm, jur.
 Kirjatoimetaja — Karl Kulbin, rer. for.
 Abikirjatoim. — Heinrich Künnapuu, rer. nat.

EÜS. VELJESTO.

Esimees — H. Pello, jur.
 Abiesimees — G. Must, phil.
 Sekretär — S. Kõök, phil.

Abisekretär — H. Romet, phil.
 Laekur — L. Kulbin, phil.
 Abilaekur — H. Mark, jur.
 Vanaonu — Arnold Tuudeberg.
 Onu — Edgar Stamm, math.
 Tädi — Alma Hiitonen, phil.

EÜS. ÜHENDUS.

Esim. — Valdeko Ratasapp, jur.
 Abiesimees — Aleksander Kalmet, jur.
 Laekur — Stefanida Kalmet, rer. merc.
 Sekretär — Rita Amon, pharm.
 Abisekretär — Eduard Birnbaum, pharm.

C. I. E. NÕUKOGU ISTUNG BORDEAUX'S DETS. 1934.

C. I. E. istungi päevakord koosnes üksikute komisjonide ja organite tegevuse aruannetest ja kavast järgmiseks aastaks.

Vaimse koostöö komisjon teeb ettepaneku asutada kaks alakomisjoni: 1) üliõpilastele-juristidele ja 2) üliõpilastele-arstidele. Selle kavatsuse teostamiseks tuleks asutada vastavad bürood, kes siis hangiks materjali ja andmeid nende professionide kohta mitmesugustelt riikidelt ja ülikoolidelt. Arstide alakomisjoni reserveeriti üks koht Eesti üliõpilaskonnale, ja juristide alakomisjoni üks koht Leedu üliõpilaskonnale.

Aruannete vastuvõtmisel otsustati likvideerida kolm institutsiooni:

1. Rahvusvaheline üliõpilas bibliograafia instituut — Budapestis.
2. Üliõpilasmuseum Prahast ja
3. Teaduslike Filmide vahetuse keskus Madridis.

Reisukomisjoni tegevus on majanduse kriisi tõttu kannatanud, kuna ekskursioonide arv ja nendest osavõtt on märgatavalt vähenenud.

Finantskomisjoni tegevus on seni üks nõrgemaid olnud, kuna liikmemaks võimalikult tagasihoidlik ja seegi korralikult ei laeku. C. I. E. statuutide kohaselt loetakse lahkunuks liige, kellel kolme aasta kohustused täitmata. Sel põhjusel pole Jugoslaavia, Bulgaaria ja Egiptus enam C. I. E. liikmed.

Statistika komisjoni aruanne jääb esitamata, kuna pole aruandjat.

Sportikomisjoni tegevus on üks aktiivsemaid. Eeloleval aastal korraldab kaks olümpiaadi:

1. Talimängud St. Moritz'is ja
2. Augusti olümpiaad Budapestis.

CIE presidendiks valiti itaallane Dino Gardini.

VABADUSPÄEVA JA RAHVUSKULTUURI ERINUMBRI TOIMETUS:
 RUD. STEINMANN—KIVIRANNA JA HARALD PELLO.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Vastutav ja peatoimetaja: Karl Päril. Tegevtoimetaja: Jaan Ots. Toimetuse liikmed: V. Hanson, H. Pello.
 Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

PEAPANK TALLINNAS

OSA K O N N A D
TARTUS, PÖLTSAMAAL

Aktšiaselts

Tartu Pank

Teimetab kõiki
pangaoperatsioone

KORRESPONDENDID KÕIGIS KODUMAA LINNADES

PANGAÜHENDUS LONDONIS: THE BRITISH OVERSEAS BANK LTD

EESTI KIRJANDUSE SELTSI ODAVAD RAAMATUD!

Müügil 18. veebruarist — 2. märtsini 1935 a.

Autor ja pealkiri	Hind	Aland. hind	Autor ja pealkiri	Hind	Aland. hind
AAVIK, J. Puudused uuemas eesti luules.	0.75	0.25	MOLIÈRE. Ihnus	1.20	0.50
BERGMANN, J. Laulud	3.—	1.—	MUUK, E. Eesti keeleõpetus I	1.75	0.50
Botaanika oskussõnastik	1.75	1.—	NERNST, W. Maailm uuemate uurimuste valgusel	0.50	0.25
Edda	1.50	0.50	Palamuse kihelkond	0.25	0.10
Eesti runoviisid	9.—	3.—	PETERSON, KR. J. Laulud, päevaraamat ja kirjad	1.50	1.—
Eesti taimede nimestik	1.75	1.—	PORUK, J. Pärlipüüdja	1.50	1.—
EISEN, M. J. Eesti vanasõnad	1.—	0.50	RAINIS, J. Joosep ja tema vennad	1.75	1.—
EISEN, M. J. Tõll ja ta sugu	1.50	1.—	RAMUL, K. Ihu ja hing	0.50	0.25
F. R. Faehlmanni album	1.40	0.50	REINVALD, A. Valik luuletusi	1.—	0.50
FLAUBERT, G. Kolm lugu	0.75	0.50	RUSSOV, B. Liivimaa kroonika I	0.60	0.50
GALSWORTHY, J. Ounapuu	0.65	0.25	RUSSOV, B. Liivimaa kroonika II	1.10	0.50
HUGO, V. Hernani	1.40	0.50	SCHILLER, FR. Röövlid	1.20	0.50
IBSEN, H. Keiser ja Kalilealane	4.—	2.—	SCHILLER, FR. Wilhelm Tell	1.—	0.50
KELLER, G. Kolm õiglast kammiseppa	0.30	0.10	STRÖMGREN, E. Astronoomilised minia- tüürid	0.90	0.50
KELLER, G. Küla Romeo ja Julia	0.50	0.10	SÖÖT, K. E. Rahva lauluvara	1.20	0.25
KELLER, G. Püha neitsi ja kurat	0.40	0.10	TURGENEV, I. Aadlipesa	1.50	1.—
KILKSON, E. Füüsika praktilised tööd	2.—	0.50	VALLNER, RUD. Arstirohtude sõnastik	0.35	0.10
KREUTZWALD, FR. R. Paar sammukest rändamise teed	0.35	0.25	ZIELINSKI, TH. Vana-Kreeka kirjandus I	3.—	1.50
LEINO, E. Helkalaulud	0.60	0.25	ZIELINSKI, TH. Vana-Kreeka kirjandus II	2.50	1.50
LEINO, E. Simo Hurt	1.40	1.—			
Matemaatika sõnastik	0.50	0.10			

Tellimisel saata raamatute hind Eesti Kirjanduse Seltsile väikestes postmarkides või maksta posti jooksvale arvele nr. 20-36 — siis saadetakse raamatud tellijale kätte postikuludeta.

EESTI KIRJANDUSE SELTS, SUURTURG 12, TARTUS, TEL. 6-01.

Et vastu tulla laiemate
rahvahulkade ostujõule, oleme lasknud oma
väärtusliku algupärase ja tõlkekirjanduse odavale müügile

kuni **96%** hinnaalandusega

Meie odav müük algab 20. veebruarist ja kestab 7. märtsini.

JÄLGIGE REKLAAMI!

Ärgu jätku ükski raamatusõber ka-
sulamata erakordselt soodsat juhust

Rutake ostmisega, sest raamatud on müügil piiratud arvul. Nõudke meie nime- ja hinnakirju.

D-ü. „Noor-Eesti Kirjastuse“
raamatukauplus
RÜÜTLI TÄN. 11, TARTU

EVA 25tk. 35s.

Selle 1923a.
peale püsinud
üksuspaberessi
kehta maksab
vana tõde~

„VANA SÕBER ON
PAREM KUI KAKS UUT.“
9/11. „Tudak“

Häädus muutmata
kõrge.

Moodsaim täielikum ja odavam

juuksetööstuse äri

daamidele ja härradele

Tartus, Küüni t. 3, tel. 6-60.

Originaal

Grieser aurulokid

ilma elektrita.

Lokid on elegantsed
ja loomtruud, kest-
vus garanteeritakse
kuni 10 kuud.

Austusega

J. LUKSEP

diplom. juuksetööstuse meister.